อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

จางวางแข วาลีกศิริ

ณ สุสานหลวงวัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๒๖ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๐

อนุสรณ์

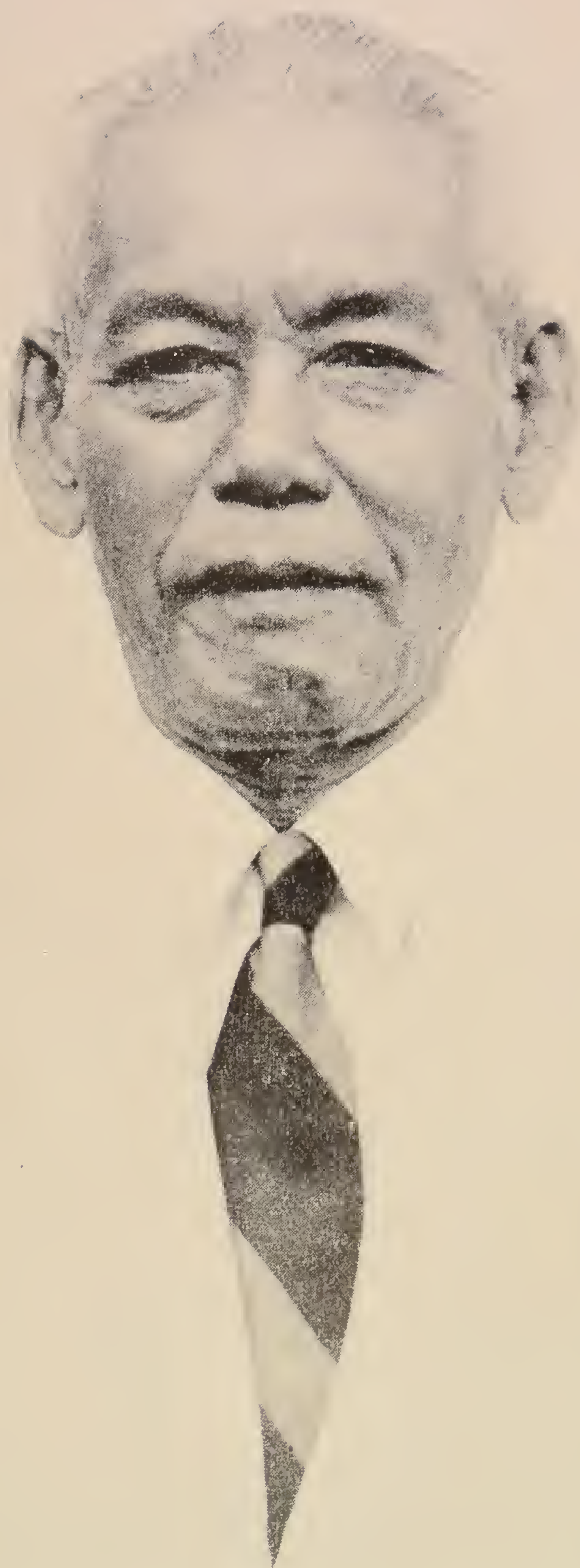
ในงานฌาปนกิจศพ

จางวางแข วาสิกศิริ

ณ สุสานหลวงวัดเทพศิรินทราวาศ

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๑๐

ชาตะ ๕ เมษายน ๒๔๓๒

มตะ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๙

ถ่ายเมื่อ พ. ศ. ๒๕๐๖

พ. ศ. ๒๔๖๑
ตามเสด็จประพาสประเทศญี่ปุ่น

จากซ้าย – หลวงประสาตร์เวชชการ จางวางแข วาสิกศิริ
นายเจือ ศรียาภัย พระเทพดรุณานุศิษย์
ม.ร.ว. นักสัต ลดาวัลย์

ถ่ายพร้อมบิดา พี่น้อง และลูกหลาน พ.ศ. ๒๔๘๓

ประวัติ

จางวางแข วาสิกศิริ เกิดปีฉลู วันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๒ ที่อำเภอเมืองอุทัย จังหวัดอุทัยธานี เป็นบุตรอำมาตย์ตรี พระศรีสิทธิกรรม์ (ทรัพย์ วาสิกศิริ) และนางปลิก เก่งการไถ่ มีพี่น้องรวม ๖ คน คือ

๑. ขุนแสวงวัฒนราษฎร์ (แส วาสิกศิริ) ถึงแก่กรรม

๒. นางสาย นิลกำแหง ถึงแก่กรรม

๓. นางพยอม ทิณพงษ์ ถึงแก่กรรม

๔. จางวางแข วาสิกศิริ

๕. ขุนวาสิกศิริวัฒน์ (ศรี วาสิกศิริ)

๖. นายถม วาสิกศิริ

จางวางแข วาสิกศิริ ได้ทำการสมรสกับนางพื้น พรหมเดชะ เมื่ออายุ ๒๘ ปี มีบุตรและธิดารวม ๔ คน คือ

๑. นายลักขี วาสิกศิริ รับราชการอยู่กระทรวงการต่างประเทศ (ปัจจุบันเป็นอุปทูตไทย ประจำกรุงเวลลิงตัน ประเทศนิวซีแลนด์)

๒. นางนงลักษณ์ มหานีรานนท์ รับราชการอยู่กรมประชาสงเคราะห์

๓. นายมงคล วาสิกศิริ รับราชการอยู่กรมสรรพากร

๔. นางสุมนา โพธิผละ รับราชการอยู่โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า

เมื่อเยาว์บิดาได้ส่งมาศึกษาที่กรุงเทพฯ และให้อยู่กับญาติสนิทคือ พระยาเกษมศุภการีย์ (คลับ แพ่งสภา) และได้ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนวัดสระเกศ ตลอดมาจนกระทั่งอายุ ๑๗ ปี บิดาได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กของ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร ตรงกับพุทธศักราช ๒๔๔๙ เมื่อคราวสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวรเสด็จประพาสอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท เพราะทรงโปรดที่มีกิริยามารยาทดีเวลารับใช้ จึงทรงขอต่อบิดาจางวางแข ซึ่งในขณะนั้นบิดาเป็นนายอำเภอมโนรมย์ การถวายตัวก็เนื่องจาก บิดาเป็นผู้มีความจงรักภักดีในราชวงศ์จักรี และประกอบกับในระหว่างที่รับราชการเป็นนายอำเภอมโนรมย์ ได้มีโอกาสได้รับเสด็จเจ้านายอย่างใกล้ชิดเสมอ ในการรับเสด็จ บิดามักจะให้จางวางแขคอยรับใช้เป็นประจำ อาทิ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าคำรพ สมเด็จกรมพระยาดำรงราชานุภาพ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต กรมหลวงชุมพรอุดมเดช และเจ้านายอื่นอีกหลายพระองค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมหลวงชุมพรอุดมเดชทรงโปรดที่จะประทับพักแรมที่บ้านบ่อยครั้ง บิดาจึงจัดห้องพิเศษเพื่อถวายเป็นที่ประทับโดยโดยเฉพาะสำหรับรับรองเจ้านาย

จางวางแข วาสิกศิริ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ วิริยะ อุตสาหะ กตัญญูและซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางพระทัยของสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร จนได้รับแต่งตั้งเป็นตำแหน่งจางวาง ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ ทรงโปรดให้ตามเสด็จอย่างใกล้ชิดทุกแห่ง แม้ในคราวเสด็จประพาสญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และฮ่องกง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๑ หลังจากเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวรได้สิ้นพระชนม์แล้ว แต่ด้วยความจงรักภักดี ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริตของจางวางแข ซึ่งเป็นลักษณะประจำตัว พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าหญิงเฉลิมเขตรมงคลและพระโอรสในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร จึงขอให้จางวางแขได้อยู่ปฏิบัติหน้าที่ต่อมาตามเดิมจนถึงแก่มรณะกรรม

จางวางแข วาสิกศิริ เป็นผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และเป็นผู้ที่มีความรักญาติพี่น้องและลูกหลานมาก พยายามรวมญาติอยู่เสมออย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง เพื่อให้ลูกหลานได้รู้จักกันทั่วถึง เพื่อจะได้เป็นที่พึ่งซึ่งกันและกันต่อไปในโอกาสหน้า จางวางแข วาสิกศิริ มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรงตลอดมา จนถึงต้นเดือน ตุลาคม ๒๕๐๙ รู้สึกเจ็บในลำคอ รับประทานอาหารไม่สะดวก รับประทานครั้งใดจะสำลักทุกครั้ง จึงได้ให้แพทย์ตรวจ และแพทย์ตรวจก็พบว่าเป็นมะเร็งในหลอดอาหารและมีอาการมากเสียแล้ว สุดที่แพทย์จะช่วยเหลือทางอื่น นอกจากการรักษาทางยาเรื่อยมาแต่อาการไม่ดีขึ้นมีแต่ทรงกับทรุด จนกระทั่งวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๙ ก็ถึงแก่กรรมด้วยอาการอันสงบ ณ โรงพยาบาลศิริราช รวมอายุ ๗๗ ปี

คำไว้อาลัยของ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล

"หมดสิ้นเสียแล้ว"

ที่ข้าพเจ้ากล่าวว่า หมดสิ้นเสียแล้วนี้ ข้าพเจ้าหมายถึงคนอย่างจางวางแขนั้นจะหมดสิ้นเสียแล้ว เพราะว่าตั้งแต่ข้าพเจ้าจำความได้ ข้าพเจ้าก็ได้เห็นคน ๔ คนมา คือ ปลัดกรมเจริญ (เจริญ รัตนาปณนท์) จางวางแข (แข วาสิกศิริ) จางวางเปลื้อง (เปลื้อง กำเนิดพลอย) และจางวางชั้น (ชั้น มัทวพันธุ์) และขณะนี้ข้าพเจ้าก็มีอายุ—๕๖ ปีแล้วคนทั้ง ๔ คนนี้ เรียกกันในสมัยนั้นว่า มหาดเล็ก ซึ่งมิได้หมายถึง บ่าว หรือลูกจ้าง ดังเช่นสมัยนี้ หากแต่เป็นบุคคลที่ได้มาถวายตัวอยู่กับจ้าวนาย เขามาถวายตัวอยู่กับพ่อข้าพเจ้า (กรมหลวงลพบุรีราเมศวร) และมาด้วยความนับถือและรักใคร่ และนับตั้งแต่วันที่เขามาถวายตัว ความรักใคร่และนับถือในตัวพ่อข้าพเจ้าก็มีแต่จะแน่นแฟ้นและทวีคูณยิ่งขึ้น เขาอยู่กันมากับพ่อข้าพเจ้าจนกระทั่งพ่อข้าพเจ้าสิ้นพระชนม์ เมื่อพ่อข้าพเจ้าสิ้นแล้วเขาก็อยู่กันต่อมากับแม่ข้าพเจ้า และเมื่อแม่สิ้นพระชนม์ไปอีกพระ–องค์หนึ่ง เขาก็ต่างอยู่ต่อมากับข้าพเจ้ากับน้อง ๆ

ด้วยความรักพ่อข้าพเจ้า เขาได้ละทิ้งความหวังสำคัญ ๆ ในชีวิตหลายอย่าง เช่น ความหวังในการมีชื่อเสียงและความหวังในความมั่งมี ซึ่งจัดว่าเป็นความหวังที่คนทุกคนต่างใคร่ใฝ่หาทั้งสิ้น แต่พวกเขายอมอยู่ในสภาพที่ยากลำบากด้วยความรักพ่อข้าพเจ้า ข้าพเจ้าใคร่ที่จะขออธิบายว่า ที่ข้าพเจ้าว่าเขาทิ้งลาภยศนี้สักหน่อยว่า เขาทิ้งโอกาสอย่างไร เพราะว่าในตอนที่พ่อข้าพเจ้าเสด็จไปเป็นเทศาและอุปราชมณฑลปักษ์ใต้ ซึ่งเป็นเวลาส่วนใหญ่ของพระชนม์ชีพของท่าน และท่านได้ทรงย้ายที่ว่าการมณฑลปักษ์ใต้จากเมืองนครศรีธรรมราชมาตั้งที่จังหวัดสงขลา ซึ่งแต่ก่อนเป็นเมือง

เล็ก ๆ และขณะนั้นอำเภอหาดใหญ่ส่วนใหญ่ยังไม่มีอะไร ที่ดินทั้งในจังหวัดสงขลาและในอำเภอหาดใหญ่ยังมีจับจองกันได้ และยังซื้อกันได้ในราคาถูก ๆ และในเมื่อที่ว่าการมณฑลมาตั้งอยู่ที่สงขลา ผู้เห็นกาลไกลย่อมมองเห็นทันทีว่า ถ้าได้ซื้อและได้จองที่ไว้แล้วต่อไปที่ดินเหล่านี้ต่อไปย่อมจะต้องมีราคาสูงขึ้นมากแน่ ๆ และความสะดวกการกวาดซื้อการจองที่ ทาง เหล่านี้ย่อม อยู่ใน พระหัตถ์ อยู่ใต้พระบาทของอุปราชและในกำมือลูกสมุนของอุปราช ดังนี้มหาดเล็กอื่น ๆ รวมทั้งคนทั้ง ๔คนที่กล่าวถึงนี้ก็ย่อมเห็นหนทางเช่นนั้นกันทุกคน เพราะว่าแต่ละคนก็มิใช่คนโง่คนปัญญาอ่อน ดังนี้ จึงมีมหาดเล็กของพ่อเช่นพวกเขาอีกมากมายที่ได้ทูลลาออกไปรับราชการ ไปค้าขายจับจองที่ดิน แล้วหลายคน ก็เจริญรุ่งเรือง เป็นจ้าวเมืองและเป็นยิ่งกว่านั้น และหลายคนที่ไปทำการค้าขายก็ร่ำรวยเป็นเศรษฐีที่ยิ่งใหญ่อยู่ในขณะนี้ สมัยที่เงินมีค่ามาก แต่คนสี่คนนั้นยังคงอยู่ เพราะว่าเขาทราบพระประสงค์และพระอุดมคติของพ่อข้าพเจ้าในข้อที่ว่า พระองค์ท่านทรงเห็นว่าพระองค์ท่านและบริวารของท่านไม่ควรถือโอกาสกอบโกยจับจองที่ดินกัน เพราะว่าท่านทรงเห็นว่าที่ดินทั้งสิ้นควรคงอยู่เป็นของราษฎรเฉลี่ยกันในหมู่ราษฎรในจังหวัดนั้น คนที่มีสติปัญญา มีเงินมีทองไม่ควรถือโอกาสเอาเปรียบราษฎรผู้ที่ยังขาดความรู้อยู่ ดังนี้พระองค์ท่านจึงไม่ทรงทำ และถ้ามหาดเล็กหรือบริวารคนใดไปทำเข้าถ้าทรงทราบก็ไม่พอพระทัย คนทั้ง ๔ นี้จึงไม่มีใครกล้าทำ ทั้งนี้ก็เพราะว่าเขารักพ่อข้าพเจ้า เขาจึงต่างใคร่ที่จะทำตามประสงค์ของพ่อข้าพเจ้าทุกอย่าง ทั้ง ๆ ที่เขามีโอกาสดีทุกอย่างแต่ทั้งสี่ก็ไม่ยอมไปรับราชการ ด้วยเกรงว่าถ้าไปรับราชการแล้วต่อไปเขาอาจจะต้องห่างจากพ่อข้าพเจ้าไป ดังนี้จึงเห็นได้ การกระทำของพวกเขานี้เป็นหลักฐานของความจงรักภักดีและความรักที่แน่นแฟ้นของคน สมควรที่ ข้าพเจ้าจะนำมากล่าวเชิดชูในยามที่สังขารที่เขาเคยอาศัยอยู่มากำลังจะเป็นเถ้าถ่านไป

ตลอดพระชนม์ชีพของพ่อนั้น คนทั้งสี่นี้ทำทุกอย่างนับตั้งแต่งานสำคัญ ๆ เช่นการใช้จ่าย การทำบัญชี การพิมพ์จดหมายติดต่อ จนกระทั่งขับรถ แก้รถ แก้เรือ ซ่อมบ้าน ซ่อมนาฬิกา ทำครัว ทำกับข้าวทั้งไทยฝรั่ง และทำงานอื่น ๆ ที่แทบว่าจะเรียกได้ว่าทุกอย่าง ดังนี้ ในระหว่างเขา ๔ คนนี้ จะไม่มีอะไรภายในบ้านพ่อที่เขาจะทำกันไม่ได้ อย่างนี้คนนั้นทำไม่ได้ คนนี้ก็ทำได้ นอกจากทำงานดังกล่าวแล้ว เขายังรับใช้พ่อแม่ข้าพเจ้า และยังเลี้ยงข้าพเจ้าและน้อง ๆ อีก

ทั้ง ๆ ที่มีข้าวในครัวกินทั้งวัน แต่ถ้าพ่อยังไม่เสวยเขาก็ยังไม่กิน ถ้าท่านยังไม่บรรทมเขาก็ยังไม่นอน แต่พอพ่อตื่นบรรทมเขาก็ตื่นมาคอยรับใช้อยู่แล้วการปฏิบัติดังกล่าวนี้มิใช่เขาทำกันชั่วขณะเดียว วันเดียว หากแต่เกือบจะตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง และทำกันตลอดมาเป็นเวลาสิบ ๆ ปี

บัดนี้ ท่านต่างได้กรุณามาเผาคนสุดท้ายใน ๔ คนที่กล่าวนี้ ข้าพเจ้าจึงจะถือโอกาสกล่าวย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า หมดสิ้นเสียแล้ว ทั้งนี้มิใช่เพราะว่าเขาทั้ง ๔ คนตายเสียหมดแล้วเท่านั้น ข้าพเจ้าหมายถึงว่า หมดสิ้นหรือจะหมดสิ้นคนเช่นนี้เสียแล้ว จะผิดหรือถูกอย่างไรก็ตาม แต่ข้าพเจ้าเชื่อว่าจะไม่มีคนเช่นนี้อีกแล้วในภายหน้า จะกล่าวได้ว่าคนเช่นนี้ได้สูญพันธุ์ไปแล้ว

จางวางแขทั้ง ๆ ที่มิได้มีชีวิตอยู่ด้วยความรุ่งเรือง ไม่มีเงินทองใช้ฟุ่มเฟือย แต่เขาก็สามารถอบรมส่งเสริมให้ลูก ๆ ได้มีการศึกษาจนเป็นข้าราชการและข้าราชการที่กำลังมีความเจริญก้าวหน้าอย่างน่าภูมิใจ ข้าพเจ้าจึงรู้สึกเสียดายการตายของจางวางแขยิ่งนัก ข้าพเจ้าจะไม่ได้ใช้สอยไหว้วานเขาอีกแล้ว ถ้าข้าพเจ้าตายก็คงจะไม่มีใครวิ่งเต้นในงานศพเหมือนเมื่อครั้งที่เขาได้ทำเมื่อครั้งพ่อแม่ข้าพเจ้าสิ้นพระชนม์ ไม่มีทางได้เห็นหน้าซึ่งมักจะเป็นสีม่วงดำบ่อย ๆ ซึ่งเกิดแต่ส่วนผสมของสีผิวหน้าคนคล้ำปนกับกอล์ฮอล์ และกอล์ฮอล์ทุกชนิดที่เรียกว่า "เหล้า" ข้าพเจ้าไม่ได้เห็นหน้าที่ยิ้มอยู่

ตลอดเวลาและยิ้มที่เต็มด้วยความรักใคร่จงรักภักดีเช่นนั้นอีกแล้ว และสุดเสียดายแทนเขาที่เขาไม่สามารถได้เห็นลูกชายเป็นทูต และเห็นลูกหญิงเป็นใหญ่ในราชการต่อไป แต่ข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า ถ้าแม้หากว่าเทวดาผีสางจะมีจริงแล้วไซร้ บ่านนี้จางวางแขจะต้องกลับไปอยู่กับพ่อแม่ของข้าพเจ้าอีกแล้ว ไปร่วมอยู่กับสหายอีก ๓ คนของเขาดังเช่นที่เขาได้เคยอยู่ร่วมกันมาแต่เก่าก่อน ตั้งแต่ครั้งเมื่อสมัยที่ข้าพเจ้ายังไร้เดียงสาอยู่.

ภาณุพันธุ์

วังอัศวิน พญาไท พระนคร

๑๓ มิย. ๑๐

คำไว้อาลัยของ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร

[illegible]

[illegible]

ไว้อาลัย

ข้าพเจ้าและจางวางแขคุ้นเคยรักใคร่กันมาตลอดชีวิต พอข้าพเจ้าจำความได้ก็จำจางวางแขได้ เพราะจางวางแขเป็นจางวางมหาดเล็กข้าหลวงเดิมของพ่อข้าพเจ้า การที่คุ้นเคยกับจางวางแขมากกว่าจางวางอื่น ๆ ก็เพราะพ่อข้าพเจ้าเป็นอุปราชอยู่ปักษ์ใต้ ทรงมีหน้าที่ตรวจราชการตลอดจนปราบปรามโจรผู้ร้ายทุกจังหวัดในภาคใต้ จึงต้องเดินทางไปโน่นไปนี่ตลอดเวลา การเดินทางสมัยโน้น ไม่สะดวกสบายรวดเร็วเหมือนสมัยนี้ ไม่มีเครื่องบิน ไม่มีถนนหนทางมากมาย จะไปไหนก็ต้องขี่ช้างขี่ม้าบุกป่าฝ่าดงเป็นแรมเดือน ไม่ใช่ปรู๊ดปร๊าดไปได้เหมือนสมัยนี้ จะไปไหนกันทีต้องตระเตรียมเข้าของเครื่องใช้เสบียง อาหารโคมไฟ เต๊นท์ที่พัก ตลอดจนกระสุนปืนผาหน้าไม้ ต้องตระเตรียมให้พร้อม เข้าหีบห่อให้เรียบร้อยเพื่อสะดวกในการเดินทาง ผู้ที่จะจัดสิ่งเหล่านี้ต้องเป็นผู้ชำนาญจริง ๆ หน้าที่เหล่านี้เป็นหน้าที่ของจางวางแข ซึ่งเป็นเสมือนพลาธิการฝ่ายส่งกำลังบำรุงของพ่อข้าพเจ้า ในการเดินทางเหล่านี้ พ่อมักทรงให้ข้าพเจ้าตามเสด็จด้วยเสมอ เมื่อสมัยเด็ก ๆ จึงคุ้นเคยกับจางวางแขมากเป็นพิเศษ เพราะระหว่างการเดินทางจางวางแขมีหน้าที่ควบคุมเสบียง หุงอาหาร ตระ-เตรียมปืนและกระสุน ตลอดจนเข้าป่าล่าสัตว์มาเป็นอาหาร ตัวข้าพเจ้าเองก็เป็นหน้าที่อันหนึ่ง ที่จางวางแขต้องบริการเลี้ยงดูและให้ความปลอดภัยสะดวกสบาย ตลอดจนอบรมฝึกสอนตลอดเวลาเดินทาง ข้าพเจ้าจึงคุ้นเคยรักใคร่จางวางแขเป็นพิเศษ เพราะเป็นเสมือนครูของข้าพเจ้าในวิชาเดินทางสำบุกสำบัน ขี่ช้างขี่ม้า ขับเกวียน ยิงปืน

ตลอดจนทำกับข้าว ข้าพเจ้าเป็นนักเลงขึ้นมา มีความชำนาญในการเดินป่าผ่าดง ล่า—สัตว์ยิงปืนแม่น มีความอดทน ตลอดจนการทำไร่ทำสวน ก็เพราะจางวางแขแนะนำสอนข้าพเจ้ามาตั้งแต่ข้าพเจ้าเด็ก ๆ จนแก่ จนข้าพเจ้ามีความสามารถรับราชการทหารบุกป่าผ่าดงสำบุกสำบันออกสงคราม

ข้าพเจ้าและจางวางแขได้ห่างเหินกันไประยะหนึ่ง เมื่อจางวางแขทูลลาพ่อไปควบคุมดูแลที่นาของตนที่จังหวัดชัยนาท ข้าพเจ้าไปศึกษาต่อในทวีปยุโรป พอข้าพเจ้าเสร็จการศึกษากลับมาเมืองไทย ข้าพเจ้าต้องการผู้ที่ไว้ใจได้มาดูแลบ้านตลอดจนตัวข้าพเจ้าเอง จึงให้ไปตามจางวางแขมาอยู่ด้วย จางวางแขก็มาและอยู่กับข้าพเจ้าตั้งแต่ยังเป็นโสด ตลอดจนมีลูกมีเมียจนถึงบัดนี้ จึงตายจากข้าพเจ้าไปโดยความชรา จางวางแขทำงานอยู่กับข้าพเจ้าด้วยความขยันขันแข็งซื่อสัตย์สุจริตตลอดมา ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนก็ติดตามไปอยู่ด้วยตลอดเวลา ข้าพเจ้าจะทำอะไรจางวางแขก็ร่วมมือด้วยเสมอ เช่น ในสมัยที่ได้ไปทำสวนมะพร้าวที่สำโรง จังหวัดสงขลา ก็ได้จางวางแขนี่แหละเป็นผู้ช่วยหัวแรงสำคัญ จะทำไร่ทำสวนบุกป่าถางไร่ ก็ได้จางวางแขช่วยควบคุมดูแลรักษา ตลอดจนเป็นที่ปรึกษามาตลอดเวลาจนกระทั่งความชราและป่วยไข้เบียดเบียนไปไหนไม่ไหว จึงไม่สามารถติดตามใกล้ชิดข้าพเจ้าได้ ถึงเช่นนั้น ก็หาได้ละทิ้งข้าพเจ้าไม่ คงอยู่ช่วยดูแลผลประโยชน์ที่สำนักงานของข้าพเจ้าจนตัวตายจากข้าพเจ้าไป

ข้าพเจ้าเสียใจและเสียดายในการมรณะของจางวางแขมาก เพราะเป็นคนดีจริง อยู่กับข้าพเจ้ามาด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ลำบาก ตรากตรำรักใคร่นับถือดุจญาติมาตั้งแต่หนุ่มจนแก่ จนกระทั่งตายจากข้าพเจ้าไป จะหาคนดีเช่นนี้มาแทนมิได้อีกแล้ว

ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงคุ้มครองดวงวิญญาณของจางวางแขให้มีความสุขความสบายได้พักผ่อน สมกับที่ได้ใช้ชีวิตตรากตรำเหน็ดเหนื่อยมาเพื่อข้าพเจ้า ถ้าชีวิตหน้ามีจริง ขอให้เราได้พบกันอีก เพื่อเราจะได้อุปการะกันอีกต่อไป.

เฉลิมพล

คำไว้อาลัยจาก
เพื่อน ญาติ และลูกหลาน

คำไว้อาลัยจากเพื่อน

ภาพความทรงจำย้อนหลังไปเมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าและคุณจางวางแข วาสิกศิริ สหายที่รักยิ่งของข้าพเจ้าพร้อมกับมหาดเล็ก ครั้งตามเสด็จกรมหลวงลพบุรีราเมศวร เสด็จประพาสญี่ปุ่นในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ ซึ่งมีเจ้าคุณอมรฤทธิ์ธำรง พระประสาตร์เวชชการ พระเทพดรุณานุศิษย์ ร่วมตามเสด็จในหน้าที่ เลขานุการ นายแพทย์และองครักษ์ แวะฮ่องกง ฟิลิปปินส์ เป็นเวลา ๖ เดือน เสด็จประพาสประเทศญี่ปุ่นเกือบทุกเมือง แม้กระทั่งทะเลสาปอาโกเบ้และภูเขาฟูจี เมื่อเสด็จประเทศฟิลิปปินส์ คนฟิลิปปินโนมาตบไหล่คุยด้วยกับคุณจางวางแข ในฐานเป็นคนกันเองอย่างสนิทสนม เพราะคุณจางวางแขมีผิวพรรณ รูปร่างคล้ายกันคนฟิลิปปินส์มาก จนเสด็จรับสั่งว่า ตาแขนี่อยู่ที่ฟิลิปปินส์ได้โดยไม่ต้องใช้พาสปอร์ต

คุณจางวางแข ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร เมื่อราวพุทธศักราช ๒๔๔๙ คราวเสด็จประพาสอำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท ตามความหวังของผู้เฒ่าผู้แก่ก็เพื่อให้ลูกได้มีโอกาสได้เข้าศึกษาเล่าเรียนต่อสูง ๆ ขึ้น และเพื่อจะได้รับใช้ใกล้ชิดพระองค์เจ้านายเป็นรากฐานในขั้นต้น แต่พวกเราเคราะห์ไม่ค่อยดีเพราะในปีพุทธศักราช ๒๔๕๑ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร ต้องเสด็จไปดำรงตำแหน่งสมุหเทศาภิบาล มณฑลนครศรีธรรมราช ประทับที่จังหวัดสงขลา ในเวลานั้นรับสั่งให้มหาดเล็กโต ๆ ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ

ลาออกตามเสด็จไปสงขลาเกือบหมดทุกคน โดยทรงรับสั่งว่าจะทรงสั่งสอนเอง มีเหลือที่เรียนอยู่ในกรุงเทพฯ คนเดียว คือ นายเฉิด (หลวงฉายชาติฯ) ซึ่งเรียนอยู่ในโรงเรียนนายร้อย นอกนั้นให้ลาออก คือ คุณจางวางแข ม.ร.ว. บุง ลดาวัลย์(พระภูมิพิชัย) ม.ร.ว. อุบล สนิทวงศ์ (หลวงนิทัศนคดี) นายจำลอง (หลวงสังวรโลหสิทธิ์) และข้าพเจ้า ฯลฯ เป็นต้น ส่วนที่ยังเล็ก ๆ อยู่ให้คงเรียนต่อไป เวลานั้นทางรถไฟสายใต้ไปสงขลายังไม่ทำต้องเสด็จทางเรือกลไฟ ครั้นมาถึงสงขลาแล้วเลยไม่มีโอกาสได้เรียนต่อเพราะเวลานั้นการศึกษาในจังหวัดสงขลายังไม่มีชั้นสูง มหาดเล็กที่ตามเสด็จจากกรุงเทพ ฯ ส่วนมากเรียนชั้นสูง ๆ กันมาแล้ว เลยไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนกันอีกเลยทรงใช้สอยเป็นเสมียนบ้างตามเสด็จไปตรวจราชการทุก ๆ จังหวัดทางภาคใต้ในหน้าที่ราชการบ้าง ถวายงานส่วนพระองค์บ้างเป็นประจำ มหาดเล็กที่โปรดให้ตามเสด็จเป็นประจำ ก็มีคุณจางวางแข เป็นหัวหน้าเครื่อง ข้าพเจ้าหน้าที่ห้องบรรทมและหนังสือ นายเลียง (หลวงบุรีบริบาล) นายตงเฮง หน้าที่พาหนะ

เมืองสงขลาเวลานั้น การติดต่อกับกรุงเทพ ฯ ต้องใช้เรือกลไฟ ส่วนตัวเมืองเริ่มต้นใช้ขี่ม้าเป็นพาหนะ สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร ทรงม้า พวกเราทุกคนขี่ม้าตามเสด็จโดยมีม้าประจำตัวทุกคน ต่อมาใช้จักรยาน รถม้า และเกวียนและในระยะต่อมาเมื่อเจริญขึ้นก็ใช้รถยนต์กะบะ เป็นพาหนะ (คือรถบรรทุกหินบรรทุกทรายเดี๋ยวนี้นั่นเอง) ทำประทุนขึ้นเพื่อกันแดดกันฝนโดยฉะเพาะตอนที่คนขับนั่งขับเท่านั้น รถคันนี้สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวรทรงใช้ในการเสด็จตรวจราชการเกี่ยวกับการสร้างถนน สะพานคอนกรีต พร้อมด้วยนายช่างชาวต่างประเทศด้วยหลายครั้ง และในการนี้ข้าพเจ้าและคุณจางวางแขก็ตามเสด็จด้วยทุกครั้ง บางครั้งถึงต้องเดินกันเป็นระยะทางไกลหลายชั่วโมง กว่าจะถึงที่ประทับ เพราะรถคันงามนี้ทำ

เหตุยางแตก เมื่อถนนดีแล้วจึงได้ทรงรถยนต์ "เรโน" เป็นรถสองสูบ ทรงประทานชื่อรถคันนี้ว่า "ลิงเล็ก" โดยทรงขับเองในตัวเมืองสงขลา ส่วนรถตรวจราชการต่างจังหวัด ก็ทรงรถ เนเบียร์ ไครสะเลอร์ ฟอร์ด ฯลฯ เป็นรถพระที่นั่ง และทุกครั้งคุณจางวางแขและข้าพเจ้าต้องตามเสด็จด้วย เว้นแต่ครั้งเสด็จอเมริกา ทรงเบื่อพวกเราเพราะเที่ยวกันมากและกักไม่ค่อยอยู่ จึงทรงรับสั่งให้เปลี่ยนชุดอื่นไปบ้าง

ตลอดเวลาที่คุณจางวางแข ได้ร่วมงานกับข้าพเจ้ามา คุณจางวางแข ได้ประกอบแต่คุณงามความดี รับสนองพระเดชพระคุณด้วยความกตัญญู จงรักภักดีเป็นบุคลิกลักษณะพิเศษประจำตัวอันน่ายกย่องและนับถือเป็นตัวอย่างที่ดี สิ่งที่คุณจางวางแขยึดถือประจำใจในการรับราชการมาก็คือ "ความซื่อสัตย์ สุจริต ความกตัญญูกตเวที" จนเป็นที่รักและวางใจของเจ้านายตลอดมาจนกระทั่งถึงแก่กรรม คุณจางวางแขเป็นคนโอบอ้อมอารี รักพี่รักน้อง รักเพื่อนฝูงเป็นอย่างยิ่ง พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ไม่อิจฉาใคร ตลอดเวลาจะไม่ได้ยินคุณจางวางแขนินทาใครให้พึงเลย นอกจากคุยสนุกเฮฮา ด้วยอุปนิสัยอันนี้จึงเป็นที่รักของเพื่อน ๆ

นอกจากความดีที่มีต่อเจ้านายและเพื่อนฝูงแล้ว คุณจางวางแข นับเป็นพ่อตัวอย่างที่ดีสำหรับลูกด้วย จะเห็นได้จากความรักความเสียสละที่คุณจางวางแขให้กับลูก ๆ บางครั้งยอมสละความสุขส่วนตัวเพื่อลูกโดยแท้ ตลอดจนการอบรมสั่งสอนเพื่อให้การศึกษาแก่ลูก ซึ่งนับเป็นความรักที่พิเศษไม่มีพ่อคนไหนที่จะรักลูกได้ดีมากเท่าที่เห็นมา ในระหว่างที่ร่วมงานอยู่กับข้าพเจ้า ความดีทั้งหลายที่คุณจางวางแข ได้ประกอบมาแต่ต้นจนถึงแก่กรรม นับเป็นความดีที่ข้าพเจ้าอดระลึกถึงไม่ได้

ฉะนั้น เมื่อการจากไปของคุณจางวางแข วาสิกศิริ สหายที่รักยิ่งของข้าพเจ้าต้องเป็นไปตามกฎแห่งกรรมของธรรม ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงให้พุทธศาสนิกได้

ศึกษาทราบล่วงหน้าไว้แล้ว ผู้รู้จึงเห็นว่าเป็นของธรรมดาหลีกเลี่ยงไม่พ้นทุกรูปทุกนาม จะต้องเป็นไปตามกฎแห่งกรรมนี้ และก็เป็นธรรมอีกเหมือนกัน สำหรับกัลยาณมิตร คือ ความกตัญญูกตเวทีต่อสิ่งที่ได้เคยมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันมาในส่วนที่เป็นกุศลเจตนา ขอตั้งสัตย์อธิษฐาน ขออุทิศส่วนบุญกุศล ที่ข้าพเจ้าได้ทำมาแล้วจึงยังผลให้คุณจางวางแข วาสิกศิริ เพื่อนผู้ล่วงลับร่างไปแล้วจงได้รับผลเป็นสุขในสัมปรายภพนั้นเทอญ.

เจือ ศรียาภัย

คำไว้อาลัย

คุณน้าจางวางแข วาสิกศิริ ผู้เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลาน ได้มรณะกรรมจากพวกเราไปเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๙ ซึ่งมรณะกรรมครั้งนี้ยังความเศร้าสลดให้แก่ลูกหลานเป็นอย่างยิ่ง

คุณน้าจางวางแข ขณะที่มีชีวิตอยู่เป็นผู้ซื่อตรงต่อหน้าที่ เคารพนับถือจ้าวนายที่ชุบเลี้ยงท่านมาอย่างเคร่งครัด เป็นผู้รักสันโดษ เป็นผู้ไม่โลภในทรัพย์สินเงินทอง ไม่เคยเอารัดเอาเปรียบใคร มีแต่จะคอยเผื่อแผ่และวางตนเป็นที่พึ่งของคนอื่น ท่านมุ่งแต่จะทำประโยชน์และช่วยลูกหลานญาติพี่น้องตลอดจนมิตรสหายของท่าน ในชีวิตของท่านได้อุปการะแก่ลูกหลานให้มีการศึกษา มีหน้าที่การงาน และช่วยส่งเสริมให้มีเกียรติยิ่งขึ้นไป

คุณน้าจางวางแขกับข้าพเจ้ามีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดตลอดมา มีความเข้าใจกันและเห็นใจซึ่งกันและกันเป็นอันมาก ข้าพเจ้าได้อาศัยบ้านคุณน้าเป็นที่พักพิงเมื่อกลับจากต่างประเทศทุกครั้ง คุณน้าจางวางแขได้ปรนนิบัติข้าพเจ้าอย่างเอาใจใส่ยิ่งแทนที่ข้าพเจ้าจะปรนนิบัติท่าน การสมรสของข้าพเจ้าและของลูกสาวข้าพเจ้า และการอุปสมบท วิจิตร ทิณพงษ์ น้องชายของข้าพเจ้า คุณน้าจางวางแขพร้อมด้วยคุณน้าผู้หญิงเป็นผู้รับภาระจัดการให้หมดทุกสิ่งทุกอย่างยามน้ำท่วม ยามสงครามที่มีการทิ้งระเบิดและภายหลังสงครามที่มีสภาพความอดหยากแร้นแค้น คุณน้าจางวางแขไม่เคยละลดได้ออกไปเยี่ยมเยียนลูกหลานไถ่ถามทุกข์สุขอยู่เป็นประจำ ภายหลังจากคุณตาคุณพระศรีสิทธิกรรมได้ถึงแก่กรรมเมื่อปี ๒๔๙๒ แล้ว คุณน้าจางวางแขก็รับภาระเป็นหลักชัยของลูกหลานของท่านให้มีความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียวกัน และที่บ้านของท่านจึงเป็นสถานที่ชุมนุมลูกหลานตลอดมา

ข้าพเจ้ารวมทั้งพี่และน้องของข้าพเจ้าทุกคนยึดถือคุณน้าจางวางแขเสมือนบิดาบังเกิดเกล้า การมรณะกรรมของคุณน้าจึงเป็นที่เศร้าสลดด้วยกันทุกคน และต่างก็ได้มาเคารพศพอย่างพร้อมเพรียงกัน ตัวข้าพเจ้าเองติดราชการอยู่ทางไทเป ก็ได้รีบส่งภริยามาเคารพศพในวันรุ่งขึ้นภายหลังที่ได้รับโทรเลขแจ้งข่าวการมรณะกรรมจากนงลักษณ์บุตรีของท่าน

ในนามของพี่น้องร่วมสกุลของข้าพเจ้าและในนามของข้าพเจ้าเอง ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณน้าจางวางแข วาสิกศิริ จงประสพสุขอันสูงส่งในสัมปรายภพเทอญ.

กำจาย ทิณพงษ์

สถานเอกอัครราชทูต ณ ไทเป

๒๘ พฤษภาคม ๒๕๑๐

ด้วยอาลัยถึงคุณพ่อ

---

๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๙ เป็นวันที่นำความเศร้าสลดเสียใจมาสู่คุณแม่และลูก ๆ เป็นอย่างยิ่ง เพราะต้องสูญเสียคุณพ่อซึ่งเป็นที่รักและเคารพไปอย่างไม่มีวันจะกลับมาอีก ท่านไม่ทราบดอกว่าท่านจะต้องจากลูก ๆ ไป เพราะตลอดเวลาที่ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้าและโรงพยาบาลศิริราชนั้น คุณพ่อทราบแต่เพียงว่าป่วยด้วยโรคลำไส้ซึ่งมีทางที่จะรักษาให้หายได้ แพทย์และลูกหลานทราบกันดีว่าคุณพ่อป่วยเป็นโรคมะเร็งที่หลอดอาหาร ซึ่งเป็นการยากที่จะเยียวยาให้หายได้ แต่เพื่อมิให้ท่านเสียกำลังใจ ทุกคนจึงปกปิดไว้ไม่ให้ท่านทราบว่าเป็นมะเร็ง อาการของคุณพ่อมีแต่ทรุดกับทรง เพราะรับประทานอาหารไม่ได้ เนื่องจากหลอดอาหารตีบร่างกายจึงผอมและอ่อนเพลีย แพทย์ต้องฉีดยาบำรุงกำลังให้ทุกวัน ในที่สุดเห็นว่าควรจะเสี่ยงกับการผ่าตัดซึ่งเป็นความหวังสุดท้าย คุณพ่อมีกำลังใจดีมากไม่สะทกสะท้าน ยินยอมให้แพทย์ทำทุกอย่าง เพื่อจะได้หายเร็ว ๆ การผ่าตัดได้กระทำที่โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้าเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๐๙ หลังจากการผ่าตัดแล้วได้ไปรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลศิริราชภายใต้การควบคุมของนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ แต่อาการของคุณพ่อก็ไม่ดีขึ้น มีแต่ทรุดลงตามลำดับ รับประทานอาหารไม่ได้ ซูบผอมและอ่อนกำลังลงไปทุกวัน ในที่สุดรุ่งอรุณของวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๙ เวลา ๑๒.๐๐ น. ท่านก็ได้จากคุณแม่และลูก ๆ ไปด้วยความสงบ

ทั้ง ๆ ที่ทราบกันดีว่าการป่วยด้วยโรคร้ายนี้ไม่มีทางจะรักษาให้หายได้ แต่เมื่อคุณพ่อจากไปก็ไม่อาจที่จะระงับความทุกข์โศกได้ เพราะเมื่อท่านมีชีวิตอยู่นั้นท่านคือกำลังใจ และความหวังของลูก ๆ ท่านเป็นผู้อาวุโสสูงที่สุดของตระกูลวาสิกศิริ

(ในปี ๒๕๐๙) เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรมิใช่เพียงของคุณแม่และลูก ๆ เท่านั้น แต่บรรดาญาติพี่น้องทุกคนต่างก็ได้รับความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารีจากคุณพ่อโดยทั่วถึงกัน ทุกครั้งที่มีการชุมนุมญาติพี่น้องซึ่งเคยทำเป็นประจำปีท่านก็เป็นประธาน ซึ่งเป็นความอบอุ่นอย่างหนึ่งของลูกหลาน ท่านพยายามอบรมสั่งสอนลูกให้ได้ดี ทุ่มเทกำลังกายและใจโดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ยอมเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อให้ลูกได้ศึกษาหาความรู้อย่างดีที่สุด เพราะคุณพ่อพูดเสมอว่าสมบัติที่พ่อให้กับลูกนั้นมีอย่างเดียว คือวิชาความรู้ ซึ่งท่านก็ปลาบปลื้มใจที่หว่านพืชแล้วได้ผล ทุกครั้งที่ลูกหลานได้รับความเจริญก้าวหน้า ได้รับความดีความชอบทางราชการ เลื่อนขั้น เลื่อนเงินเดือน ท่านก็พลอยปลื้มปีติไปด้วย ท่านจึงเป็นที่รักที่เคารพของลูกหลานเป็นอย่างยิ่ง

ความรักและการเสียสละความสุขที่คุณพ่อให้กับลูก ๆ นั้น เหลือล้นที่ลูกจะพร่ำพรรณนาให้หมดได้ แม้ยามทุกข์คุณพ่อก็ทุกข์ด้วย ยามสุขคุณพ่อก็จะแสดงความดีใจด้วยอย่างจริงใจ ปกติคุณพ่อชอบทำกับข้าว และสอนลูก ๆ ให้หัดทำกับข้าวแปลก ๆ เสมอ ฉะนั้นความรักที่คุณพ่อให้กับลูก ๆ ตลอดเวลาที่ยังอยู่ จึงทำให้ลูกมีความรู้สึกว่าลูกยังเป็นเด็กอยู่เสมอ ทั้ง ๆ ที่ลูกก็ได้แยกครอบครัวกันไปแล้ว ต่อไปนี้ลูกจะต้องว้าเหว่และไม่มีโอกาสอีกแล้วที่คุณพ่อจะร่วมแสดงความยินดีและเสียใจกับลูกและหลานได้ โอกาสสุดท้ายของท่านคือการเป็นประธานการชุมนุมญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงให้อีกวาระหนึ่ง คือในวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๑๐ เวลา ๑๗.๐๐ น. ณ วัดเทพศิรินทราวาศ

จากลูก

คำไว้อาลัยจากหลาน ๆ

คุณปู่ ที่เคารพรักของหลาน

เมื่อสามปีมาแล้วหลาน ๆ ได้จากคุณปู่ไป เพราะว่าหลาน ๆ ต้องออกไปต่างประเทศกับพ่อและแม่ ระหว่างสามปีที่จากคุณปู่ไป หลาน ๆ ระลึกถึงคุณปู่และได้เขียนจดหมายไปถึงคุณปู่เสมอ

ตอนก่อนปีใหม่ หลาน ๆ ได้ข่าวจากพ่อว่าคุณปู่ป่วยและได้เข้าโรงพยาบาล แต่หลาน ๆ ไม่คิดว่าอาการของคุณปู่จะรุนแรง และหลาน ๆ ก็หวังอยู่ตลอดเวลาว่าคุณปู่คงหายในเร็ววัน คุณปู่ก็ไม่ใช่เป็นคนแข็งแรงนักแต่คุณปู่เป็นคนอดทน

วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๐๙ ตอนปิดเทอมปลาย พ่อได้พาหลาน ๆ ไปเที่ยวทางเหนือของ New Zealand เป็นเวลาหนึ่งอาทิตย์

ถึงแม้ตอนที่หลาน ๆ จะอยู่ระหว่าง Holiday หลาน ๆ ก็ได้คิดถึงคุณปู่และคอยฟังข่าวจากพ่ออยู่เสมอ พอทราบว่าอาการของคุณปู่ดีขึ้นหลังจากผ่าตัดแล้ว พ่อและหลาน ๆ ก็ดีใจเป็นอันมาก หลาน ๆ ได้ส่ง ส.ค.ส. ถึงคุณปู่ก่อนปีใหม่

วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๐๙ เราได้กลับมา Wellington พอถึงบ้านพ่อเห็นโทรเลขคอยอยู่แล้ว ว่าคุณปู่เสีย ๆ แล้วเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๐๙ เมื่อหลาน ๆ ได้ทราบข่าวจากพ่อหลาน ๆ ได้เสียใจเป็นที่สุดที่คุณปู่ได้จากไปอย่างรวดเร็ว หลาน ๆ นึกไม่ถึงเลยว่าคุณปู่จะจากหลาน ๆ ไปเร็วอย่างนี้ หลาน ๆ หวังเสมอว่าจะต้องกลับมาเจอหน้าคุณปู่อีก แต่สายเสียแล้วคุณปู่ได้จากหลาน ๆ ไปอย่างเงียบสงบ

และจะไม่มีวันได้กลับมาหาหลาน ๆ ได้อีก จนกระทั่งงานศพของคุณปู่หลาน ๆ ก็คงไม่มีโอกาสไปได้

สุดท้ายนี้หลาน ๆ ขอกราบคุณปู่ที่เคารพและขอภาวนาให้วิญญาณของคุณปู่จงเป็นสุข และถ้าชาติหน้าเป็นไปได้ขอให้หลาน ๆ จงเป็นหลานของคุณปู่อีก

หลาน ๆ ของคุณปู่

ลูกหยี, เด่น, ดาว

กรุงเวลลิงตัน ประเทศนิวซีแลนด์

สารบาญ

หน้า

คำบรรยายในการศึกษาและฝึกอบรม

ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ

เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๐๙

โดย

ฯ พณ ฯ ถนัด คอมันตร์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ประสบการณ์ในการรับราชการ
ณ คณะทูตถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ

โดย

ฯพณฯ ถนัด คอมันตร์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๐๙

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ที่ข้าพเจ้ามาร่วมสนทนากับท่านในวันนี้ ก็เพื่อจะมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้ผ่านมาแล้ว ซึ่งอาจจะช่วยให้ท่านเกิดความคิดเห็นหรือแนวทางที่จะปรับปรุงตัวท่านเองหรือการปฏิบัติหน้าที่ราชการของท่านให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

สำหรับในกระทรวงนี้ ท่านทั้งหลายคงจะทราบว่าทางราชการและโดยเฉพาะตัวข้าพเจ้าเอง กับบรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงนี้ ต่างมีเจตนาแรงกล้าและได้ตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะช่วยให้ท่านเจริญก้าวหน้าในวิถีทางและชีวิตทางราชการของท่าน แต่สำหรับตัวข้าพเจ้าเอง หรือบรรดาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่ร่วมงานกับข้าพเจ้าย่อมไม่สามารถจะหาทรัพย์สินเงินทองมาแจกท่านได้ ในกาลก่อนไม่เคยทำเช่นนั้น ในปัจจุบันก็ไม่คิดจะทำเช่นนั้น และในอนาคตก็ไม่มีหวังที่จะทำเช่นนั้น แต่มีบางสิ่งบางอย่างที่เราอาจจะช่วยท่านได้ คือช่วยให้ท่านมีอุปกรณ์ มีเครื่องมือ ที่จะนำ

ท่านไปสู่ทางแห่งความเจริญก้าวหน้า เพราะเหตุว่าความเจริญก้าวหน้าของข้าราชการในกระทรวงนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งภายนอก ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ต่าง ๆ และโดยเฉพาะไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวผู้บังคับบัญชา แต่ขึ้นอยู่กับตัวของข้าราชการแต่ละคน เพราะฉะนั้นทางที่จะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้จึงอยู่กับตัวท่านเอง ไม่ใช่อยู่กับผู้อื่น แต่ว่าทางราชการ โดยเฉพาะผู้บังคับบัญชา และตัวข้าพเจ้าเอง ได้ขวนขวายและมีความกระตือรือล้น ที่จะช่วยให้ท่านดำเนินไปสู่ความเจริญก้าวหน้าให้ดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้และวิธีที่จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้านี้ ต้องอาศัยปัจจัย ๒ ประการ ประการที่หนึ่งคือ ความรู้ กระทรวงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงนี้ ต้องอาศัยข้าราชการที่มีความรู้เป็นมูลฐานเบื้องต้นและประการที่สอง การปฏิบัติหน้าที่ราชการในกระทรวงนี้ต้องอาศัยความชำนาญ

ข้าพเจ้าได้กล่าวอยู่เสมอว่า เราต้องการคนที่มีความรู้ และความรู้นั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่มีกำหนดขอบเขต หมายความว่าถ้าได้ปริญญา ได้ประกาศนียบัตร ได้กระดาษมาแผ่นหนึ่ง หรือแม้จะสำเร็จมาจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงของประเทศไทยหรือต่างประเทศ ก็ยังไม่เพียงพอ ยังต้องหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอจนถึงวันที่ท่านครบเกษียณหรือออกจากราชการ ซึ่งเมื่อถึงวันนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า ไม่จำเป็นต้องหาความรู้เพิ่มเติม เพราะฉะนั้น ถ้าท่านผู้ใดมีความรู้สึกว่าข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นเป็นหัวหน้าของกระทรวงนี้ มีความสนใจเป็นพิเศษแก่บุคคลบางชนิดที่เรียกว่านักเรียนนอกและให้สิทธิพิเศษหรือเอกสิทธิแก่บุคคลเหล่านี้แล้ว ก็ต้องนับว่าเป็นความเข้าใจผิดของท่าน ข้าพเจ้าไม่ต้องการจะให้สิทธิพิเศษ หรือยกย่องเป็นพิเศษแก่นักเรียนนอก แต่ที่ข้าพเจ้าจำเป็นต้องใช้นักเรียนนอก ก็เพราะว่าบุคคลเหล่านี้มีความรู้ได้ผ่านการศึกษามาสูง พูดกันเข้าใจ สั่งงานก็เข้าใจ ไม่ต้องจ้ำจี้จ้ำไชอธิบายกันเป็นชั่วโมง ๆ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้บุคคลเช่นนี้ แต่ก็ไม่ได้หมายความ

ว่าข้าพเจ้าจะใช้แต่เฉพาะนักเรียนนอกเท่านั้น ถ้าบุคคลที่ไม่ใช่นักเรียนนอกสามารถแสดงตนให้มีความคล่องแคล่องว่องไว มีความขมักเขม้นและพูดกันเข้าใจได้ง่ายหน่อยโดยไม่ต้องมาชี้แจงกันนานนักแล้ว ข้าพเจ้าก็ยินดีใช้บุคคลเช่นนั้นเสมอ เพราะฉะนั้นอย่าเข้าใจว่าในกระทรวงนี้แบ่งข้าราชการออกเป็นสองพวก คือพวกนักเรียนนอกและพวกที่มิใช่นักเรียนนอก ถ้าหากเข้าใจเช่นนั้นก็เป็นความเข้าใจผิดอย่างมหันต์

ผู้ที่มีโอกาสได้ไปศึกษาในต่างประเทศนั้น มีโชคลาภเป็นพิเศษ เพราะฉะนั้น จึงต้องใช้โอกาส และในกระทรวงนี้ก็มิใช่มีเฉพาะผู้ที่ไปเรียนไปศึกษาในต่าง-ประเทศในฐานะเป็นนักศึกษา แต่เมื่อเวลาไปรับหน้าที่ราชการในต่างประเทศ ข้าพเจ้าก็ได้พยายามแนะนำชักชวนส่งเสริมให้เข้ารับการศึกษาต่อไป เพราะเป็นโอกาสดี เมื่อไปรับราชการในต่างประเทศแล้วก็ควรจะหาโอกาสเวลาว่างที่มีอยู่ไปทำการศึกษาต่อหรือเริ่มการศึกษา ถ้าหากว่ายังมิได้ศึกษาในชั้นสูงหรือในชั้นมหาวิทยาลัย ก็ไปเริ่มการศึกษาได้ และในที่นี้ก็มีบุคคลอยู่หลายคนที่เคยไปอยู่กับข้าพเจ้าในระหว่างที่ไปรับราชการในต่างประเทศ ซึ่งข้าพเจ้าได้ส่งเสริมแนะนำให้ทำการศึกษาต่อไปจนประสบความสำเร็จ ได้รับปริญญาชั้นสูงเพิ่มเติมไปจากที่มีอยู่แล้วในขณะที่ออกไปรับราชการในต่างประเทศ

นอกไปจากการศึกษาในทางวิชาการแล้ว กระทรวงนี้ยังต้องการผู้ที่มีความฉลาดหรือผู้ที่มีประสบการณ์อยู่ไม่น้อย เกือบจะกล่าวได้ว่า แม้แต่ผู้ที่ได้ผ่านการศึกษาชั้นสูงมาแล้วก็ยังไม่มีลักษณะที่จะทำงานในกระทรวงนี้ได้อย่างเหมาะสม ถ้าท่านถามพวกนักเรียนนอกที่สำเร็จมาจากอ๊อกซฟอร์ด แคมบริดจ์ ปริ๊นซตัน ฮาวาร์ด เยล หรือจากที่อื่น ๆ ที่เข้ามาทำงานอยู่ในกระทรวงนี้แล้ว ก็จะทราบดีว่าข้าพเจ้าได้พยายามเน้นอยู่เสมอว่า ประกาศนียบัตรหรือปริญญาที่เขามีมานั้น ไม่เพียงพอ เพราะ

ฉะนั้นไม่ต้องมาอวดอ้างหรือยกตนข่มท่านว่าฉันได้ปริญญามาสูงพอแล้ว ไม่ต้องมาเรียนหรือไม่ต้องมาฝึกหัด แต่ตรงกันข้าม ปริญญาหรือประกาศนียบัตรที่เขามีมานั้นยังไม่เพียงพอสำหรับทำงานในกระทรวงนี้ในฐานะที่เป็นข้าราชการที่ดีได้ เขาจะต้องเข้ามาฝึกฝนในกระทรวงนี้อีกเป็นเวลาไม่น้อย แม้ว่าปริญญาที่ได้มานั้นจะได้มาจากสถาบันชั้นสูงในต่างประเทศ ก็ไม่เพียงพอ ไม่เหมาะสม ไม่ทำให้เขาเหล่านั้นมีลักษณะที่จะถือได้ว่าเป็นข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศที่มีความสามารถสูง การปฏิบัติหน้าที่ในกระทรวงนี้ต้องการประสบการณ์เป็นอย่างมาก เพราะเหตุว่างานในกระทรวงนี้ไม่ใช่งานที่เรียกกันว่า patternmatic ไม่ใช่งานทางด้านมหาวิทยาลัย หรือความรู้ทางด้านวิชาการ แต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการที่ต้องอาศัยความรู้เป็นมูลฐาน และได้ดัดแปลงให้เหมาะสมเข้ากับความจำเป็นของหน้าที่ราชการ

การที่จะเป็นข้าราชการที่ดีของกระทรวงการต่างประเทศ หรือการที่จะเป็น diplomatist ที่มีความชำนาญ มีลักษณะ มีคุณค่า และมีคุณวุฒิสูงนั้น จำเป็นจะต้องมีความรู้ทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ ซึ่งหาได้ยาก เพราะเหตุว่าในด้านวิชาการนั้น ก็ต้องใช้เวลาศึกษา ๕ — ๖ ปี หรือ ๑๐ ปี แต่เมื่อผ่านการศึกษาได้ประกาศนียบัตรหรือได้ปริญญามาแล้ว ก็ยังไม่สามารถจะนำความรู้มาใช้งานให้เหมาะสมและถูกต้องได้ ต้องมาดัดมาฝึกฝน เปรียบเสมือนได้ต้นตะโกมา ก็ยังไม่เรียกว่าเป็นต้นตะโกที่สวยงามหรือมีค่ามีราคา จนกว่าจะดัดให้เข้าอยู่ในลักษณะที่เรียกว่าสวยงาม ตามความต้องการหรือความนิยม ซึ่งจะต้องใช้เวลานาน เพราะฉะนั้นเราจึงพยายามส่งเสริมอย่างยิ่ง ให้หาความรู้เพิ่มพูนขึ้นเป็นลำดับไม่มีที่สิ้นสุด และไม่จำกัดว่าผู้ใดจะมีตำแหน่งสูงแล้ว ข้าพเจ้าเป็นหัวหน้าในกระทรวงนี้ แต่ไม่เคยถือว่ามีความรู้เพียงพอ ตรงกันข้าม พยายามหาความรู้ใส่ตัวอยู่ทุกวัน ๆ แต่เวลานี้ภารกิจมีมาก

ข้าพเจ้าได้เคยปรารภกับผู้ใหญ่หรือท่านหัวหน้ารัฐบาลว่า ไม่มีเวลาหาความรู้มาใส่ตัว ต้องใช้ทุนเดิมอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้น จึงอยากจะมีเวลาว่างบ้างเพื่อจะเพิ่มทุนเดิมที่มีอยู่ ซึ่งจะช่วยให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการได้ดีกว่าที่จะใช้ทุนเดิมโดยไม่หาสิ่งใหม่ ๆ มาเพิ่มพูนหรือมาพอกพูนจากที่มีอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้เอง กระทรวงการต่างประเทศจึงได้พยายามจัดให้มีสัมมนา ให้มีการฝึก แต่ข้าพเจ้าก็ได้บ่นอยู่เสมอว่า ในการสัมมนาของกระทรวงการต่างประเทศนั้น มีข้าราชการของกระทรวงการต่างประเทศมาฟังในระยะเริ่มแรกมากพอสมควร แต่ในระยะต่อ ๆ ไป เกิดความเหนื่อยค่อย ๆ หายกันไปทีละคนสองคน ในที่สุดเกือบไม่มีเหลือ และเกือบจะต้องใช้วิธีว่า การสัมมนานี้เป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การพิจารณาการขึ้นเงินเดือน หรือความก้าวหน้าของข้าราชการ รวมทั้งการพิจารณาส่งข้าราชการไปต่างประเทศ เพราะผู้บังคับบัญชาในกระทรวงนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น เป็นสิ่งที่มีความต้องการเป็นอย่างยิ่ง และเป็นสิ่งที่ยังมีไม่พอ

ข้าพเจ้าได้ผ่านการประชุมระหว่างประเทศมาไม่น้อย และได้เห็นว่าชาวต่างประเทศหรือข้าราชการชั้นหนุ่มของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศที่มีชื่อเสียงมีหน้ามีตานั้น เขามีข้าราชการที่แคล่วคล่องว่องไวเป็นอันมาก มีความเข้าใจในเหตุการณ์และสถานการณ์ดี และมีความสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นหรือโต้ตอบอภิปรายในการประชุมได้เป็นอย่างดีด้วย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่จะกล่าวว่าของเรานั้นยังไม่ค่อยจะเข้าระดับกับเขา เมื่อถึงเวลาจำเป็นจะต้องมีการโต้ตอบอภิปรายเป็นภาษาต่างประเทศหรือในด้านวิชาการในการประชุมระหว่างประเทศ มักจะเกิดมีความตระหนกตกใจ และจะนั่งนิ่ง ๆ อยู่เป็นเบื้อ ไม่ค่อยจะมีความเก่งกล้าหรือตัดสินใจพอที่จะเข้าไปตอบโต้กับเขา แบบนี้ไม่ใช่แบบที่เราต้องการ ไม่ใช่เป็นข้าราชการกระทรวง

การต่างประเทศที่เราต้องการ เราไม่ต้องการส่งคนไปร่วมในการประชุมระหว่างประเทศแล้วทำตัวเป็นดัมมี่ เราต้องการส่งผู้ที่มีความสามารถที่จะเข้าใจถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เขาตอบโต้กัน และสามารถที่จะเข้าร่วมในการอภิปราย เพื่อรักษาประโยชน์ของชาติบ้านเมืองไว้ได้ แต่การที่จะทำเช่นนั้นก็ไม่ใช่ของง่าย ต้องลับต้องมีการฝึกฝนกันเป็นเวลานานปี แม้นักเรียนนอกจากอ๊อกซฟอร์ด เคมบริดจ์ ปริ้นซตัน หรืออะไร ๆ ก็ไม่แน่ว่าจะไปทำได้และจะทำได้อย่างเหมาะสม เพราะไม่ใช่เรื่องการใช้ภาษาแต่อย่างเดียว ต้องรู้ทั้งเรื่องราวในทางวิชาการ ต้องรู้ถึงความจำเป็น และฐานะของประเทศของตน ต้องมีความว่องไวในการที่จะใช้ปัญญาหาเหตุผลมาต่อสู้ตอบโต้กับเขา เพื่อรักษาฐานะหรือผลประโยชน์ของประเทศของเราไว้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้าท่านไม่เชื่อข้าพเจ้า นึกว่าเป็นของง่ายก็ลองดู ข้าพเจ้าเปิดโอกาสให้ทดลองได้เสมอ ยินดีจะส่งไป ผู้ที่รู้สึกตัวว่ามีความเก่งกาจสามารถที่จะตอบโต้อภิปรายกับเขาได้ จะเห็นว่าเป็นของที่ง่ายหรือยาก เพราะว่าไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะกระโดดเข้าไปอภิปรายกับเขาเท่านั้น แต่จะต้องรู้ถึงกาละเทศะ เวลาใดควรจะเข้าไปต่อสู้กับเขา โดยใช้หลักการหรือคารมหรือเหตุผลใด และเหตุใดจึงจะทำให้เกิดความนิยมชมชอบแก่ประเทศของตนหรือแก่ชาติบ้านเมืองของตน นี่แหละเป็นสิ่งที่จะต้องใช้ทั้งความรู้หรือหาเหตุผลคารมต่าง ๆ และมี Judgment หรือวิจารณญาณที่จะตัดสินว่าเมื่อใดควรจะตอบโต้กับเขา เมื่อใดควรจะเงียบเสีย และเมื่อไรควรจะใช้คนอื่นตอบโต้แทน เป็นกลเม็ด เป็นกลยุทธ์สลับซับซ้อนอยู่มาก เพราะฉนั้น จึงจำเป็นต้องใช้ทั้งความรู้ความชำนาญที่เราเรียกว่าประสบการณ์ นี่ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ข้าพเจ้ามาร่วมกับท่านในวันนี้ เพราะข้าพเจ้าเป็นผู้หนึ่งที่อยากให้ท่านทั้งหลายเจริญก้าวหน้า และเจริญก้าวหน้าไปในทางที่ถูก คือการที่ท่านจะฝึกฝนตัวท่านเองให้อยู่ในฐานะที่เป็น

ข้าราชการที่ดีมีความสามารถ หรืออีกนัยหนึ่งที่เรียกว่าให้เป็น diplomatist ที่ต่างประเทศเขานิยมชมชอบและยกย่อง

ในขณะที่ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศยังอยู่ในประเทศไทย ก็มีความตั้งอกตั้งใจอยากจะเรียน นึกในใจว่าเวลาไปเมืองนอกก็จะเรียนโน่นเรียนนี่ เมื่อคำสั่งแต่งตั้งออกแล้วและใกล้จะถึงเวลาจะออกเดินทางก็ได้มาลาข้าพเจ้า แสดงความตั้งอกตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะไปเรียนโดยชี้แจงว่าเมื่อไปถึงแล้วจะเข้าโรงเรียนนั้นโรงเรียนนี้ แต่เกือบจะพูดได้ว่า ๙๐ เปอร์เซนต์ พอไปถึงแล้ว ความกระตือรือล้นความขะมักเขม้นได้สูญหายอันตรธานไปอย่างน่าประหลาดที่สุด เขาจะอ้างว่าต้องหาบ้านหาที่พักเสียก่อน แทนที่จะเริ่มหาโรงเรียน หรือหาสถานศึกษาที่ตนจะเข้า เมื่อยังหาที่พักไม่ได้ก็ยังไม่เข้าโรงเรียน ทำไปทำมาเวลาก็ล่วงไปเกือบ ๆ ปี ก็ยังหาสถานที่ที่จะเรียนไม่ได้ พอจะหาได้ก็บอกว่าเวลาล่วงไปปีหนึ่งแล้ว ฉะนั้นถ้าไปอยู่ในเอเซีย ซึ่งมีวาระประจำการ ๓ ปี ก็จะเหลือเวลาอีกเพียง ๒ ปี เรียนแทบจะไม่ทันเสียแล้ว ถ้าอยู่ในยุโรปหรืออเมริกาก็ ๔ ปี เหลือ ๓ ปีก็ชักจะไม่พอ ประกอบกับระหว่างนั้นได้รับการชักชวนไปบ้านคนโน้นคนนี้ เวลาเย็นก็เล่นไพ่ตองบ้างไพ่ป็อกบ้าง กินอาหารไทยกันบ้าง เวลาก็ผ่านพ้นไปรวดเร็ว เสร็จงานบ่ายห้าโมงเย็นหรือสี่โมงครึ่งก็ชักจะเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ความกระตือรือล้นหรือความตั้งอกตั้งใจก็ค่อย ๆ สูญหายไป เวลาชักจะผ่านพ้นไปและเราจะเสียโอกาสไปแล้ว พอจะเริ่มมีความกระตือรือล้นขึ้นมาใหม่ก็เหลือเวลาอีกปีเดียว เรียนไม่ได้เสียแล้ว ผลสุดท้ายก็กลับมาตัวเปล่า อาจจะมีเงินทองติดเหลือมาบ้าง หรืออย่างดีก็มีวิทยุ ๑ เครื่อง มีรถยนต์คันเล็ก ๆ ๑ คัน นั่นแหละเป็นสิ่งที่เหลือกลับมา แต่สิ่งที่จำเป็นยิ่งกว่าวิทยุ หรือตู้เย็นหรือรถยนต์คันเล็ก ๆ

คือวิชาความรู้ ซึ่งเกือบจะว่าได้ว่า ๙๐ เปอร์เซนต์ของข้าราชการในกระทรวงนี้ ไม่ได้นำติดตัวมาด้วยเลย นี่เป็นสิ่งที่น่าเสียดาย เมื่อกลับมาแล้ว รถยนต์ก็ค่อย ๆ เก่า ค่อย ๆ สลักหักพังไป ตู้เย็น วิทยุก็เช่นเดียวกัน แต่สิ่งที่จะอยู่ยั่งยืนอยู่ตลอดไปเป็นสิ่งที่จะช่วยจะนำท่านให้สูงขึ้นไปในชีวิตราชการของท่าน ท่านไม่ได้นำกลับมา เพราะฉะนั้นก็ต้องคอยโอกาสที่จะไปเมืองนอกใหม่ ในขณะเดียวกันร่างกายสังขารของท่านก็ค่อย ๆ เสื่อมโทรมลง ท่านค่อย ๆ แก่ลง พอถึงเวลาจะไปอีกทีก็ชักจะแก่ไปเสียแล้ว บางคนผมเผ้าร่วงไปความจำชักจะไม่ค่อยดี ในที่สุดพอออกไปอีกก็ไม่สามารถจะเรียนได้ นี่แหละเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย เพราะเหตุว่าท่านได้ปล่อยให้โอกาสผ่านพ้นไปเช่นนี้ ท่านทำให้ทางราชการสูญเสียซึ่งของดีไป และยิ่งสำคัญไปกว่านั้น ทำให้ตัวของท่านเองขาดสิ่งซึ่งจะช่วยส่งเสริมท่านทั้งในชีวิตราชการและส่วนตัวเป็นอย่างมาก โดยเหตุนี้เองข้าพเจ้าจึงได้พร่ำพูดกับข้าราชการทุกคนขอให้มีความตั้งใจให้หาความรู้หาประสบการณ์ใส่ตัว ส่วนน้อยได้เชื่อฟัง และสามารถบังคับตนเองให้ทำอย่างที่ข้าพเจ้าแนะได้ แต่ส่วนมากตั้ง ๘๐ หรือ ๙๐ เปอร์เซนต์ไม่เชื่อ หรือเชื่อแล้วไม่มีกำลังใจพอที่จะทำได้ เพราะฉะนั้น ก็ปล่อยให้โอกาสผ่านพ้นไปโดยไม่ใช้ให้เป็นประโยชน์

ที่ข้าพเจ้าได้พูดคล้ายอารัมภบทมาอย่างยืดยาวก็เพราะเหตุว่าเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าได้คิดได้นึกตรึกตรองมาเป็นเวลาช้านาน นับตั้งแต่ที่ข้าพเจ้าเป็นเพียงข้าราชการชั้นเล็ก ๆ จนกระทั่งเลื่อนขึ้นมาเป็นผู้บังคับบัญชา เป็นอธิบดี เป็นหัวหน้ากรม ฯลฯ แต่ในระหว่างที่ข้าพเจ้ารับราชการอยู่นั้น ข้าพเจ้าได้คิดถึงเรื่องเหล่านี้และได้ใช้แก่ตนเอง เพราะฉะนั้นเรื่องที่คณะกรรมการบริหาร ฯ ขอให้ข้าพเจ้ามาพูดในวันนี้ ก็เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าได้พูดมาแล้ว คือเรื่องประสบการณ์ที่ข้าพเจ้าได้รับในระหว่างที่มีหน้าที่ราชการอยู่ในนิวยอร์ค ในฐานะเป็นผู้แทนถาวรหรือรักษาการผู้แทน

ถาวรของประเทศไทย ก่อนที่ข้าพเจ้าจะไปรับตำแหน่งนี้ก็ได้มีการเลือกเฟ้นกัน และข้าพเจ้าเป็นผู้เลือกตำแหน่งที่เหลือจากผู้อื่นแล้ว คือเขาไม่สนใจจะรับตำแหน่งผู้รักษาการผู้แทนถาวรที่นิวยอร์ค ข้าราชการอื่นมักจะเลือกตำแหน่งอัครราชทูตที่โน่นที่นี่ เพราะเขาเห็นว่าเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรี มีเกียรติภูมิสูงกว่า ที่จะเป็นเพียงอัครราชทูตที่ปรึกษาประจำคณะผู้แทนถาวร ณ นครนิวยอร์ค ในด้านเงินเพิ่มก็ต่ำกว่าที่อื่น ต่ำกว่าตำแหน่งอัครราชทูต ในด้านศักดิ์ศรีก็ไม่ได้เป็นหัวหน้าคณะ ไม่ได้เป็นผู้แทนของรัฐบาลหรือของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแต่เพียงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่ง มีตำแหน่งที่เรียกกันในลำดับของทูตว่า Minister Counsellor แต่โดยแท้จริงแล้ว ท่านผู้ใหญ่ในขณะนั้นก็ให้ข้าพเจ้าเลือก ๓ แห่งด้วยกัน คือจะไปเป็นอัครราชทูตที่มอสโก หรือไปเป็นอัครราชทูตที่กรุงบอนน์ เยอรมันตะวันตก หรือจะไปนครนิวยอร์ค ข้าพเจ้าก็ขอเวลาท่าน ๒๔ ชั่วโมง เพื่อกลับไปคิดและปรึกษากับภรรยา ในที่สุดพอวันรุ่งขึ้นก็กลับมาบอกท่านว่า ขอเลือกไปเป็นอัครราชทูตที่ปรึกษาของคณะผู้แทนถาวรที่นครนิวยอร์ค ท่านผู้ใหญ่คงรู้สึกประหลาดใจเหมือนกันว่าทำไมถึงเลือกไปนิวยอร์ค ทำไมไม่เลือกไปเป็น Minister ที่บอนน์ หรือที่มอสโก ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีศักดิ์ศรีสูงกว่ากัน ในขณะนั้นยังไม่มี Ambassador แม้แต่ข้าราชการที่เป็นเพื่อนฝูงของข้าพเจ้าเองก็ไม่เข้าใจเรื่องนี้เหมือนกันว่าทำไมถึงเลือกไปดำรงตำแหน่งที่ต่ำต้อยมากกว่าอีก ๒ ตำแหน่ง แม้แต่ทางครอบครัวของข้าพเจ้า ภรรยาของข้าพเจ้าก็ไม่เข้าใจเหมือนกันว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงได้ตัดสินใจเลือกตำแหน่งนั้น

เหตุผลที่ทำให้ข้าพเจ้าเลือกไปรับตำแหน่งค่อนข้างต่ำต้อย ณ นครนิวยอร์ค ก็อาจจะนำมาเล่าสู่กันฟังได้ เพราะไม่ใช่ความลับ ข้าพเจ้าได้คิดและใช้วิธีการชั่งน้ำหนัก pro and con ดูว่า ถ้าหากข้าพเจ้าไปมอสโก หนึ่งข้าพเจ้าไม่รู้ภาษารัสเซีย และ

กว่าจะเรียนก็แก่เกินไปเสียแล้ว คงเรียนไม่สำเร็จ ถ้าจะไปอยู่ที่บอนน์ข้าพเจ้าก็พอจะรู้ภาษาเยอรมันบ้าง ถ้าได้รับการฝึกฝนอีกสัก ๖ เดือน ก็พอจะใช้การได้ แต่ว่าถ้าจะเทียบความรู้ซึ่งอาจจะได้รับแล้ว ตำแหน่งที่บอนน์ไม่มีทางจะเปรียบเทียบกับตำแหน่งที่นิวยอร์คได้ เพราะตำแหน่งที่เป็นผู้รักษาการผู้แทนถาวร ณ นิวยอร์คนั้น เกือบว่าจะต้องไปเข้ามหาวิทยาลัยใหม่ ต้องไปฝึกฝนตนเองในสารพัดด้าน ท่านก็ทราบอยู่แล้วว่าองค์การสหประชาชาตินั้นเป็นองค์การที่ดำเนินการกว้างขวางใหญ่โตมาก มีทั้งเรื่องการเมือง การลดอาวุธ เรื่องปรมาณู เรื่องสังคม เศรษฐกิจ ดินแดนทรัสตีเรื่องกฎหมาย เรื่องการเงินการคลัง ทุกสิ่งทุกอย่าง เกือบจะเรียกว่าครอบจักรวาฬ ข้าพเจ้าก็นึกว่า ถึงข้าพเจ้าจะไม่สามารถเรียนวิชาในด้านต่าง ๆ นี้ได้ทั้งหมด คือไม่สามารถเป็นนักวิทยาศาสตร์รู้เรื่องพลังปรมาณูหรือเรื่องเกี่ยวกับการสังคมสิทธิมนุษยชนแต่อย่างน้อยก็คงจะได้ใช้หรือหาความรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่ข้าพเจ้าสนใจเป็นพิเศษคือเรื่องกฎหมายและการเมืองระหว่างประเทศ เหตุนี้แหละที่ทำให้ข้าพเจ้าตัดสินใจไปรับตำแหน่งที่ค่อนข้างต่ำต้อยที่นครนิวยอร์ค แทนที่จะเป็นทูตที่กรุงบอนน์หรือกรุงมอสโก และการที่ข้าพเจ้าไปในตำแหน่งนี้ก็ตั้งใจไว้อย่างแน่วแน่ว่า จะไปทั้งรับราชการและไปในฐานะนักเรียนนักศึกษา และภายหลังจากที่ได้ไปถึงแล้ว ก็ได้ทำตามแนวที่ได้คิดได้วางไว้แต่ต้นมือไม่ได้ไปตั้งเนื้อตั้งตัวเป็นทูต Minister แต่ไปตั้งหน้าหาความรู้ใส่ตัวเอง ในขณะที่ข้าพเจ้าอยู่นั้นมีเพื่อนข้าราชการอยู่หลายคน บางคนเมื่อได้รับคำแนะนำจากข้าพเจ้าก็เชื่อฟัง แต่บางคนก็ไม่แยแสต่อคำชี้แจงหรือคำแนะนำ ตรงข้ามใช้วิธีปฏิบัติตัวไม่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง เช่นดูโทรทัศน์อยู่จนดึก ดื่มแต่บรั่นดีจนร่างกายทรุดโทรม เช้าขึ้นก็ตื่นไม่ไหว กว่าจะมาทำงานได้ก็เกือบ ๆ เที่ยง เมื่อมาแล้วก็ไม่มีความตั้งใจที่จะทำการงาน แต่ตรงกันข้ามผู้ที่เห็นประโยชน์ต่อตำแหน่งหน้าที่ในนิวยอร์คนั้น เห็นว่าเป็นที่ที่จะทำคุณประโยชน์ต่อตนเองและทางราชการ

เมื่อข้าพเจ้าเข้ารับตำแหน่งเสร็จเรียบร้อยแล้วก็เริ่ม analyse ดูว่าหน้าที่ของข้าพเจ้านี่มีอะไรบ้าง เปรียบเทียบกับหน้าที่ทางการทูตอย่างไรได้บ้าง ก็เห็นได้ชัดว่ากิจการหน้าที่ของผู้แทนถาวรประจำสหประชาชาติ กับหน้าที่นักการทูตธรรมดาหรือเป็นเอกอัครราชทูตนั้นผิดกันราวฟ้ากับดิน ดังนี้

๑. ผู้ไปทำหน้าที่ทูต มุ่งหวังแต่รักษาศักดิ์ศรีหรือคอยรักษาหน้า รักษาตาของตน และทำหน้าที่แต่ในด้านการรับรองหรือในด้านโอ่อ่า แต่ตรงกันข้าม ผู้ที่ไปอยู่นิวยอร์คจะต้องทำหน้าที่เหมือนอย่างกรรมกรคนหนึ่ง แต่เป็นกรรมกรที่ใช้สมองเป็นชนชั้นกรรมาชีพที่ใช้สมอง หรือเป็นนักศึกษาอีกเหมือนกัน จะต้องศึกษาค้นคว้าในสิ่งที่ตนจะแสดงออกมา จะเป็นในด้านใดก็ตาม ถ้าหากได้รับคำสั่งให้ไปแถลงหรือเข้าร่วมประชุมในการต่าง ๆ ก็จะต้องรู้เรื่องราวเหล่านั้น ส่วนทูตนั้นก็ไปนั่งเป็นพิธีไม่ต้องกล่าวไม่ต้องพูดอะไร ไปนั่งอมภูมิอยู่เฉย ๆ ก็พอจะทำได้ หวีผมหวีเผ้าให้เรียบร้อยก็ไปทำหน้าที่ทูตได้ แต่ผู้ที่จะไปทำหน้าที่ในองค์การสหประชาชาติหรือเข้าร่วมในการประชุมระหว่างประเทศนั้น แม้จะแต่งเนื้อแต่งตัวให้เรียบร้อยหรูหราหรือสวยงามเพียงใดก็ไม่เพียงพอ เพราะว่าจะถูกบังคับให้ต้องเอ่ยปาก แต่เมื่อเปิดปากออกมาแล้วสิ่งที่พูดออกมาหรือแสดงออกมาไม่เกิดความนิยมชมชอบ หรือตรงกันข้ามทำให้เกิดความละอายขายหน้าให้แก่ประเทศของตน ก็เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมหันต์ ซึ่งก็เคยปรากฏมาแล้วจากผู้แทนของฝ่ายไทยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นผู้ที่จะไปทำหน้าที่เช่นนี้จะมีความเป็นนักการทูตแต่เพียง ๑๐ หรือ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ก็ได้ นอกนั้นต้องเป็นนักศึกษา นักวิชาการ นักการเมือง นักเศรษฐกิจ หรือนักสังคม และเป็นผู้ที่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือท่าทีฐานะของรัฐบาลของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ผล เพราะฉะนั้นจึงแตกต่างกับทูต Minister ธรรมดา นี่เป็นลักษณะของงานที่ต้องทำที่นิวยอร์ค

๒. ผู้ที่เป็นผู้แทนทางการทูตและประจำประเทศหนึ่งนั้น มีหน้าที่แต่เพียงเอาอกเอาใจหรือรักษาสัมพันธไมตรีอันดีระหว่างประเทศของตนกับประเทศที่ตนประจำอยู่เพียงประเทศเดียว แต่ผู้ที่จะไปเป็นผู้แทนของไทยในองค์การสหประชาชาตินั้นจะต้องคำนึงถึงผู้แทนประเทศอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่ในขณะนั้น ๖๐, ๗๐ ประเทศ หรือมากกว่านั้นข้าพเจ้าก็จำไม่ได้เสียแล้ว ยิ่งในสมัยนี้มีตั้ง ๑๑๕,๑๑๖ ประเทศ เพราะฉะนั้นแม้จะไม่ถึงขั้นที่เรียกว่าเอาอกเอาใจก็ตาม อย่างน้อยต้องคำนึงถึงท่าทีของรัฐบาลอีก ๗๐ หรืออีก ๑๑๕ ประเทศ ไม่ใช่แต่เพียงเฉพาะประเทศเดียว เพราะฉะนั้นก่อนจะเปิดปาก ก่อนที่จะพูดจะแสดงอะไรไป ก็ไม่ใช่จะคำนึงแต่เพียงว่าจะไม่ทำให้ประเทศที่ตนไปประจำอยู่นั้นเกิดความขุ่นข้องหมองใจ แต่ว่าจะต้องพยายามทำให้อีก ๗๐หรือ๑๑๕ ประเทศ ไม่ขัดข้อง ไม่เกิดปฏิกริยาเป็นปรปักษ์ต่อเราด้วย นี่เป็นอีกลักษณะหนึ่งและเป็นลักษณะที่สำคัญอีกด้วย เพราะฉะนั้น ก่อนจะพูดอะไรที่แสดงฐานะและความคิดเห็นของประเทศไทยแล้ว จำเป็นต้องชั่งแล้วชั่งเล่า คิดมองดูรอบตัวเองว่า พูดออกไปแล้วผลจะเป็นอย่างไร และถ้ามีการแสดงอากัปกิริยาเป็นปรปักษ์ มีการโต้ตอบ เราจะดำเนินการอย่างไรต่อไป คือไม่ใช่คิดแต่เพียงเปราะเดียว จะต้องคิดล่วงหน้าไปอย่างน้อย ๒ หรือ ๓ เปราะว่าเมื่อพูดออกไปแล้วผลจะเป็นอย่างไร อีกขั้นหนึ่ง มีผลออกมาแล้วเราจะต้องทำอย่างไร จะตอบโต้ต่อสู้ต้านทาน หรือจะชี้แจงอย่างไรต่อไป นี่ก็เป็นสิ่งที่ทำให้การดำเนินการหรือการปฏิบัติตนในองค์การสหประชาชาติ ในฐานะเป็นผู้แทนของประเทศไทยนั้น มีความสลับซับซ้อนและความยุ่งยากมากกว่าที่จะเป็นทูตเพียงประเทศเดียว ท่านทั้งหลายทราบดีอยู่แล้วว่า ประเทศไทยหรือรัฐบาลไทยนั้นมีนโยบายอย่างหนึ่ง หากว่าเราไปอยู่ในประเทศที่มีนโยบายสอดคล้องกัน ก็มีความสะดวกมากขึ้น เช่นอย่างว่าเป็นทูตประจำสหรัฐซึ่งมีนโยบายคล้าย

คลึงกับประเทศไทย ก็ไม่จำเป็นจะต้องระมัดระวังตัวอะไรมากนัก คือเป็นเพื่อนกันเป็นพันธมิตรกันด้วยซ้ำไป แล้วก็คบค้าสมาคมกันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม ความยากลำบากซึ่งอาจจะเกิดจากการขัดกันในด้านนโยบายก็ลดน้อยลงไป แต่ถ้าไปประจำอยู่ในประเทศที่มีนโยบายไม่เหมือนกันแล้วก็อาจจะขัดกันอย่างตรงกันข้าม เช่นอย่างเป็นทูตไทยประจำรัสเซียที่กรุงมอสโกเป็นต้น อย่างน้อยก็รู้แล้วว่าพูดอะไรไปต้องขัดกัน ไม่เพียงแต่จะมีความเห็นและนโยบายไม่ตรงกันเท่านั้น แต่กลับตรงกันข้ามเหมือนกับขาวเป็นดำ และดำเป็นขาว เพราะฉะนั้นก็เป็นความง่ายอย่างหนึ่งคือไม่ยากเหมือนกันว่าจะต้องดู ในองค์การสหประชาชาติไม่ใช่ว่าจะมีแต่เฉพาะพวกที่เห็นเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่มีทั้งเห็นพ้องกันมีนโยบายสอดคล้องกัน มีทั้งนโยบายซึ่งขัดกันครึ่ง ๆ กลาง ๆ คืออย่างประเทศที่เป็นกลางหรือขัดกันอย่างตรงกันข้าม และในระหว่างนั้นมี Shade ต่าง ๆ มีสีสรรลดหลั่นกันลงไปไม่ใช่มี ๕๐ เปอร์เซนต์หรือ ๑๐๐ เปอร์เซนต์อะไรอย่างนั้น อาจเพียง ๒๙ เปอร์เซนต์ ๒๘ เปอร์เซนต์ ๓๔ เปอร์เซนต์ อะไร ๆ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ความระมัดระวังก็ต้องมีเพิ่มขึ้นและการชั่งใจชั่งคำพูดการปฏิบัติก็ต้องมีเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ นี่ก็ทำให้การปฏิบัติตนการดำเนินกิจการหน้าที่ของผู้ที่อยู่ ณ เมืองนิวยอร์คนั้น มีความยากลำบากและต้องระมัดระวัง ทั้งต้องศึกษาให้ลึกซึ้งมากกว่าอยู่ในประเทศเดียว

๓. สิ่งแตกต่างที่ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นระหว่างนักการทูตซึ่งไปประจำในประเทศธรรมดาประเทศหนึ่งประเทศใดกับที่องค์การสหประชาชาติก็คือว่า ที่องค์การสหประชาชาตินี้ไม่แยแสไม่ใยดีต่อตำแหน่งหน้าที่ ใครจะเคยเป็นอดีตนายกมาก่อน หรือเป็นรัฐมนตรีมาก่อน หรือเป็นอะไร ๆ ไม่เห็นมีใครแสดงความตระหนกตกใจแสดงความเกรงขามหรือให้ความคารวะเป็นพิเศษ ข้าพเจ้าจำได้ว่าเคยเข้าประชุมใน

หลายที่ประชุมซึ่งมีนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีมาร่วมด้วย แต่คนอื่นก็ไม่ได้ให้ความคารวะเป็นพิเศษ ตรงกันข้ามในที่ประชุมเหล่านั้นถืออยู่อย่างเดียวว่าถือถึงการแสดงของผู้แทนเหล่านั้น คือถือว่าเป็นผู้แทนคนหนึ่ง ส่วนที่ว่าจะมีคนนิยมชมชื่นมีความเคารพเป็นพิเศษนั้น เนื่องมาจากการแสดงหรือการปฏิบัติตนของผู้แทนเหล่านั้น ถ้าผู้แทนของประเทศใดซึ่งอาจจะเป็นชั้นไม่ใหญ่โตนัก อาจจะเป็นเพียงชั้นเลขานุการเอก หรือที่ปรึกษา แต่ว่ารู้จักทำตนให้เป็นที่เข้าใจ คืออย่างน้อยไม่จำเป็นจะต้องไปเห็นพ้องกับทุกคน ซึ่งแต่ละคนอาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันมากมาย เพราะฉะนั้นถ้าจะหวังให้ please ทำความพอใจให้กับทุกคนนั้นเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ แต่อย่างน้อยทำให้เขาเข้าใจว่าเหตุใดเราจึงต้องมีท่าทีเช่นนี้ เราจึงต้องยึดคารมและยึดฐานะทางการเมืองของเราเช่นนี้ ถ้าเราสามารถทำให้เขาเข้าใจถึงฐานะของเราได้ในภาษาอังกฤษเรียกว่า agree to disagree โดยที่เราไม่บังคับให้เขาเห็นพ้องกับเรา หรือเราไม่ลดตัวลงไปเห็นพ้องกับเขาแล้วก็นับว่าเป็นความสำเร็จชั้นหนึ่ง เป็นความสำเร็จขั้นหนึ่ง

ตามที่ข้าพเจ้าได้เห็นมา ผู้ที่ไปทำงานที่องค์การสหประชาชาติ เป็นผู้ที่ต้องแสดงตนเองไม่ใช่เอาตำแหน่งมาแสดงหรือขู่กัน ไม่มีใครสนใจว่าใครจะเคยเป็นอะไรมาก่อน ความสนใจหรือความนิยมนับถือจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้แทนต่าง ๆ เห็นการแสดงของคนนั้นแล้ว ถ้าแสดงดี แสดงการเป็นผู้มีความรู้ เป็นผู้มีประสบการณ์ เป็นผู้มีดุลยภาพของตนเอง หรือภาษาฝรั่งว่า balance of mind แล้วละก็ ความนิยมก็ค่อย ๆ เกิดขึ้นสิ่งยุ่งยากลำบากประการหนึ่งก็คือ จะอาศัยลูกน้องหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามาทำงานให้ตนไม่ได้ หรือทำได้ก็เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น เช่นอย่างว่า จะไปแสดงสุนทรพจน์ก็อาจให้ลูกน้องหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาช่วยเตรียมช่วยเขียนให้ แต่อย่าลืมว่า เมื่อไป

แสดงไปอ่านกระดาษที่เตรียมมาแล้ว ก็จะต้องมีการซักถามกันต่อไป การซักถามนี้เป็นสิ่งที่เตรียมมาก่อนไม่ได้ คือก็ไม่รู้ว่าจะเตรียมกันอย่างไร ก็ต้องแสดงกันด้วยปากเปล่า นี่แหละเป็นสิ่งลำบาก การเขียนนั้นอาจจะจ้างใครมาเขียนหรือให้ลูกน้องผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเขียนให้ได้ แต่เมื่อหมดสิ่งที่เตรียมมา off the cuff แล้วก็จะต้องแสดงด้วยตนเอง ไม่สามารถจะหาใครมาช่วยได้ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่านักการทูตที่จะไปอยู่องค์การสหประชาชาตินั้น ต้องเป็นนักศึกษาต้องเป็นผู้ที่แสดงโดยตนเองได้ ไม่ใช่แต่งตัวโก้ ๆ ไปยืนอมภูมิหรือยืนอมยิ้มอยู่เฉย ๆ นอกไปจากนั้น ในการประชุมไม่ใช่มีแต่เพียงการฟังสุนทรพจน์หรืออ่านคำแถลง แต่จะต้องมีการตอบโต้กันโดยไม่สามารถเตรียมเนื้อเตรียมตัวได้ คือไม่สามารถขีดเขียนมาก่อนล่วงหน้าได้ เพราะฉะนั้น ก็ต้องแสดงกันปากเปล่า ถ้าใครแสดงได้ดีก็เป็นบุญไป ถ้าใครแสดงไม่ได้หรือกลับแสดงผิดพลาดหรือที่เราเรียกกันในภาษาตลาดว่า เป็น ความเป็นหรือความผิดพลาดนั้นก็ปรากฏออกมาทั่วทั้งโลก ดังที่ได้เคยมีตัวอย่างมาแล้ว คือเป็นการแสดงผิดพลาดต่อหน้าสาธารณชน ซึ่งมีสื่อมวลชนคอยจับผิดอยู่พร้อมมูล มีโทรทัศน์มีวิทยุ มีผู้จดบันทึก มีนักหนังสือพิมพ์ มีนักวิทยุคอยฟังคอยจับผิดอยู่ทุกขณะ เพราะฉะนั้น ถ้าพูดสิ่งใดหรือคำใดพลาดออกมา ก็เป็นที่แน่ใจได้เสียเถิดว่า เตรียมตัวม้วนเสื่อกลับบ้านได้ เพราะความผิดพลาดหรือความเป็นนั้นจะประกาศเผยแพร่ไปทั่วโลก และโดยเฉพาะจะมาถึงประเทศของตนเองเร็วเสียยิ่งกว่าที่ตนจะโทรเลขรายงานรัฐบาลเสียอีก ภายในชั่วเวลา ๓—๔ ชั่วโมง ความผิดพลาดนั้นก็จะเผยแพร่ไปทั่วโลกรวมทั้งมาถึงชาติบ้านเมืองของตนด้วย เพราะฉะนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องใช้ทั้งความระมัดระวังสติปัญญา และโดยเฉพาะจะต้องสามารถคุมสติของตนไว้ให้อยู่

กล่าวคือไม่แวะไปที่บาร์ ซึ่งอยู่ที่ตึกขององค์การสหประชาชาติบ่อยนัก ปรากฏว่าในระหว่างที่มีการประชุมกันยืดยาวตั้งแต่เช้าไปจนถึงตีหนึ่งตีสอง ผู้แทนหลายคนเกิดความเหน็ดเหนื่อยและต้องการจะบำรุงกำลังนิดหน่อย ก็แวะไปที่บาร์ บางคนแวะบ่อยไป อาจจะเป็น ๔–๕ ครั้ง จนกระทั่งสติหรือสมองไม่เป็นของตนเอง กลายเป็นจอนห์ เดวา พูด หรือตราดำตราขาวพูดไปตามเรื่อง ทำให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ นี่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจริง ๆ ไม่ใช่เสกสรรปั้นแต่งขึ้นมา

งานที่จะทำในองค์การสหประชาชาตินั้น ไม่ใช่เป็นงานที่สามารถทำให้เกิดผลที่สามารถวัดได้ กล่าวโดยทั่วไปแล้วไม่เป็นสิ่งที่จะเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติของตนโดยที่มีสิ่งใดวัดได้ เช่นไม่สามารถแสดงออกมาได้ว่าได้รับการช่วยเหลือเท่านั้นล้านเหรียญ แต่อาจจะมีบ้างเหมือนกันจาก Special fund หรือจากทุนอื่น ๆ โดยทั่วไปแล้วการที่ไปแถลง ไปอภิปรายในสมัชชาหรือในคณะกรรมการต่าง ๆ นั้น ก็มองไม่เห็นว่าจะเกิดผลอย่างไรแก่ประเทศไทย ถ้าหากจะเกิดผลก็อาจจะเกิดในทางอ้อม คือเกิดความนิยมนับถือและเกิดความเลื่อมใสในประเทศของตน แต่ก็เป็นสิ่งที่ไม่มีปรอทชนิดใดจะวัดได้ หรือไม่มีเครื่องชั่งตวงที่จะวัดให้เห็นได้ แต่ถ้าผู้แทนคนใดทำดีก็อาจจะมองเห็นกันว่าผู้แทนคนนั้นอาจจะได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการในคณะกรรมการนั้น กรรมการนี้ หรือว่าเป็นประธานในที่นั้นที่นี้ นี่ก็เป็นเครื่องวัดอันหนึ่ง แต่ก็ไม่ใช่เป็นเครื่องวัดถึงผลได้โดยตรงแก่ประเทศชาติ ผลได้นั้นก็จะเห็นได้จากข่าวหนังสือพิมพ์ ถ้าหากมีข่าวหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับประเทศนั้นบ่อย ๆ ก็หมายความว่าผู้แทนคนนั้นทำหน้าที่ของตนได้ดีพอสมควร หรืออาจจะดีมากจนเป็นที่นิยมยกย่องและเลื่อมใส ด้วยเหตุนี้เองการที่ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการในองค์การสหประชาชาติหรือประจำองค์การสหประชาชาติ จึงมีเวลาหลายขณะที่รู้สึกคล้ายกับว่าท้อถอยหรือเบื่อหน่าย

เพราะไม่เห็นผลแก่ชาติบ้านเมืองโดยตรง และเป็นที่ที่ต้องทำงานล่อแหลม ไม่ใช่ล่อแหลมถึงกับเสี่ยงชีวิตแต่ล่อแหลมเสี่ยงชื่อเสียงของตนเองและของประเทศชาติ ถ้าทำได้ดีก็ได้รับความนิยมยกย่องบ้าง แต่ถ้าผิดพลาดไป แม้จะไม่ใหญ่โตอะไรนัก ก็เป็นเรื่องที่อับอายขายหน้า อาจเป็นเรื่องที่ทำความเสื่อมเสียอย่างใหญ่หลวงให้แก่ทั้งตนเองและแก่ชาติบ้านเมืองได้ ยกตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นง่าย ๆ ก็คือว่า ในการประชุมสมัชชาเมื่อประมาณสัก ๒ ปีมานี้ มีผู้แทนของประเทศหนึ่งซึ่งทนต่อความซึ่งเรียกว่า monotony ของการประชุมไม่ไหวก็เคลิ้มหลับสัปปะหงกไป พอตื่นขึ้นมาได้ยินเสียงตบมือทั่วไปเลยตบกับเขาด้วย กลายเป็นตบมือให้แก่รัสเซียที่เป็นปรปักษ์ต่อประเทศของตนอย่างรุนแรง เล่าให้ฟังก็ได้ว่าผู้แทนที่สัปปะหงกไปนั้นคือ ผู้แทนของจีนคณะชาติ วิทยุกระจายเสียงโทรทัศน์ก็ถ่ายภาพไว้เต็มที่ในขณะที่ผู้แทนคนนั้นกำลังตบมือ พออีก ๒ วันต่อมาก็ได้รับโทรเลขจากรัฐบาลเชิญให้กลับบ้านได้ นี่แหละเป็นผลของการไม่รู้จักระวังตัว ไม่หลับไหลในขณะที่ฝ่ายปรปักษ์ของตนกำลังพูดกำลังแสดง อย่างน้อยถ้าจะเคลิ้มหลับก็ควรจะเลือกเวลาให้ดีกว่านั้น ปลอดภัยมากกว่านั้น ไม่ควรหลับในเวลาที่ศัตรูของตนกำลังแสดงหรือกำลังพูด ซึ่งอาจจะพูดโจมตีประเทศของตัวได้ นี่ก็เป็นบทเรียนอีกอันหนึ่ง ซึ่งนักการทูตธรรมดาที่อยู่ที่วอชิงตัน มอสโก เดลฮี หรือที่ไหนก็ตาม ไม่ต้องประสบ แต่ภัยชนิดนี้มีอยู่ที่องค์การสหประชาชาติทุกวี่ทุกวันทุกขณะทุกเมื่อ และทุกหนทุกแห่ง ถ้าผู้ใดเผลอตัวเคลิ้มหลับสัปปะหงกไป หรือไปเยี่ยมบาร์มากเกินไปก็มักจะปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้น นี่เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าได้ผ่านได้เห็นมาก็นำมาเล่าสู่กันฟัง

ข้าพเจ้าได้ไปอยู่ที่นิวยอร์คเป็นเวลาถึง ๖ ปี เพราะฉะนั้นจึงมีโอกาสได้เห็นได้ประสบหลายอย่างหลายชนิดด้วยกัน แต่อาจสรุปได้โดยง่ายว่าสิ่งสำคัญในชีวิตของการปฏิบัติงานของกระทรวงการต่างประเทศนั้น ก็อยู่ที่ว่าต้องรู้จัก analyse สถาน

การณ์ สมองเราจะอยู่นิ่ง ๆ ไม่ได้ จะไปอยู่ที่ใดก็จะต้องพยายามประเมินสภาพหรือสถานการณ์ที่ตนไปอยู่ แม้แต่ข้าพเจ้ามายืนอยู่ในท่ามกลางท่านทั้งหลายนี้ข้าพเจ้าก็ประเมินอยู่ในใจว่า มีผู้ใดบ้างที่นั่งง่วง หรือมีผู้ใดบ้างที่มีความสนใจ และที่ข้าพเจ้าได้พูดไปนั้นมีผลอย่างไรหรือไม่ นี่เรียกว่าฝึกตนมาพอที่จะถือว่าเป็น second habit คือเกือบจะเป็นสัญชาติญาณเสียแล้ว ไม่ว่าจะไปที่ไหนจะต้องดูรอบ ๆ เสียก่อน การต่างประเทศกับทางศาสนาก็มีหลายสิ่งหลายอย่างที่สอดคล้องกันพระสงฆ์องค์หนึ่งท่านเทศน์ไว้ว่า จะไปอยู่ที่ไหนก็ตามต้องพยายามกวาดสายตาดูบริษัทที่ตนไปอยู่ร่วมด้วย บริษัทในที่นี้ก็คือสังคม society อย่าทำตนเป็นคนตาบอดหรือหูหนวก ไปอยู่ที่ไหนก็ต้องกวาดตาดูว่ามีใครบ้างเป็นคนชนิดไหน ฐานะเป็นอย่างไร มีความคิดเห็นอย่างไร นี่เป็นสิ่งแรกซึ่งนักการทูตจะพึงละเว้นเสียมิได้ คือรู้จักประเมินสภาพการณ์หรือสถาน-การณ์ ดังนั้นท่านจะเห็นได้ว่าเวลาที่มีทูตใหม่ ๆ มาถึงประเทศไทย ข้าพเจ้าเองก็ได้ใช้ความสังเกต สิ่งแรกก็คือจะคอยสังเกตดูโดยไม่ให้เขารู้สึกว่าเขาวางตัวอย่างไร ถ้าทูตใหม่ ๆ ที่มาถึงสัก ๕—๖ วัน อาทิตย์สองอาทิตย์ก็เริ่มแสดงเพ้อเจ้อคุยโวลั่นไปก็อาจให้คะแนนได้ว่า เห็นจะไม่ผ่านเสียแล้ว คือไม่ใช่นักการทูตที่ดี นักการทูตที่ดีจะไม่ปล่อยปละละเลยตัวเช่นนั้น จะแสดงตนได้ก็ต่อเมื่อแน่ใจว่าตนรู้จักบริษัทหรือสังคมนั้นดีพอ ถ้าทูตคนใดมาอยู่เพียงระยะเวลาสั้นก็เริ่มแสดงโวหารพูดจาเพ้อเจ้อแสดงว่าตนเก่งกล้าแล้วละก็ให้ถือได้ว่าได้คะแนนไม่ถึงครึ่ง เช่นเดียวกับเราซึ่งทำหน้าที่เป็นนักการทูต สิ่งแรกที่เราจะต้องฝึกให้เป็นนิสัยที่สอง second habit ก็คือ เราจะไปในที่ใดก็ตาม สมองจะต้องเดินแล้วว่า บริษัทบุคคลที่อยู่รอบ ๆ เรานั้นเป็นอย่างไรเมื่อประเมินเสร็จแล้ว ก็จำเป็นต้องประเมินตัวเองว่าเป็นอย่างไรเราเล็กหรือใหญ่กว่าเขาเราแข็งหรืออ่อนกว่าเขา เราเด่นหรือด้อยกว่าเขา เราต้องประมาณตัว ต้องประเมินตัวของเราเอง แต่อย่าประเมินไปในทางที่เลิงผลเลิศเสมอไป ประเมินให้มันตรง ๆ กับฐานะ เหมือนอย่างเคยมีบุคคลคนหนึ่งมาหาข้าพเจ้าบอกว่า ตัวเขานั้นเหมาะสมที่จะเป็นชั้นพิเศษอย่างยิ่ง ทำไมข้าพเจ้าจึงยังไม่เสนอแต่งตั้งให้เป็นชั้นพิเศษสักที ข้าพเจ้า

มองดูหน้าเขาด้วยความปลงอนิจจังแล้วก็พยายามตอบให้นุ่มนวลที่สุดเท่าที่จะทำได้ คุณเห็นว่าตัวคุณนั้นเหมาะสมที่จะเป็นชั้นพิเศษ แต่ข้อสำคัญอยู่ที่คนอื่นที่เขาจะเห็นคุณว่าเหมาะสมที่จะเป็นชั้นพิเศษหรือยัง เพราะฉะนั้นขอให้กลับไปคิดใหม่ว่า ทำอย่างไรจึงจะทำให้คนอื่นเขารู้สึกว่าตัวเองเหมาะสมที่จะเป็นชั้นพิเศษแล้ว เมื่อไรเขาทำได้สำเร็จละก็นั่นแหละเขาจะได้เป็นชั้นพิเศษ นี่ก็เหมือนกัน เราทำหน้าที่เป็นนักการทูต นอกจากจะประเมินบริษัทที่เราไปร่วมอยู่ด้วยแล้ว ก็จะต้องประเมินตัวเองว่าเราเป็นอย่างไร เมื่อประเมินตัวรู้แน่พอสมควรแล้วเช่นนี้ก็ต้องวางแผน ถ้าพูดแบบทหารก็ต้องคิดว่าจะต้องวางแผนอย่างไรตนถึงจะมีฐานะที่จะดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ เป็นแผนในใจหรือคนชอบเขียนก็อาจจะเขียน ๑, ๒, ๓, หรือ ๑.๑, ๑.๒ หรืออะไรก็ตามเรื่องไป แต่โดยทั่วไปก็วางแผนในใจก็พอแล้ว ไม่ใช่แผนไปคิดโค่นคิดทำลายใครเขา เป็นแผนสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเองว่า ทำอย่างไรตนถึงจะดีที่สุดเด่นที่สุดในบริษัทในสังคมนั้น นี่ก็เป็นสิ่งที่นักการทูตที่ดีจะต้องทำ

นับแต่วันแรกที่ข้าพเจ้าได้มารับหน้าที่เป็นรัฐมนตรีในกระทรวงนี้ สิ่งแรกที่ข้าพเจ้าคิดก็คือประเมินสภาพการณ์ของประเทศต่าง ๆ ต่อมาประเมินสภาพสถาน–การณ์ของประเทศไทย แล้วก็คิดดูว่าทำอย่างไรจึงจะทำให้ฐานะของประเทศไทยดีเด่นหรือสูงเท่าที่จะกระทำได้ในสภาพการณ์ที่เห็นอยู่แล้ว จะเป็นเรื่องของประเทศชาติหรือของตนเองก็เหมือนกันต้องมีการประเมินทั้งสองฝ่าย มี relationship มี establish relationship ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับตนเองหรือกับประเทศของเรา เสร็จแล้วก็คิดดูว่าทำอย่างไรถึงจะได้ผลดีที่สุด ผลของการประเมินนี้จะชี้ให้เห็นได้ว่า การที่จะไปอวดอ้างว่าประเทศไทยเป็นมหาอำนาจนั้นไม่มีทาง เพราะเราไม่ได้เป็นมหาอำนาจ การใช้วิธีแบบเอาปืนหรือกองทัพบก เรือ หรือ อากาศ ไปขู่เขาก็ทำไม่ได้หรือจะเอากำลังทางเศรษฐกิจไปล่อหรือไปจูงใจเขาก็ทำไม่ได้ เพราะเงินทองเราก็ไม่มี หรือที่มีอยู่ก็

พยายามเจียดจ่ายอย่างกระเบียดกระเสียน เพื่อที่จะบำรุงประเทศชาติ เราไม่มีทางที่จะเอาเงินไปล่อไปโปรยไปซื้อหรือไปจูงใจใคร เพราะฉะนั้นมีอะไรที่จะทำให้ประเทศไทยมีฐานะไม่ด้อย แต่ตรงกันข้ามอาจจะสูงส่งที่สุดเท่าที่จะทำได้ก็คือว่า อาศัยสาเหตุที่ว่าเราเป็นประเทศเก่าเป็นประเทศที่เคยเป็นเอกราชตลอดมา มีฐานะทางภูมิศาสตร์เกือบจะเรียกว่าเป็นใจกลางของเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยเหตุนี้เองท่านจะเห็นได้ว่านโยบายทางด้านการต่างประเทศที่ได้ดำเนินมา ก็มุ่งที่จะให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการรวมและของการร่วมมือกันในภูมิภาค นี่แหละเป็นผลของการประเมินสถานการณ์ เป็นผลของการประเมินฐานะของประเทศไทย และเป็นการประเมินบทบาทหรือ role ที่ประเทศไทยจะทำได้ดีที่สุดก็คืออันนี้ คือทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางที่จะให้เกิดมีการร่วมมือกันระหว่างประเทศ ซึ่งจะช่วยภูมิภาคและช่วยประเทศไทยลำพังแต่ประเทศไทยก็ไม่มีความสำคัญอะไรนัก มีพลเมืองเพียง ๓๐ ล้าน มีรายได้ของชาติน้อยกว่าประเทศที่เล็กกว่าอย่างเช่นมาเลเซียเป็นต้น รายได้ของชาติอาจไม่ถึงครึ่งของมาเลเซีย แล้วไทยจะไปว่ากล่าวอะไรกับเขา แต่สิ่งที่ประเทศอื่นไม่มี ก็คือความเป็นเอกราชมาแต่ดั้งเดิม ฐานะในทางภูมิศาสตร์ที่เป็นใจกลาง เป็นศูนย์กลาง และและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติไทย กล่าวคือเราไม่มีคนหมู่น้อยอยู่มากนักไม่เหมือนพม่า ซึ่งมีอยู่ ๔–๕ เผ่าด้วยกัน ไทยมีแต่ไทย อย่างมากก็มีพวกจีนซึ่งในขณะนี้ก็ได้กลายเป็นไทยไปมากแล้ว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องพยายามคิดพยายามเข้าใจ

ฉะนั้น นักการทูตที่ดีต้องรู้จักใช้สมองของตน ไม่ใช่คอยไปกินเลี้ยงดื่มเหล้า หรือกินข้าวฟรี นักการทูตที่ดีต้องอาศัยทั้งความรู้ และประสบการณ์ ความแนบเนียน ความละเอียดอ่อน ความละมุนละม่อมซึ่งเกิดจากประสบการณ์ดังที่ข้าพเจ้าได้นำมาเล่าให้ท่านฟัง ส่วนท่านจะใช้ประโยชน์จากที่ข้าพเจ้าได้พูดมาเป็นเวลาชั่วโมงเศษอย่างไรนั้น ก็คงจะได้เห็นกันในอนาคตอันไม่ไกลนัก

นักการทูตทำอะไรบ้าง

การทูตเป็นงานในหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศ ผู้ที่ปฏิบัติงานการทูตนี้ เรียกกันว่า "นักการทูต" นอกจากข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศด้วยกันแล้วยังมีบุคคลภายนอกอีกไม่น้อยที่ไม่ทราบว่านักการทูตทำอะไรบ้าง ทั้งนี้เพราะงานที่นักการทูตปฏิบัตินั้น เป็นงานที่กระทำในต่างประเทศ และกับชาวต่างประเทศเสียส่วนใหญ่ซึ่งบางครั้งก็ไม่เหมาะที่จะปฏิบัติกับคนไทยด้วยกันเอง เพื่อเสนอให้ท่านผู้อ่านได้ทราบว่านักการทูตทำอะไรบ้าง ผู้เขียนจึงขอเล่าให้ฟัง ณ ที่นี้อย่างย่อ ๆ

คำว่า "การทูต" และ "นักการทูต" คืออะไรนั้น มีผู้เชี่ยวชาญด้านการต่างประเทศได้ให้คำนิยามไว้มากมายหลายอย่างด้วยกัน มีทั้งคำนิยามที่ยกย่องสดุดีและคำนิยามที่ใส่ร้ายกระทบกระเทียบเปรียบเปรย ดังจะเห็นได้จากคำนิยามดังต่อไปนี้

- การทูต คือการใช้ไหวพริบและความแนบเนียนในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ
- การทูต คือศิลปแห่งการเจรจาระหว่างประเทศ
- การทูต คือวิทยาการ แห่ง ความ สัมพันธ์ ที่มีอยู่ ระหว่าง รัฐ และซึ่งสืบเนื่องมาจากผลประโยชน์ของแต่ละรัฐ
- การทูต คือเรื่องฉลาดแกมโกง ข่มขู่โดยไม่ต้องใช้อาวุธ โดยใช้อิทธิพลเบื้องหลัง
- การทูต คือวิธีการขั้นแรกที่ใช้ในความพยายามระงับข้อพิพาท
- การทูต คือศิลป แห่ง การ เจรจา เพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

- นักการทูต คือผู้ที่ปฏิบัติหรือมีความเชี่ยวชาญในการเจรจากิจการระหว่างประเทศ
- นักการทูต คือผู้ที่กระทำและพูดสิ่งที่น่ารังเกียจที่สุดในวิธีที่งดงามที่สุด
- นักการทูต คือผู้สุจริตที่ถูกส่งไปโกหกในต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ
- นักการทูต คือผู้มั่งคั่งที่ถูกส่งไปคลุกคลีกับเรื่องของคนอื่น
- มีสัตว์อยู่สามประเภทที่ไม่ทราบว่าเดินไปทางไหนแน่ คิดว่าเดินเข้ามาแต่เดินออกไป คิดว่าเดินออกไปแต่เดินเข้ามา คือ นักการทูต สตรี และปู

การแต่งตั้ง การจะแต่งตั้งนักการทูตในระดับไปประจำประเทศหนึ่ง ๆ นั้นอยู่ที่ความตกลงระหว่างประเทศทั้งสองว่าได้ทำความตกลงสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตและจะแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตกันในระดับใด กล่าวคือ ในระดับเอกอัครราชทูตหรือระดับอัครราชทูต ในทางทฤษฎีนั้นเอกอัครราชทูตเป็นผู้แทนส่วนตัวของประมุขของประเทศ ส่วนอัครราชทูตเป็นผู้แทนของรัฐบาล

ในอดีตนั้นการแลกเปลี่ยนผู้แทนในระดับเอกอัครราชทูตมักจะกระทำระหว่างประเทศมหาอำนาจเท่านั้น ส่วนประเทศอื่น ๆ ก็แลกเปลี่ยนผู้แทนกันในระดับอัครราชทูต แต่นับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมาระเบียบปฏิบัติดังกล่าวนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะเกือบทุกประเทศแต่งตั้ง เอกอัครราชทูตไปประจำซึ่งกันและกันแทบทั้งนั้น ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่ ๆ ซึ่งมีอยู่มากกว่า ๕๐ ประเทศต่างก็ขอแต่งตั้งเอกอัครราชทูตไปประจำในประเทศต่าง ๆ และตามหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน ประเทศเหล่านั้นก็แต่งตั้งเอกอัครราชทูตไปประจำในประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่ๆนั้นด้วย ฉะนั้น การแลกเปลี่ยนผู้แทนในระดับอัครราชทูตจึงมีน้อยลงไป หัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูตของไทยที่ส่งไปประจำในต่างประเทศในปัจจุบันนี้เป็นระดับเอกอัครราชทูตทั้งสิ้น รวม ๕๕ ประเทศ (ทั้งนี้ไม่หมายความว่ามีเอกอัคร

ราชทูต ๕๕ ท่าน เพราะเอกอัครราชทูตบางท่านดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำหลายประเทศในขณะเดียวกันก็มี เช่น เอกอัครราชทูตประจำประเทศอินเดีย เป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศลังกา และเป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศอาฟกานิสถานด้วยเป็นต้น)

ผู้แทนระดับเอกอัครราชทูตนี้ภาษาอังกฤษเรียกว่า อัมแบสซาเดอร์ แต่ยังมีที่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่นอีกคือ ลีเกท และ นังซีโอ ซึ่งเป็นผู้แทนของสันตปาปาแห่งกรุงวาติกัน การแต่งตั้งส่วนใหญ่เพื่อวัตถุประสงค์ทางศาสนา ฉะนั้นจะไม่ขอกล่าวในที่นี้

นอกจากหัวหน้าคณะผู้แทนดังกล่าวแล้ว ยังมีหัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูตที่เป็นอุปทูตอีก อุปทูตมีสองชนิด คือ อุปทูตประจำ ซึ่งในทางทฤษฎีถือว่าเป็นผู้แทนของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศส่งไปประจำในต่างประเทศ และอุปทูตชั่วคราว ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่เสมือนเอกอัครราชทูตในกรณีที่เอกอัครราชทูตไม่อยู่

การแต่งตั้งนักการทูตนี้ไม่จำกัดเฉพาะบุรุษเท่านั้น ตามประวัติศาสตร์สตรีก็เคยได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตมาก่อนแล้ว เช่นเมื่อ ค.ศ. ๑๖๔๖ พระเจ้าหลุยที่ ๑๔ แห่งฝรั่งเศสได้แต่งตั้งนางเกบริอังค์เป็นเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำพระราชสำนักโปแลนด์เป็นต้น ในปัจจุบันนี้สตรีได้รับการแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตมากยิ่งขึ้น สำหรับประเทศไทยเราขณะนี้ยังไม่มีเอกอัครราชทูตที่เป็นสตรี คงมีแต่นักการทูตสตรีซึ่งรับราชการประจำ ณ สถานเอกอัครราชทูตบางแห่งเท่านั้น

ในสมัยที่สังคมมนุษย์ยังป่าเถื่อนอยู่นั้นถือว่าชาวต่างประเทศหรือผู้ที่มาจากเผ่าอื่นเป็นผู้ที่ไม่บริสุทธิ์และจะนำภยันตรายมาสู่สังคมของตน ฉะนั้น ในโอกาสที่ทูตเดินทางเข้าไปในดินแดนอื่น ๆ เพื่อเจรจานั้น จะถูกชาวพื้นเมืองทำพิธีต่าง ๆ เพื่อให้บริสุทธิ์เสียก่อนที่จะเข้าไปได้ บางเผ่าก็ให้ลุยไฟ บางเผ่าก็ให้บรรดาหมอผีเต้นรำ

รอบ ๆ ตัวทูตเพื่อเป่ามนต์ให้สิ่งร้ายในตัวทูตออกให้หมด แม้แต่ของขวัญที่ทูตนำไปก็จะถูกทำให้บริสุทธิ์เสียก่อนเช่นกัน

หน้าที่ การทูตมิใช่ของใหม่ หากแต่ได้มีมาแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ในสมัยก่อนเราไม่ค่อยจะสนใจในกิจการระหว่างประเทศมากนัก เราจึงไม่ค่อยจะทราบเรื่องของการทูตและนักการทูต มาในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้ เมื่อการคมนาคม การสื่อสารสะดวก ทำให้การติดต่อและการส่งข่าวระหว่างประเทศรวดเร็วและแพร่หลายมากขึ้น เราจึงทราบเรื่องราวความเป็นไปของประเทศอื่น และทำให้เกิดความสนใจในกิจการระหว่างประเทศ ทั้งได้เห็นนักการทูตแสดงบทบาทในกรณีระหว่างประเทศมากขึ้นด้วย ที่ว่ามีนักการทูตมาแต่ยุคดึกดำบรรพ์นั้นก็โดยที่มนุษย์เราในยุคนั้นแบ่งออกเป็นก๊กเป็นเหล่าตามเชื้อชาติและจะด้วยสาเหตุใดก็ตามมีการสู้รบระหว่างก๊กระหว่างเหล่าอยู่เสมอ ในระหว่างการสู้รบกันนี้ก็มักจะมีการเจรจาขอหยุดชั่วคราวเพื่อเก็บผู้บาดเจ็บและเก็บศพผู้ตายเพื่อทำการฝัง ผู้ที่ทำการเจรจาขอหยุดรบนี้แหละคือนักการทูต

วิวัฒนาการในการแต่งตั้งผู้แทนทางการทูตไปยังดินแดนอื่นนี้มีตั้งแต่การแต่งตั้งไปเพื่อกิจการบางอย่างเป็นครั้งคราวเรื่อยมาจนกระทั่งในศตวรรษที่ ๑๕ จึงได้มีการแต่งตั้งทูตประจำในต่างประเทศขึ้นและ การขนานนาม ผู้แทน ทางการทูตนี้ก็เรียกกันหลายอย่างสุดแต่ความมุ่งหมายของคณะทูตที่ได้รับแต่งตั้งนั้น ๆ คือ legates, orators, nuncios, commisars, procurators, agents, ambassadors แต่มาในระยะหลังนี้คำว่า ambassadors ได้ใช้กันทั่วไป

หน้าที่ของทูตนั้นถ้าเป็นในกรณีที่แต่งตั้งเพื่อกิจการบางอย่างโดยเฉพาะก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติกิจการที่ได้รับมอบหมายนั้นให้ลุล่วงไปด้วยดี เมื่อเสร็จแล้ว สภาพการเป็นผู้แทนก็สิ้นสุดไปด้วย เช่นเป็นผู้แทนของรัฐ เข้าร่วมการประชุมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือเป็นผู้แทนของประมุขแห่งรัฐในงานรัฐพิธี เช่นพิธีเสวยราชสมบัติของ

ประมุขแห่งรัฐอื่นเป็นต้น ส่วนผู้แทนทางการทูตประจำนั้นจะต้องปฏิบัติงานทุกอย่างที่จะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติของตน ซึ่งพอจะแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

การเจริญพันธไมตรี

การเจรจา

การสังเกตการณ์

การป้องกันรักษาผลประโยชน์ของชาติ

หน้าที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของทูตก็คือการ เจริญพันธไมตรีระหว่างประเทศของตนกับประเทศที่ตนประจำอยู่ สร้างความสนิทสนม สร้างความเข้าใจดีต่อกัน ปัดเป่าสิ่งต่าง ๆ อันอาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดซึ่งกันและกันได้ ทูตที่มีปรีชาญาณนั้นจะสามารถทำเรื่องร้อนให้กลายเป็นเรื่องเย็นได้ ความขัดแย้งระหว่างประเทศมากหลายที่มิได้ระเบิดขึ้นเป็นสงครามนั้นเป็นเพราะความสามารถของนักการทูตก็มีอยู่ไม่น้อย

หน้าที่การเจรจานั้นเป็นเรื่องที่ทูตจะต้องใช้ไหวพริบและเล่ห์เหลี่ยมมิให้เสียเปรียบแก่คู่เจรจาได้ เพราะถ้ามีเรื่องที่จะต้องเจรจากันขึ้นแล้วก็แสดงว่าผลประโยชน์ของประเทศทั้งสองไม่ค่อยจะตรงกันนัก ฉะนั้น การจะทำความตกลงซึ่งกันและกันโดยบัวไม่ให้ช้ำน้ำไม่ให้ขุ่นและไม่เป็นการกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของชาตินั้นจึงเป็นเรื่องที่นักการทูตจะต้องใช้ความเฉลียวฉลาดของตนเอง

หน้าที่สังเกตการณ์นั้นทูตจะต้องสอดส่องดูแลความเคลื่อนไหวทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและการทหารของประเทศที่ตนประจำอยู่ แล้วรายงานให้รัฐบาลทราบเป็นระยะ ๆ ไป ทูตจึงเท่ากับเป็นหูเป็นตาให้รัฐบาลของตน รายงานต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้รับนั้นจะช่วยให้ทราบถึงแนวโน้มในด้านต่าง ๆ โดยตลอด และเมื่อถึงคราวที่รัฐบาลจะต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับประเทศนั้นๆก็จะสามารถกำหนดนโยบายได้ทันที

การป้องกันรักษาผลประโยชน์ของชาติไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินหรือบุคคลหรือเกียรติยศชื่อเสียงของประเทศก็เป็นหน้าที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง

เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นได้เป็นไปโดยเรียบร้อยสมความมุ่งหมาย ทูตจะต้องปฏิบัติงานปลีกย่อยอีกมากมาย ฉะนั้นจึงต้องมีสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานอัครราชทูตและมีผู้ช่วยมากน้อยตามความเหมาะสม ถ้าเป็นประเทศใหม่ที่มีราชการมากก็ต้องมีผู้ช่วยมาก สถานเอกอัครราชทูตไทยในประเทศอเมริกาและอังกฤษมีข้าราชการไทยแห่งละประมาณ ๑๐ นาย ในบางประเทศที่มีราชการไม่มากนักก็อาจจะมีข้าราชการตั้งแต่สองนายขึ้นไป ข้าราชการที่ประจำสถานเอกอัครราชทูตนี้ตั้งแต่ชั้นสัญญาบัตรขึ้นไปเรียกว่านักการทูตทั้งนั้น

สถานเอกอัคราชทูตไทยหรือเรียกสั้น ๆ ว่าสถานทูตถือว่าเป็นสถานที่ราชการไทยแห่งเดียวที่ไปตั้งอยู่ในประเทศนั้น ๆ ฉะนั้นสถานทูตจึงต้องทำหน้าที่แทนทุกกระทรวงทบวงกรมที่มีอยู่ในประเทศไทย กระทรวงกลาโหมจะซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ กระทรวงสาธารณสุขจะซื้อยารักษาโรค กระทรวงอุตสาหกรรมจะซื้อเครื่องจักรเครื่องยนต์ เหล่านี้ สถานทูตจะต้องร่วมในการเจรจาซื้อและเงินที่ส่งไปชำระซึ่งอาจจะเป็นล้านๆดอลล่าร์สถานทูตก็จะต้องจ่าย ในโอกาสที่มีการประชุมระหว่างประเทศ กระทรวงเจ้าของเรื่องประสงค์จะเข้าร่วมการประชุมครั้งนั้นด้วย แต่ไม่อาจจะส่งผู้แทนของกระทรวงไปร่วมการประชุมได้ทันท่วงที สถานทูตก็จะได้รับคำสั่งให้แต่งตั้งข้าราชการของสถานทูตไปร่วมการประชุมนั้นในนามของรัฐบาล ฉะนั้นนักการทูตจึงควรจะต้องรู้งานของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ พอสมควร

การแสวงหาข่าวและสังเกตการณ์เพื่อรายงานรัฐบาลนั้นก็เป็นงานที่เหนื่อยไม่น้อย เพราะแม้จะได้ข่าวจากหนังสือพิมพ์และวิทยุ แต่ก่อนที่จะรายงานก็จะต้องกลั่นกรองเสียก่อนซึ่งเรียกกันว่าข่าวกรอง เมื่อเป็นข่าวที่แน่นอนแล้วจึงจะรายงานได้ เพราะข่าวหนังสือพิมพ์และวิทยุมักจะมีการผิดพลาดอยู่เสมอ การที่จะกลั่นกรอง

ข่าวนี้ก็จะต้องสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งตามปกติก็มักจะใช้งานค๊อกเทลหรืองานเลี้ยงอาหารค่ำเป็นสถานที่พบปะสนทนากัน งานเลี้ยงนี้ตามปกติก็มีตอนค่ำนอกเวลาราชการซึ่งแทนที่จะได้พักผ่อน แต่เพื่อประโยชน์ในราชการก็ต้องไปร่วมงาน เพราะนอกจากจะเป็นโอกาสได้สอบข่าวแล้ว ยังจะได้รู้จักคนใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่ราชการอื่น ๆ ต่อไปอีกด้วย งานสังคมจึงเป็นงานสำคัญอีกอย่างหนึ่งของนักการทูตและมิใช่สังคมกับคนต่างชาติโดยเฉพาะเท่านั้น คนไทยที่เดินทางผ่านไปมาในประเทศที่ตนประจำอยู่ก็มักจะแวะเยี่ยมสถานทูต ขอคำแนะนำและความช่วยเหลือซึ่งข้าราชการสถานทูตก็ต้องให้ความช่วยเหลือตามสมควร ถ้าสถานทูตใดอยู่ในประเทศที่เป็นชุมทางการจราจรแล้ว การต้อนรับคนไทยก็เป็นงานจรซึ่งเกือบจะเป็นงานในหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง ในบางประเทศที่มีนักเรียนไทยไปศึกษาแต่ไม่มีผู้ดูแลนักเรียน ทูตก็ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแลการศึกษา ซึ่งหมายถึงการจัดหาโรงเรียน ดูแลการเงินของนักเรียนและสอดส่องความประพฤติของนักเรียนด้วย

งานบริหารภายในที่ทำการสถานเอกอัครราชทูตเป็นตัวจักรสำคัญยิ่งซึ่งถ้าตัวจักร์ไม่เดินเสียแล้วงานจะไม่เดินเลย ฉะนั้นข้าราชการทุกคนนอกจากจะทำงานในหน้าที่ของตนโดยเฉพาะแล้วยังจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันในงานอื่น ๆ อีกด้วย โดยเฉพาะสถานทูตที่มีข้าราชการน้อย ข้าราชการทุกคนจะต้องทำงานเป็นทุกอย่าง ต้องเข้าโค๊ตถอดโค๊ตโทรเลขเป็น ต้องพิมพ์ดีดเป็น เป็นที่น่าภูมิใจอย่างหนึ่งที่ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศแทบทุกคนตั้งแต่เสมียนไปจนถึงเอกอัครราชทูตสามารถพิมพ์ดีดและเข้าโค๊ตถอดโค๊ตโทรเลขได้ ทั้งนี้เป็นความจำเป็นยิ่ง และสำหรับงานของกระทรวงการต่างประเทศแล้ว ไม่เป็นของแปลกที่เอกอัครราชทูตจะต้องพิมพ์หนังสือเองหรือเข้าโค๊ตถอดโค๊ตโทรเลขเอง ถ้าเป็นเรื่องราชการลับที่ไม่อาจจะให้ผู้ใดรู้ได้ สำหรับงานพิธีการทูตนั้นก็จะต้องรู้อย่างดีเพราะจะต้องปฏิบัติอยู่เสมอ

ได้กล่าวมาแล้วว่าสถานทูตเป็นสถานราชการไทยแห่งเดียวในประเทศนั้น ๆ ฉะนั้น สถานทูตจึงต้องทำหน้าที่กงศุลดูแลผลประโยชน์ของคนไทยตลอดจนงานนิติกรด้วย เช่น จดทะเบียน คนเกิด คนตาย สมรส หย่า รับรองบุตร รับบุตรบุญธรรม ตลอดจนการออกหนังสือเดินทาง ต่ออายุหนังสือเดินทาง และตรวจลงตราหนังสือเดินทางสำหรับชาวต่างประเทศที่จะเดินทางเข้ามาในประเทศไทยด้วย

นอกจากการดูแลผลประโยชน์ของคนไทยแล้ว สถานทูตบางแห่งต้องทำหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ของประเทศอื่นด้วย เช่นเมื่อไม่นานมานี้ประเทศอินโดนีเซียตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศมาเลเซีย นักการทูตมาเลเซียทั้งหมดต้องอพยพออกจากประเทศอินโดนีเซีย แต่คนชาติมาเลเซียทำมาหากินอยู่ในประเทศอินโดนีเซียก็ดี ผลประโยชน์ของมาเลเซียก็ดี ยังมีอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย เพื่อป้องกันคนชาติและผลประโยชน์ของตนประเทศมาเลเซียจึงขอให้ประเทศไทยเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์ของมาเลเซียในอินโดนีเซียด้วย ซึ่งเมื่อได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลอินโดนีเซียแล้วสถานทูตไทยในอินโดนีเซียก็ทำหน้าที่ดูแลผลประโยชน์แทนมาเลเซียอีกด้วย

งานเบ็ดเตล็ดที่นักการทูตจะต้องทำมีอีกมากหลาย การปาฐกถา การเผยแพร่วัฒนธรรมไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยเป็นเรื่องธรรมดาที่สถานทูตจะต้องทำอยู่เสมอ ฉะนั้นนักการทูตไทยจึงต้องมีความรู้เรื่องเมืองไทยดีที่สุดที่จะเป็นไปได้ เพราะในปัจจุบันนี้ชาวต่างประเทศมีความสนใจในประเทศไทยมากขึ้น การที่ชาวต่างประเทศต้องการทราบความเป็นไปของประเทศไทยมากขึ้นนี้สถานทูตก็มีงานที่จะต้องตอบชี้แจงมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ตอบชี้แจงเรื่องสำคัญ ๆ เช่นนโยบายของรัฐบาลในด้านการเมืองการทหารและการเศรษฐกิจไปจนกระทั่งเรื่องเบ็ดเตล็ดปลีกย่อย มีอยู่เสมอที่สถานทูตถูกขอให้ตั้งชื่อแมวไทย ถูกขอให้อธิบายถึงการกระทำความสะอาดผ้าไหมไทย การทำกับข้าวไทย การหุงข้าวไทย ตลอดจนทำไมสตรีไทยจึงสวยที่สุดในจักรวาฬ.

ลักขี วาสิกศิริ

คำแนะนำเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

รวบรวมโดย

มงคล วาสิกศิริ

เรื่องของการภาษีอากรฝ่ายสรรพากรนั้น ดูเป็นเรื่องยุ่งยากและสลับซับซ้อน แม้จะได้มีคำอธิบายกันไว้หลายครั้งหลายหนก็ตาม ความเข้าใจหรือไม่พยายามจะเข้าใจมีอยู่เป็นประจำ

ฉะนั้น ในโอกาสที่ฌาปนกิจศพคุณพ่อ ข้าพเจ้าจึงได้นำข้อแนะนำเกี่ยวกับเรื่องภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามาบรรจุในหนังสือเล่มนี้อีกครั้ง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ยังอยากจะรู้ต่อไป.

คำอธิบาย

* **ข้อ ๑.** เงินได้อันเข้าลักษณะต้องยื่นหรือยื่นและเสียภาษีหรือที่เรียกว่า "เงินได้พึงประเมิน" นั้น ประกอบด้วยลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

ก. เป็นตัวเงินหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ ที่ได้รับ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อม ซึ่งอาจคิดคำนวณได้เป็นเงิน (ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่ได้รับ เมื่อจะยื่นรายการให้คิดคำนวณราคาหรือมูลค่าในวันที่ได้รับนั้น เป็นจำนวนเงินเท่าไร)

ข. เป็นยอดเงินก่อนหักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

ค. ไม่เข้าข้อยกเว้นตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๙

* **ข้อ ๒.** ผู้มีหน้าที่ยื่นรายการเพื่อเสียภาษีเงินได้ จะต้องเป็นบุคคลธรรมดาหรือถือเสมือนเป็นบุคคลธรรมดา ดังกล่าวต่อไปนี้

ก. บุคคลธรรมดา ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศไทยหรืออยู่ต่างประเทศ ซึ่งเงินได้พึงประเมินที่ได้รับในปีที่ล่วงมาแล้วตามหลักเกณฑ์และมีจำนวนเงินดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อ ๓. เนื่องจากหน้าที่งานหรือกิจการที่ทำในประเทศไทย หรือเนื่องจากกิจการของนายจ้างในประเทศไทย หรือเนื่องจากทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย

ข. บุคคลธรรมดาที่อยู่ในประเทศไทยตลอดปี หรืออยู่รวมเวลาทั้งหมด ๑๘๐ วัน ในปีภาษีใด ถ้ามีเงินได้พึงประเมินในปีภาษีนั้น ตามหลักเกณฑ์และมีจำนวนเงินดังที่กล่าวไว้ในข้อ ๓. เนื่องจากหน้าที่งานหรือกิจการที่ทำในต่างประเทศ หรือเนื่องจากทรัพย์สินที่อยู่ในต่างประเทศ และนำเงินได้นั้นเข้ามาในประเทศไทย ต้องนำมารวมคำนวณภาษีด้วย

ค. กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง ซึ่งมีเงินได้ตามหลักเกณฑ์ในข้อ ก. และ ข. และมีจำนวนเงินดังกล่าวไว้ในข้อ ๓ จ. ให้ผู้จัดการกองมรดกหรือทายาท

---

* [1] เงินได้พึงประเมินอันเข้าลักษณะต้องยื่นหรือยื่นและเสียภาษีเงินได้

* [2] ผู้มีหน้าที่ยื่นรายการเสียภาษีเงินได้

หรือผู้ครอบครองทรัพย์มรดกแล้วแต่กรณี เป็นผู้ยื่นรายการเพื่อเสียภาษีในชื่อกองมรดกของผู้ตาย

ง. ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มิได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ซึ่งมีเงินได้ตามหลักเกณฑ์ในข้อ ก. และ ข. และมีจำนวนเงินดังที่กล่าวไว้ในข้อ ๓ ค. ให้ผู้อำนวยการหรือผู้จัดการเป็นผู้ยื่นรายการเพื่อเสียภาษีในชื่อของห้างหุ้นส่วนนั้นเสมือนเป็นบุคคลธรรมดาคนเดียว

จ. บริษัทจำกัด หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีผู้ถือหุ้น หรือเป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่ง ถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนเกินกว่าร้อยละ ๕๐ ของทุนทั้งหมด หรือในกรณีที่มีบุคคลในครอบครัว หรือระหว่างสามีกับภริยา หรือบิดากับบุตรผู้เยาว์ หรือบิดามารดากับบุตรผู้เยาว์ หรือมารดากับบุตรผู้เยาว์ ถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนรวมกันเกินกว่าร้อยละ ๕๐ ของทุนทั้งหมด ให้กรรมการผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้จัดการ เป็นผู้มีหน้าที่ยื่นรายการเพื่อเสียภาษีในชื่อของบริษัทจำกัดหรือหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้น

ฉ. ในกรณีดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ผู้เยาว์

(๒) ผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

(๓) ผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) ผู้ที่อยู่ในต่างประเทศ

เป็นผู้มีเงินได้พึงประเมิน ให้บุคคลดังต่อไปนี้เป็นผู้มีหน้าที่และเป็นตัวแทนในการยื่นรายการเสียภาษีเงินได้ ตามลำดับ คือ

(๑) ผู้แทนโดยชอบธรรม สำหรับผู้เยาว์

(๒) ผู้อนุบาล สำหรับผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

(๓) ผู้พิทักษ์ สำหรับผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๔) ผู้จัดกิจการอันก่อให้เกิดเงินได้พึงประเมิน สำหรับผู้อยู่ในต่างประเทศ

* **ข้อ ๓.** ผู้มีเงินได้พึงประเมินในปีที่ล่วงมาแล้ว เข้าหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องยื่นรายการหรือยื่นรายการและเสียภาษี คือ

ก. ชายที่ไม่มีภริยาหรือหญิงที่ไม่มีสามี

(๑) มีเงินได้พึงประเมินตามข้อ ๑๔. เกินกว่า ๔,๐๐๐ บาท หรือ

(๒) มีเงินได้พึงประเมินตามข้อ ๑๔. เพียงเฉพาะประเภทที่ ๑ อย่างเดียวเกินกว่า ๕,๐๐๐ บาท

ข. ชายที่มีภริยาหรือหญิงที่มีสามี

(๑) มีเงินได้พึงประเมินตามข้อ ๑๔. เกินกว่า ๖,๐๐๐ บาท หรือ

(๒) มีเงินได้พึงประเมินตามข้อ ๑๔. เพียงเฉพาะ ประเภทที่ ๑ อย่างเดียวเกินกว่า ๗,๕๐๐ บาท

ค. ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มิใช่นิติบุคคล มีเงินได้พึงประเมินเกินกว่า ๖,๐๐๐ บาท

ง. บริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล มีเงินได้พึงประเมินไม่จำกัดจำนวน

จ. กองมรดก

(๑) ในปีที่ผู้มีเงินได้พึงประเมินถึงแก่ความตาย ให้รวมเงินได้พึงประเมินที่ได้รับก่อนถึงแก่ความตายกับเงินประเมินที่ได้รับภายหลังถึงแก่ความตายรวมเป็นจำนวนเงินได้พึงประเมินที่จะต้องยื่นโดยให้ถือเสมือนผู้ตายมีชีวิตอยู่ตลอดปีและจำนวนเงินได้พึงประเมินที่จะต้องยื่นนั้นต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ตามข้อ ก. หรือ ข. แล้วแต่กรณี

---

* [3] จำนวนเงินได้พึงประเมินที่จะต้องยื่นรายการหรือยื่นรายการและเสียภาษี

(๒) ในปีถัดจากปีที่ผู้มีเงินได้ถึงแก่ความตาย หรือปีต่อ ๆ ไป ถ้ากองมรดกยังมิได้แบ่ง และมีเงินได้พึงประเมินเกินกว่า ๖,๐๐๐ บาท

ขอให้เป็นที่เข้าใจว่าจำนวนเงินที่กล่าวไว้ในข้อนี้หมายถึงเงินได้ก่อนหักรายจ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

* **ข้อ** ๔. ผู้มีหน้าที่ยื่นรายการ เพื่อเสียภาษีเงินได้ตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๒. และข้อ ๓ จะต้องแสดงรายการตามที่เป็นจริงลงในแบบพิมพ์ที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด ซึ่งทางราชการจะแจกจ่ายให้เปล่าแก่ผู้มีเงินได้ แบบแสดงรายการนี้มีอยู่ด้วยกันรวม ๓ แบบ คือ

แบบที่ ๑ เรียกว่า ภ.ง.ด. ๙

แบบที่ ๒ เรียกว่า ภ.ง.ด. ๙ ก.

แบบที่ ๓ เรียกว่า ภ.ง.ด. ๙ ก. (พิเศษ)

ข้อ ๕. แบบแสดงรายการที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนดให้ยื่น มีวิธีใช้ดังต่อไปนี้

ภ.ง.ด. ๙ ใช้สำหรับผู้มีเงินได้พึงประเมินที่เป็นบุคคลธรรมดา หรือผู้มีเงินได้พึงประเมินที่เป็นกองมรดก ทั้งนี้ให้รวมทั้งสามีและภริยาที่มีเงินได้หลายประเภทด้วย เช่นเงินรายได้ประเภทที่ ๑ และประเภทที่ ๒, ๓,๔ หรือ ๕ หรือถ้ามีเพียงประเภทเดียวก็ต้องมิใช่เงินได้ประเภทที่ ๑ เช่น นายแดงมีเงินได้ประเภทที่ ๒ หรือประเภทที่ ๓ หรือประเภทที่ ๔ แต่ประเภทเดียว ก็ให้ใช้แบบ ภ.ง.ด. ๙ นี้

ภ.ง.ด. ๙ ก. แบบนี้ใช้เฉพาะสำหรับผู้มีเงินได้ที่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มิใช่นิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือบริษัทจำกัด อันมีลักษณะตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๒ ง. และ จ. ซึ่งมีหน้าที่เสียภาษีอย่างบุคคลธรรมดาเท่านั้น ทั้ง

* [๔] การใช้แบบพิมพ์สำหรับยื่นรายการ

นี้โดยไม่ต้องคำนึงว่า ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มิใช่นิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือบริษัทจำกัดนั้น จะมีเงินได้พึงประเมินประเภทใด

ภ.ด.ง. ๔ ก. พิเศษ แบบนี้ใช้สำหรับผู้มีเงินได้รวมทั้งสามีและภริยาด้วยที่มีเงินได้เฉพาะประเภทที่ ๑ ประเภทเดียวเท่านั้น ถ้าหากมีเงินได้ประเภทอื่นอีกถึงแม้ว่าจะมีเงินได้ประเภทที่ ๑ รวมอยู่ด้วยก็จะใช้ **ภ.ง.ด. ๔. ก. พิเศษ** นี้กรอกรายการยื่นไม่ได้ จะต้องใช้แบบที่ ๑ เรียกว่า **ภ.ง.ด. ๔**

ขอให้เป็นที่เข้าใจว่า ในภาษีปีหนึ่ง ๆ ผู้มีเงินได้ที่มีหน้าที่ยื่นรายการนั้นจะใช้แบบแสดงรายการได้แต่เฉพาะแบบใดแบบหนึ่งแต่เพียงแบบเดียวเท่านั้น

*ข้อ ๖ การยื่นแบบแสดงรายการให้ยื่นได้ ณ สถานที่ดังต่อไปนี้

ก. กรณีผู้มีเงินได้มีลักษณะตามข้อ ๘ ก. คือผู้ที่เป็นข้าราชการ พนักงานองค์การรัฐบาล พนักงานเทศบาล สุขาภิบาล หรือพนักงานองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ให้ยื่น ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ หรือที่สำนักงานสรรพากรจังหวัดที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่ หรือที่กรมสรรพากร

ข. กรณีผู้มีเงินได้มีลักษณะตามข้อ ๘ ข. คือผู้ที่มิใช่เป็นข้าราชการ พนักงานองค์การรัฐบาล พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล พนักงานองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น (หรือนัยหนึ่งเรียกว่าผู้ที่ต้องเสียภาษีทันทีพร้อมกับการยื่นรายการ) ให้ยื่นและเสียภาษี ณ ที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนาอยู่

เฉพาะผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรี หากไม่สะดวกที่จะยื่น ณ สถานที่ดังกล่าวข้างต้น ก็ให้ยื่นได้ ณ ที่ทำการกรมสรรพากร (กองคลัง) อีกแห่งหนึ่ง

*ข้อ ๗. ภายในระหว่างเวลาตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ของปี

---

*[๕] สถานที่ยื่นรายการ

*[๖] กำหนดเวลายื่นรายการ

ปัจจุบันทุกปี ให้ผู้มีเงินได้พึงประเมิน ซึ่งมีเงินได้พึงประเมินก่อนหักรายจ่ายใด ๆ ในปีที่ล่วงมาแล้ว เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๓. ยื่นรายการตามแบบที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด โดยใช้แบบพิมพ์ที่ทางราชการสรรพากรจ่ายให้แบบใดแบบหนึ่งตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๔.

*ข้อ ๘. ผู้มีเงินได้ที่ถึงเกณฑ์ยื่นแบบแสดงรายการ ให้ยื่นแบบแสดงรายการหรือยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีตามกำหนดเวลา ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

ก. **ข้าราชการ** พนักงานองค์การรัฐบาล พนักงานเทศบาล สุขาภิบาล หรือพนักงานองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ซึ่งเป็นผู้ที่เจ้าสังกัดจะเป็นผู้ชำระภาษีแทนให้หมดหรือบางส่วนแล้วแต่กรณี ให้บุคคลดังกล่าวมานี้ยื่นแต่เฉพาะรายการต่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ ภายในกำหนดระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ของปีปัจจุบัน โดยมิต้องชำระภาษีทันทีในวันที่ยื่นนั้น ต่อภายหลังเมื่อเจ้าพนักงานประเมินมีหนังสือ (เรียกว่า ภ. ง. ด. ๑๑) แจ้งจำนวนภาษีไปยังผู้นั้นแล้ว จึงให้นำเงินภาษีไปชำระภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับหนังสือแจ้งจำนวนภาษี

ข. **ผู้ที่มิใช่ข้าราชการ พนักงานองค์การรัฐบาล พนักงานเทศบาล สุขาภิบาล หรือพนักงานองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น** ให้ผู้นั้นยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีในทันทีพร้อมกันกับในเวลาที่ยื่นแบบแสดงรายการนั้น ทั้งนี้ภายในกำหนดเวลาระหว่างเดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ ของปีปัจจุบัน

ข้อ ๙. ถ้าผู้มีเงินได้ผู้ใดยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษี ช้ากว่ากำหนดในข้อ ๘. ที่กล่าวมานั้น ให้เสียเงินเพิ่มภาษีอีกร้อยละ ๒๐ แห่งเงินภาษีที่จะต้องเสีย

เว้นแต่

(๑) ถ้าผู้เสียภาษีได้นำเงินมาขอชำระโดยไม่ได้รับคำเตือน หรือคำเรียกตรวจสอบไต่สวนโดยตรงเป็นหนังสือ ก็ให้เสียเงินเพิ่มเพียงร้อยละ ๕ แห่งเงินภาษีที่ต้องเสียนั้น

---

*[๗] กำหนดเวลาชำระภาษี

(๒) ถ้าผู้เสียภาษีได้รับคำเตือนหรือคำเรียกตรวจสอบไต่สวนโดยตรงเป็นหนังสือแล้ว แต่ได้นำเงินมาขอชำระภายในสิบวัน นับแต่วันได้รับคำเตือน หรือคำเรียกตรวจสอบไต่สวนนั้น ก็ให้เสียเงินเพิ่มร้อยละ ๑๐ แห่งเงินภาษีที่ต้องเสีย

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วใน (๑) (๒) จะต้องเสียเงินเพิ่มภาษีร้อยละ ๒๐ แห่งเงินภาษีที่ต้องเสียดังกล่าวแล้วข้างต้น

*ข้อ ๑๐ ภาษีเงินได้อันจะต้องเสียสำหรับปีภาษีใดมีจำนวนตั้งแต่ ๕๐๐ บาทขึ้นไป ถ้าผู้มีเงินได้ประสงค์จะขอแบ่งชำระเป็นงวด ๆ งวดละเท่า ๆ กัน ก็ให้ทำได้ โดยให้แบ่งชำระได้เป็น ๓ งวด ภายในกำหนดเวลาดังจะกล่าวต่อไป (เว้นแต่เป็นภาษีที่เกิดขึ้นเพราะเหตุเจ้าพนักงานประเมินเรียกเก็บ ในกรณีจำเป็น เพื่อรักษาประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีอากร และได้เรียกเก็บภาษีไปก่อนถึงกำหนดชำระตามความในมาตรา ๑๘ ทวิ แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งกำหนดให้ผู้เสียภาษีนำเงินไปชำระภายใน ๗ วัน นับแต่วันได้รับแจ้งการประเมิน ผู้เสียภาษีจะขอแบ่งชำระเป็นงวดไม่ได้)

การขอแบ่งชำระภาษีเป็น ๓ งวด พึงทำได้ดังนี้

ก. สำหรับผู้มีหน้าที่ยื่นรายการและเสียภาษีตามข้อ ๘ ข. (คือผู้ที่ต้องชำระภาษีทันที)

งวดที่ ๑ ต้องชำระในวันยื่นแบบแสดงรายการ (ตัวอย่างเช่นภาษีประจำปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ท่านเริ่มยื่นแบบแสดงรายการพร้อมกับชำระภาษีงวดที่ ๑ ได้ตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๑๐ ไปจนถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๐)

งวดที่ ๒ ต้องชำระภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันสุดท้ายของเดือนกุมภาพันธ์ของปีที่ต้องชำระงวดที่ ๑ (ตัวอย่าง เช่น ภาษีเงินได้ประจำปี

---

*[๘] การแบ่งชำระภาษีเป็นงวด

พ.ศ. ๒๕๐๙ ท่านยื่นแบบแสดงรายการวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๑๐ มีภาษีจะต้องชำระ ๕๐๐ บาท **ชำระภาษีงวดที่ ๑ ไปแล้วเมื่อวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๐** เป็นเงิน ๑๖๖.๖๗ บาท **งวดที่ ๒ ท่านจะชำระได้ภายใน ๓๐ วัน โดยเริ่มต้นนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๑๐ ไปสิ้นสุดลงในวันที่ ๓๐ มีนาคม** พ.ศ. ๒๕๑๐ ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการชำระงวดที่ ๒ เป็นเงิน ๑๖๖.๖๗ บาท)

งวดที่ ๓ ต้องชำระภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันสุดท้ายที่ต้องชำระงวดที่ ๒ (เริ่มต้นนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๐ ไปสิ้นสุดลงในวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๑๐ ซึ่งเป็นวันสุดท้ายของการชำระงวดที่ ๓ เป็นเงิน ๑๖๖.๖๖ บาท)

ข. สำหรับผู้ที่เสียภาษีตามข้อ ๘ ก. (คือผู้ที่รัฐบาลหรือองค์การรัฐบาลชำระแทน)

งวดที่ ๑ ต้องชำระภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันได้รับแจ้งจำนวนภาษี

งวดที่ ๒ ต้องชำระภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันสุดท้ายที่ต้องชำระงวดที่ ๑

งวดที่ ๓ ต้องชำระภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันสุดท้ายที่ต้องชำระงวดที่ ๒

ข้อควรระวัง บรรดาระยะเวลาที่ยอมให้แบ่งภาษีเป็นงวดได้นี้ ถ้างวดใดงวดหนึ่งมิได้ชำระตามกำหนดที่กล่าวในข้อนี้ ผู้มีเงินได้เป็นอันหมดสิทธิที่จะขอชำระเป็นงวด และจะต้องเสียเงินเพิ่มอีกร้อยละ ๒๐ แห่งภาษีที่จะต้องเสียอีกโสดหนึ่งด้วย

ข้อสังเกต ภาษีที่จะขอแบ่งชำระเป็นงวดได้นั้น จะต้องมีจำนวนตั้งแต่ ๕๐๐ บาทขึ้นไป และเฉพาะจำนวนภาษีของรอบปีหนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่ใช่หลายปีรวมกัน หากปีใดมีจำนวนภาษีต่ำกว่า ๕๐๐ บาท จะต้องชำระทั้งหมดครั้งเดียว จะแบ่งชำระเป็นงวด ๆ ไม่ได้

ผู้ที่แบ่งชำระภาษีเป็นงวดนั้น หากงวดที่ ๑ ได้ชำระไว้ ณ สถานที่แห่งใด งวดต่อไปก็ให้นำไปชำระ ณ สถานที่แห่งนั้น ๆ จะชำระต่างสถานที่กันไม่ได้

*ข้อ ๑๑. สามีภรรยาอาจมีเงินได้ทั้ง ๒ คน คือ สามีก็มีเงินได้ ภริยาก็มีเงินได้ และสามีภริยานี้อยู่ร่วมกันตลอดปี (อยู่ต่างท้องที่กัน หรือต่างคนต่างอยู่เป็นครั้งคราวถือว่าอยู่ร่วมกัน) ให้ถือว่าเงินได้พึงประเมินของภริยาในปีนั้น เป็นเงินได้ของสามี และสามีผู้เดียวมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีในชื่อของสามี ส่วนภรรยาคงมีหน้าที่รับผิดร่วมกับสามีในเงินภาษีที่ต้องชำระด้วย

ข้อ ๑๒. ถ้าสามีภริยา ประสงค์จะแยกกันยื่นแบบแสดงรายการก็ย่อมทำได้ แต่จะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานประเมินทราบโดยวิธีแจ้งไว้ในแบบแสดงรายการที่ยื่นนั้น ณ สถานที่ที่ตนไปยื่นแบบแสดงรายการนั้นว่าอีกฝ่ายหนึ่งแยกยื่นแบบแสดงรายการนั้นไว้ ณ ที่ใด

ขอให้เป็นที่เข้าใจว่า การแยกกันยื่นในกรณีเช่นนี้ไม่เป็นเหตุให้เงินภาษีที่จะต้องเสียลดลงแต่อย่างใดเลย เพราะฉะนั้น หากไม่มีเหตุสมควรจะแยกกันยื่นแบบแสดงรายการแล้ว ก็ควรจะยื่นรวมกัน

ข้อสังเกต สามีภริยาบางราย มีเงินได้พึงประเมินด้วยกันทั้งสองฝ่าย เช่น แต่ละฝ่ายต่างมีเงินได้พึงประเมินไม่ถึงคนละ ๖,๐๐๐ บาท แต่เมื่อรวมกันแล้วเกินกว่า ๖,๐๐๐ บาทต่อปีก็ดี หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีเงินได้พึงประเมินเกินกว่า ๖,๐๐๐ บาท แต่อีกฝ่ายหนึ่งมีไม่ถึง ๖,๐๐๐ บาท ต่อปีก็ดี ทั้งสองกรณีนี้ ถือได้ว่ามีเงินได้พึงประเมินถึงเกณฑ์ จะต้องยื่นแบบแสดงรายการเพื่อเสียภาษีเช่นเดียวกัน

*ข้อ ๑๓. ผู้มีเงินได้บางราย ไม่สามารถจะยื่นรายการโดยตนเองได้ด้วยเหตุต่าง ๆ หรือมิได้อยู่ ณ ภูมิลำเนาของตนเอง ในขณะที่ถึงกำหนดยื่นรายการเป็นต้น จำเป็นต้องให้ผู้อื่นยื่นแทน ก็ให้ระบุให้ชัดแจ้งว่า ผู้มีเงินได้จริงนั้นเป็นใคร อยู่ที่

---

*[9] เงินได้พึงประเมินของคู่สมรส

*[10] การยื่นรายการแทนกัน

ไหน ผู้ยื่นแทนเป็นใคร อยู่ที่ไหน และรายการที่แสดงไว้นั้นจะต้องเป็นรายการของผู้ซึ่งตนยื่นแทน การยื่นในกรณีนี้ต้องมีใบมอบอำนาจให้ปิดอากรแสตมป์ ๕ บาท

ข้อสังเกต "การยื่นแทนกัน" นี้ หมายความว่า ตัวผู้มีเงินได้ไม่สามารถแสดงรายการและลงชื่อของตนเองได้ เนื่องด้วยไม่มีตัวอยู่ในขณะที่ยื่นรายการ ไม่ใช่หมายความว่าสามารถกรอกรายการและลงชื่อด้วยตนเองได้ แต่วานผู้อื่นกรอกรายการและลงชื่อแทน แล้วนำมายื่นต่อเจ้าพนักงานแทนตน

*__ข้อ ๑๔.__ เงินได้พึงประเมินจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ๘ ประเภท แต่ละประเภทในการคำนวณภาษีเงินได้กฎหมายกำหนดให้หักค่าใช้จ่ายได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเภทที่ ๑ มาตรา ๔๐ (๑)

เงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงานไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยง โบนัส เบี้ยหวัด บำเหน็จบำนาญเงินค่าเช่าบ้าน เงินที่คำนวณได้จากมูลค่าของการได้อยู่บ้านซึ่งนายจ้างให้อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า เงินที่นายจ้างออกให้เป็นค่าภาษีเงินได้หรือภาษีอากรอื่น เงินที่นายจ้างจ่ายชำระหนี้ใด ๆ ซึ่งลูกจ้างมีหน้าที่ต้องชำระ และเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ บรรดาที่ได้เนื่องจากการจ้างแรงงานนั้น เช่น มูลค่าของการได้รับประทานอาหาร ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าพาหนะ ค่ารับรอง ได้รถยนต์ใช้ ได้ของใช้ เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย เงินได้ประเภทที่ ๑ นี้ กฎหมายกำหนดให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๒๐ แต่รวมกันต้องไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท

*[11] ประเภทเงินได้พึงประเมิน มาตรา ๔๐ (๑) ถึง (๘) และค่าใช้จ่ายที่ยอมให้หักตามกฎหมาย

ประเภทที่ ๒ มาตรา ๔๐ (๒)

เงินได้เนื่องจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำ หรือจากการรับทำงานให้ ไม่ว่าจะเป็นค่าธรรมเนียม ค่านายหน้า ค่าส่วนลด เงินอุดหนุนในงานที่ทำ เบี้ยประชุม บำเหน็จ โบนัส เงินค่าเช่าบ้าน เงินที่คำนวณได้จากมูลค่าของการได้อยู่บ้านที่ผู้มีหน้าที่จ่ายเงินได้ให้อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า เงินที่ผู้มีหน้าที่จ่ายเงินได้ออกให้เป็นค่าภาษีเงินได้หรือภาษีอากรอื่น เงินที่ผู้มีหน้าที่จ่ายเงินได้จ่ายชำระหนี้ใด ๆ ซึ่งผู้มีเงินได้มีหน้าที่ต้องชำระ และเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ บรรดาที่ได้เนื่องจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำ หรือจากการรับทำงานให้นั้น ไม่ว่าหน้าที่หรือตำแหน่งงานหรืองานที่รับทำให้นั้นจะเป็นการประจำหรือชั่วคราว

ค่าใช้จ่าย เงินได้ประเภทที่ ๒ นี้ กฎหมายกำหนดให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๒๐ แต่รวมกันต้องไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท

ข้อสังเกต สำหรับผู้มีเงินได้ที่มีเงินได้ทั้งประเภทที่ ๑ และประเภทที่ ๒ การหักค่าใช้จ่ายให้หักได้ร้อยละ ๒๐ แต่รวมกันทั้ง ๒ ประเภทต้องไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท จะหักประเภทละไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๔๐,๐๐๐ บาท ดังนี้ไม่ได้

ประเภทที่ ๓ มาตรา ๔๐ (๓)

ค่าแห่งกู๊ดวิลล์ ค่าแห่งลิขสิทธิ์ หรือสิทธิอย่างอื่น เงินปีหรือเงินได้มีลักษณะเป็นเงินรายปีอันได้มาจากพินัยกรรม นิติกรรมอย่างอื่น หรือคำพิพากษาของศาล

ค่าใช้จ่าย เงินได้ประเภทที่ ๓ นี้ กฎหมายไม่ยอมให้หักค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

ประเภทที่ ๔ มาตรา ๔๐ (๔)

เงินได้ที่เป็น

(ก) ดอกเบี้ยจากพันธบัตร หุ้นกู้ เงินกู้ยืม จำนำ จำนอง หรือเงินฝาก

(ข) เงินปันผล เงินส่วนแบ่งของกำไร หรือประโยชน์ใดที่ได้จากบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

(ค) เงินโบนัสที่จ่ายแก่ผู้ถือหุ้น หรือผู้เป็นหุ้นส่วนในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

(ง) เงินลดทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล เฉพาะส่วนที่จ่ายไม่เกินกว่ากำไรและเงินที่กันไว้รวมกัน

(จ) เงินเพิ่มทุนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งตั้งจากกำไรที่ได้มาหรือที่กันเงินไว้รวมกัน

(ฉ) ผลประโยชน์ที่ได้จากการที่บริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลควบเข้ากัน หรือรับช่วงกัน หรือเลิกกัน ซึ่งตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าเงินทุน

(ช) ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้น หรือโอนการเป็นหุ้นส่วนซึ่งตีราคาเป็นเงินได้เกินกว่าที่ลงทุน

ค่าใช้จ่าย เงินได้ประเภทที่ ๔ นี้ กฎหมายไม่ยอมให้หักค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น

ประเภทที่ ๕ มาตรา ๔๐ (๕)

เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้เนื่องจาก

(ก) การให้เช่าทรัพย์สิน

(ข) การผิดสัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน

(ค) การผิดสัญญาซื้อขายเงินผ่อน ซึ่งผู้ขายได้รับคืนทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นโดยไม่ต้องคืนเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้ว

ในกรณี (ก) ถ้าเจ้าพนักงานประเมินมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้มีเงินได้แสดงเงินได้ต่ำไป ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง เจ้าพนักงานประเมินมีอำนาจประเมินเงินได้นั้นตามจำนวนเงินที่ทรัพย์สินนั้นสมควรให้เช่าได้ตามปกติ และให้ถือว่า จำนวนเงินที่ประเมินนี้ เป็นเงินได้พึงประเมินของผู้มีเงินได้ ในกรณีนี้จะอุทธรณ์การประเมินก็ได้ ทั้งนี้ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยอุทธรณ์ตามส่วน ๒ หมวด ๒ ลักษณะ ๒ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณี (ข) และ (ค) ให้ถือว่าเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้ว แต่วันทำสัญญาจนถึงวันผิดสัญญาทั้งสิ้น เป็นเงินได้พึงประเมินของปีที่มีการผิดสัญญานั้น

ค่าใช้จ่าย เงินได้ประเภทที่ ๕ นี้ กฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

(๑) การให้เช่าทรัพย์สิน

(ก) ถ้าเป็นบ้าน โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือแพ ในกรณีเจ้าของเป็นผู้ให้เช่า ให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๓๐ ในกรณีให้เช่าช่วงให้หักค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเช่าที่เสียให้แก่ผู้เช่าเดิม หรือผู้ให้เช่าช่วง แล้วแต่กรณี

(ข) ถ้าเป็นที่ดินที่ใช้ในการเกษตรกรรม ในกรณีเจ้าของเป็นผู้ให้เช่า ให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๒๐ ในกรณีให้เช่าช่วง ให้หักค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเช่าที่เสียให้แก่ผู้เช่าเดิม หรือผู้ให้เช่าช่วง แล้วแต่กรณี

(ค) ถ้าเป็นที่ดินที่มิได้ใช้ในการเกษตรกรรม ในกรณีเจ้าของเป็นผู้ให้เช่า ให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๑๕ ในกรณีให้เช่าช่วง ให้หักค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเช่าที่เสียให้แก่ผู้เช่าเดิม หรือผู้ให้เช่าช่วงแล้วแต่กรณี

(ง) ถ้าเป็นยานพาหนะ ในกรณีเจ้าของเป็นผู้ให้เช่า ให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๓๐ ในกรณีให้เช่าช่วง ให้หักค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเช่าที่เสียให้แก่ผู้ให้เช่าเดิม หรือผู้ให้เช่าช่วง แล้วแต่กรณี

(จ) ถ้าเป็นทรัพย์สินอย่างอื่น ในกรณีเจ้าของเป็นผู้ให้เช่า ให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๑๐ ในกรณีให้เช่าช่วง ให้หักค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเช่าที่เสียให้แก่ผู้เช่าเดิม หรือผู้ให้เช่าช่วง แล้วแต่กรณี

ข้อสังเกต เงินได้จากการให้เช่าทรัพย์สินนี้ นอกจากจะให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาดังกล่าวแล้ว ผู้มีเงินได้ประสงค์จะขอหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรก็ได้

(๒) การผิดสัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน ให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ๒๐

(๓) การผิดสัญญาซื้อขายเงินผ่อน ซึ่งผู้ขายได้รับคืนทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้น โดยไม่ต้องคืนเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้ว ให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๒๐

ประเภทที่ ๖ มาตรา ๔๐ (๖)

เงินได้จากวิชาชีพอิสระ คือวิชากฎหมาย การประกอบโรคศิลป วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การบัญชี ประณีตศิลปกรรม หรือวิชาชีพอิสระอื่นซึ่งจะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดชนิดไว้

ค่าใช้จ่าย เงินได้ประเภทที่ ๖ นี้ กฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๓๐ และนอกจากอัตราเหมาที่กำหนดไว้นี้แล้ว ผู้มีเงินได้ประสงค์จะขอหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรก็ได้

ประเภทที่ ๗ มาตรา ๔๐ (๗)

เงินได้จากการรับเหมาที่ผู้รับเหมาต้องลงทุนด้วยการจัดหาสัมภาระในส่วนสำคัญนอกจากเครื่องมือ

ค่าใช้จ่าย เงินได้ประเภทที่ ๗ นี้ กฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๘๐ และนอกจากอัตราเหมาที่กำหนดไว้นี้แล้ว ผู้มีเงินได้ประสงค์จะขอหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรก็ได้

ประเภทที่ ๘ มาตรา ๔๐ (๘)

เงินได้จากการธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง หรือการอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในประเภทที่ ๑ ถึงประเภทที่ ๗

ค่าใช้จ่าย เงินได้ประเภทที่ ๘ กฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาโดยจำแนกเป็นชนิดและอัตราดังต่อไปนี้

ข้อ	ชนิดแห่งเงินได้	อัตราให้หัก ร้อยละ
๑	การเก็บค่าต๋งหรือค่าเกมจาก การพนัน การแข่ง หรือการเล่นต่าง ๆ	๗๕
๒	การถ่าย ล้าง อัด หรือขยายรูป ภาพยนตร์ รวมทั้งการขายส่วนประกอบ	๗๕
๓	การทำคานเรือ อู่เรือ หรือซ่อมเรือ ที่มิใช่ซ่อมเครื่องจักรเครื่องกล	๗๕
๔	การทำรองเท้า และเครื่องหนังแท้ หรือหนังเทียม รวมทั้งการขายส่วนประกอบ	๗๕
๕	การตัด เย็บ ถัก ปักเสื้อผ้าหรือสิ่งอื่น ๆ รวมทั้งการขายส่วนประกอบ	๗๕

ข้อ	ชนิดแห่งเงินได้	อัตราให้หัก ร้อยละ
๖	การทำ ตบแต่ง หรือซ่อมแซมเครื่องเรือน รวมทั้งการขายส่วนประกอบ	๗๕
๗	การทำกิจการโรงแรมหรือภัตตาคาร หรือการปรุงอาหารหรือเครื่องดื่มจำหน่าย	๗๕
๘	การดัด ตัด แต่งผม หรือตบแต่งร่างกาย	๗๕
๙	การทำสบู่ แชมภู หรือเครื่องสำอาง	๗๕
๑๐	การทำวรรณกรรม	๘๐
๑๑	การรับสินไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝาก หรือการได้กรรมสิทธิในทรัพย์สินโดยเด็ดขาดจากการขายฝาก	๘๕
๑๒	การทำกิจการสถานพยาบาล รวมทั้งการรักษาพยาบาลและการจำหน่ายยา	๘๕
๑๓	การค้าเครื่องเงิน ทอง นาค เพชร พลอย หรืออัญมณีอื่นๆ รวมทั้งการขายส่วนประกอบ	๘๕
๑๔	การทำป่าไม้ สวนยาง หรือไม้ยืนต้น	๘๕
๑๕	การขนส่ง หรือรับจ้างด้วยยานพาหนะ	๘๕
๑๖	การทำบล๊อก และตรา การรับพิมพ์ หรือเย็บสมุดเอกสาร รวมทั้งการขายส่วนประกอบ	๘๕
๑๗	การทำเหมืองแร่	๘๕
๑๘	การโม่ หรือย่อยหิน	๘๕
๑๙	การทำเครื่องดื่มตามความในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติภาษีเครื่องดื่ม พ.ศ. ๒๔๙๕	๘๕

ข้อ	ชนิดแห่งเงินได้	อัตราให้หัก ร้อยละ
๒๐	การทำเครื่องกระเบื้อง เครื่องเคลือบ เครื่องซีเมนต์ หรือดินเผา	๘๕
๒๑	การทำหรือจำหน่ายกระแสไฟฟ้า	๘๕
๒๒	การทำน้ำแข็ง	๘๕
๒๓	การทำแป้งชนิดต่างๆ ที่มิใช่เครื่องสำอาง	๘๕
๒๔	การทำลูกโป่ง เครื่องแก้ว เครื่องพลาสติก หรือเครื่องยางสำเร็จรูป	๘๕
๒๕	การซักรีด หรือย้อมสี	๘๕
๒๖	การรมยาง การทำยางแผ่น หรือยางอย่างอื่นที่มิใช่ยางสำเร็จรูป	๙๐
๒๗	การฟอกหนัง	๙๐
๒๘	การทำน้ำตาล หรือน้ำเหลืองของน้ำตาล	๙๐
๒๙	การจับสัตว์น้ำ	๙๐
๓๐	การทำกิจการโรงเลื่อย	๙๐
๓๑	การกลั่นหรือหีบน้ำมัน	๙๐
๓๒	การขายของนอกจากที่ระบุไว้ในข้ออื่นซึ่งผู้ขายมิได้เป็นผู้ผลิต	๙๐
๓๓	การให้เช่าซื้อทรัพย์สินที่ไม่เข้าลักษณะตามมาตรา ๔๐ (๕) แห่งประมวลรัษฎากร (ชนิดที่ ๓๓ นี้ โปรดดูเงินได้ประเภทที่ ๕ ประกอบ)	๙๐
๓๔	การทำกิจการโรงสีข้าว	๙๐

ข้อ	ชนิดแห่งเงินได้	อัตราให้หัก ร้อยละ
๓๕	เงินได้จากการอื่นที่มิได้ระบุไว้ข้างต้น	ให้หักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควร ทั้งนี้ให้นำมาตรา ๖๕ ทวิและมาตรา ๖๕ ตรี แห่งประมวลรัษฎากรมาใช้บังคับโดยอนุโลม (โปรดดูหลักเกณฑ์การหักค่าใช้จ่ายตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๒๑)

ข้อสังเกต

(๑) สำหรับเงินได้ประเภทที่ ๘ ข้อ ๓๕ เรียกว่า "เงินได้จากการอื่นที่มิได้ระบุไว้ข้างต้น" หมายความถึง เงินได้พึงประเมินที่ไม่ได้ระบุชื่อไว้ในประเภทต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว ถือว่าเป็นเงินได้พึงประเมินที่จะต้องเสียภาษีในข้อ ๓๕ นี้ทั้งสิ้น

(๒) การหักค่าใช้จ่ายสำหรับเงินได้พึงประเมินประเภทที่ ๕ เฉพาะการให้เช่าทรัพย์สิน ประเภทที่ ๖ ประเภทที่ ๗ และประเภทที่ ๘ เฉพาะข้อ ๑ ถึงข้อ ๓๔ กฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์ ๒ ประการดังต่อไปนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งสุดแต่ผู้ยื่นรายการจะเลือกขอหัก คือ

ก. หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา หรือ

ข. หักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายอนุญาตไว้

ถ้าผู้มีเงินได้สมัครจะขอหักเป็นการเหมา ก็ให้หักได้ตามอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเป็นอัตราแน่นอนอยู่แล้ว

ถ้าผู้มีเงินได้เห็นว่า อัตราเหมาที่กำหนดไว้นั้น ความจริงกิจการของตนมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าอัตราเหมา ประสงค์จะขอหักค่าใช้จ่ายตามที่จ่ายไปตามความจำเป็นและสมควรก็ย่อมทำได้ แต่จะต้องแสดงรายละเอียดค่าใช้จ่ายเหล่านั้นให้เจ้าพนักงานประเมินทราบ หรือจะยื่นบัญชีทำการ บัญชีกำไรขาดทุน และงบดุลก็ได้

ข้อสังเกต ในการขอหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรนี้ มีเงื่อนไขบังคับว่า เมื่อได้ขอหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรแล้วหากปรากฏว่าค่าใช้จ่ายนั้นไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของทางราชการและกฎหมายกำหนดไว้ ทำให้มีค่าใช้จ่ายจำนวนน้อยกว่าอัตราเหมาที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ผู้มีเงินได้จะกลับไปขอหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาไม่ได้ จะยอมให้ค่าใช้จ่ายได้เพียงเท่าที่ทางราชการหักให้เท่านั้น

*__ข้อ ๑๕.__ บรรดาเงินได้พึงประเมิน ซึ่งผู้มีเงินได้กรอกแสดงไว้ในแบบแสดงรายการนั้น เมื่อได้หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๔ แล้วเหลือเท่าใด เพื่อเป็นการบรรเทาภาระภาษี ยอมให้หักออกได้อีก เรียกว่า "หักลดหย่อน" ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราไว้ดังต่อไปนี้

(๑) **ในกรณีบุคคลธรรมดา** หักลดหย่อนให้สำหรับ

ก. ผู้มีเงินได้ ๔,๐๐๐ บาท

ข. สามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี ของผู้มีเงินได้ ๒,๐๐๐ บาท

*[12] การหักลดหย่อน

ค. บุตรชอบด้วยกฎหมาย หรือบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้ ซึ่งมีอายุไม่เกินยี่สิบห้าปีและยังศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือชั้นอุดมศึกษา หรือซึ่งเป็นผู้เยาว์ หรือศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ อันอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูคนละ ๑,๐๐๐ บาท แต่ถ้าในปีภาษีที่จะขอหักลดหย่อนนั้น บุตรหรือบุตรบุญธรรมเช่นว่านั้นมีเงินได้พึงประเมินเป็นส่วนของตนเอง ตามประเภทที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๔. ตั้งแต่ ๑,๐๐๐ บาทขึ้นไป ห้ามมิให้หักลดหย่อนสำหรับบุตร หรือบุตรบุญธรรมคนนั้น อย่างไรก็ตาม การหักลดหย่อนสำหรับบุตรบุญธรรม ให้หักลดหย่อนในฐานะเป็นบุตรบุญธรรมได้แต่ฐานะเดียว

ง. สามีภริยาต่างมีเงินได้ และมิได้อยู่ร่วมกันตลอดปีด้วยเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นเป็นต้นว่าเพิ่งสมรสกันระหว่างปี ตายจากกัน หรือหย่าขาดจากกันระหว่างปี กรณีนี้ต้องแยกกันยื่นแบบแสดงรายการต่างหากจากกัน แต่การหักลดหย่อนจะหักให้แก่กันไม่ได้ กล่าวคือสามีจะหักลดหย่อนสำหรับภริยาไม่ได้และกลับกันภริยาจะหักลดหย่อนสำหรับสามีไม่ได้ ยอมให้แต่ละฝ่ายหักลดหย่อนได้เพียงเฉพาะส่วนตัวของผู้มีเงินได้เอง กับสำหรับบุตร หรือบุตรบุญธรรม ซึ่งมีลักษณะตาม ค. เท่านั้น

บุตรชอบด้วยกฎหมาย หมายความถึง

๑. บุตรเกิดแต่บิดามารดา ซึ่งได้สมรสกันโดยจดทะเบียนสมรส หรือเกิดแต่บิดามารดาซึ่งได้สมรสกันก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘

๒. บุตรเกิดจากหญิงที่มิได้สมรสกับชายตาม ๑. เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงฝ่ายเดียว

๓. บุตรนอกสมรสที่บิดาจดทะเบียนรับรองว่าเป็นบุตร (บุตรตัวซึ่งจดทะเบียนรับรองบุตร ไม่ใช่จดทะเบียนสำมโนครัว)

๔. บุตรนอกสมรสที่ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร

๕. บุตรนอกสมรสที่บิดามารดาจดทะเบียนสมรสกันภายหลัง

บุตรบุญธรรม หมายความถึงบุตรของบุคคลอื่น ซึ่งผู้มีเงินได้รับไว้เสมือนเป็นบุตรของตนโดยกำเนิด และได้จดทะเบียนเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายแล้ว

จ. ถ้าผู้มีเงินได้มิได้อยู่ในประเทศไทยในปีภาษี ให้ลดหย่อนสำหรับสามีหรือภริยา หรือบุตรและบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้เฉพาะผู้ที่อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น จะหักลดหย่อนสำหรับผู้อยู่ต่างประเทศไม่ได้

ฉ. ถ้าผู้มีเงินได้ถึงแก่ความตายระหว่างปีภาษี ให้หักลดหย่อนเสมือนผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ตลอดปีที่ตายนั้น กล่าวคือ หักลดหย่อนตาม ก. หรือ ข. หรือ ค. อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้ง ๓ อย่าง แล้วแต่กรณี

(๒) ในกรณีอื่น

ก. กองมรดกให้หักลดหย่อน ๖,๐๐๐ บาท

ข. ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มิใช่นิติบุคคล ให้หักลดหย่อนได้เฉพาะผู้เป็นหุ้นส่วนหรือบุคคลในคณะบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในประเทศไทย คนละ ๔,๐๐๐ บาท แต่รวมกันต้องไม่เกิน ๑๖,๐๐๐ บาท ผู้เป็นหุ้นส่วนที่อยู่ในต่างประเทศจะหักลดหย่อนไม่ได้

(๓) นอกจาก (๑) และ ๒ หักลดหย่อนให้อีกสำหรับ "เงินที่บริจาค"

๑. ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

ก. เป็นเงินที่บริจาคแก่สถานพยาบาลของทางราชการหรือสถานศึกษาของทางราชการ หรือ

ข. เป็นเงินที่บริจาคเป็นสาธารณประโยชน์แก่องค์การหรือสถานสาธารณกุศล หรือแก่สถานพยาบาลหรือสถานศึกษาอื่นนอกจากที่กล่าวใน ก. ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

๒. "เงินที่บริจาค" ตาม (๓) ๑. ก. ข. นั้น **มีเงื่อนไข**ว่า จะหักลดหย่อนได้รวมทั้งสิ้นไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของเงินที่เหลือจากการหักลดหย่อนตาม (๑) (๒) แล้วแต่กรณี

ขอเสนอตัวอย่าง เพื่อให้ท่านเห็นชัดเจนยิ่งขึ้น

สมมุติว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๐๙

นาย ก. มีเงินได้จากการทำน้ำตาล ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

มีภริยาโดยชอบตามกฎหมาย

มีบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและบุตรไม่มีเงินได้ ๕ คน

นาย ก. ได้บริจาคเงินให้แก่สถานศึกษาของทางราชการ ๑๐๐,๐๐๐ บาท

การหักลดหย่อนตามตัวอย่าง จะเป็นดังนี้

๑. นาย ก. มีเงินได้จากการทำน้ำตาล ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๒. สมมุติว่านาย ก. ขอหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา ซึ่งหักได้ร้อยละ ๙๐ เป็นเงิน ๙๐๐,๐๐๐ บาท

๓. คงเหลือเงินได้ที่หักค่าใช้จ่ายแล้ว (๑ ลบด้วย ๒) ๑๐๐,๐๐๐ บาท

๔. หักลดหย่อนสำหรับนาย ก., ภริยา, และบุตร ๕ คน ๑๑,๐๐๐ บาท

๕. คงเหลือเงิน (๓ ลบด้วย ๔) ๘๙,๐๐๐ บาท

๖. หักลดหย่อน (**สำหรับเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ที่บริจาคให้แก่สถานศึกษาของทางราชการ) ได้อีก แต่ต้องไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของเงินคงเหลือตาม ๕ (ในที่นี้คือร้อยละ ๑๐ ของเงิน ๘๙,๐๐๐)** ๘,๙๐๐ บาท

๗. คงเหลือเป็นเงินได้สุทธิ (๕ ลบด้วย ๖) ๘๐,๑๐๐ บาท

* ข้อ ๑๖. เงินได้สุทธิ ความหมายของ "เงินได้สุทธิ" เพื่อนำไปคำนวณภาษี อาจจะเกิดมีขึ้นได้ ๒ กรณี ดังต่อไปนี้

---

[13] เงินได้สุทธิ

กรณีที่ ๑ "เงินได้สุทธิ" หลังจากหักลดหย่อนตาม (๑๒) (๑) และตาม [12] (๒) แล้วแต่กรณี **แต่ต้องไม่มีเงินที่บริจาคตาม** [12] (๓) **๑. ก.ข. และ ๒**

กรณีที่ ๒ "เงินได้สุทธิ" หลังจากหักลดหย่อนตาม [12] (๑) (๒) และมีเงินที่บริจาคตาม [12] (๓) ๑. ก.ข. และ ๒ อีกด้วย

หมายเหตุ โปรดอ่านวิธีกรอก ภ.ง.ด. ๙ ภ.ง.ด. ๙ ก. ภ.ง.ด. ๙ ก. (พิเศษ)

* **ข้อ ๑๗.** เงินได้พึงประเมินที่ผู้มีเงินได้ยื่นรายการมาแล้วนั้น เมื่อได้หักค่าใช้จ่ายตามข้อ ๑๔. และหักลดหย่อนตามข้อ ๑๕. แล้วเหลือเท่าใดเรียกว่า "เงินได้สุทธิ"

ให้คำนวณภาษีจากเงินได้สุทธิ และเสียภาษีตามบัญชีอัตราภาษีเงินได้ดังต่อไปนี้

บัญชีอัตราภาษีเงินได้

เงินได้สุทธิไม่เกิน	๑๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๑๐
เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน	๑๐,๐๐๐ บาท	
แต่ไม่เกิน	๕๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๑๓
เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน	๕๐,๐๐๐ บาท	
แต่ไม่เกิน	๑๐๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๑๖
เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน	๑๐๐,๐๐๐ บาท	
แต่ไม่เกิน	๑๕๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๒๐
เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน	๑๕๐,๐๐๐ บาท	
แต่ไม่เกิน	๒๐๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๒๕
เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน	๒๐๐,๐๐๐ บาท	
แต่ไม่เกิน	๒๕๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๓๐
เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน	๒๕๐,๐๐๐ บาท	
แต่ไม่เกิน	๓๐๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๓๕

* [14] การคำนวณภาษี

เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน	๓๐๐,๐๐๐ บาท	
แต่ไม่เกิน	๓๕๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๔๐
เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน	๓๕๐,๐๐๐ บาท	
แต่ไม่เกิน	๔๐๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๔๕
เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน	๔๐๐,๐๐๐ บาท	ร้อยละ ๕๐

เว้นแต่ผู้ที่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่กล่าวไว้ในข้อ ๑๘. จะคำนวณจากเงินได้สุทธิและเสียภาษีตามข้อนี้ไม่ได้ (ต้องคำนวณและเสียภาษีตามข้อ ๑๘)

อนึ่ง เพื่อความสะดวกในการคำนวณภาษีตามบัญชีอัตราภาษีได้ข้างต้น อาจคำนวณหาจำนวนภาษีจากหลักสูตรสำเร็จได้ดังต่อไปนี้

เงินได้สุทธิ ระหว่าง	อัตราภาษี ร้อยละ	ภาษี	ยอดรวม รวมอัตราภาษี ร้อยละ	ยอดรวม รวมภาษี
๑ถึง ๑๐,๐๐๐	๑๐ =	๑,๐๐๐	๑๐	๑,๐๐๐บาท
๑๐,๐๐๑ถึง ๕๐,๐๐๐ (หรือ=๔๐,๐๐๐)	๑๓ =	๕,๒๐๐	๑๐ ถึง ๑๓	๖,๒๐๐บาท
๕๐,๐๐๑ถึง๑๐๐,๐๐๐ (หรือ=๕๐,๐๐๐)	๑๖ =	๘,๐๐๐	๑๐ ถึง ๑๖	๑๔,๒๐๐บาท
๑๐๐,๐๐๑ถึง๑๕๐,๐๐๐ (หรือ=๕๐,๐๐๐)	๒๐ =	๑๐,๐๐๐	๑๐ ถึง ๒๐	๒๔,๒๐๐บาท
๑๕๐,๐๐๑ถึง๒๐๐,๐๐๐ (หรือ=๕๐,๐๐๐)	๒๕ =	๑๒,๕๐๐	๑๐ ถึง ๒๕	๓๖,๗๐๐บาท
๒๐๐,๐๐๑ถึง๒๕๐,๐๐๐ (หรือ=๕๐,๐๐๐)	๓๐ =	๕๑,๐๐๐	๑๐ ถึง ๓๐	๕๑,๗๐๐บาท
๒๕๐,๐๐๑ถึง๓๐๐,๐๐๐ (หรือ=๕๐,๐๐๐)	๓๕ =	๑๗,๕๐๐	๑๐ ถึง ๓๕	๖๙,๒๐๐บาท
๓๐๐,๐๐๑ถึง๓๕๐,๐๐๐ (หรือ=๕๐,๐๐๐)	๔๐ =	๒๐,๐๐๐	๑๐ ถึง ๔๐	๘๙,๒๐๐บาท
๓๕๐,๐๐๑ถึง๔๐๐,๐๐๐ (หรือ=๕๐,๐๐๐)	๔๕ =	๒๒,๕๐๐	๑๐ ถึง ๔๕	๑๑๑,๗๐๐บาท
ส่วนที่เกิน๔๐๐,๐๐๐ ขึ้นไป	๕๐ =		๑๐ ถึง ๕๐	..................บาท

อนึ่ง เพื่อให้ทราบถึงวิธีคำนวณภาษีตามสูตรนี้ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงขอเสนอตัวอย่างวิธีคำนวณตามตัวเลขที่สมมุติขึ้น ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑ สมมุติว่า "มีเงินได้สุทธิ" ๙๒,๔๘๗.๐๙ ป.

เงินได้สุทธิ ๙๒,๔๘๗.๐๙ ป.

เงินได้สุทธิไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ ป. = ๑๐,๐๐๐.๐๐ ป. ภาษีร้อยละ ๑๐ = ๑,๐๐๐ ป.

เหลือ = ๘๒,๔๘๗.๐๙ ป.

เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน ๑๐,๐๐๐ ป.

แต่ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ ป. = ๔๐,๐๐๐.๐๐ ป. ภาษีร้อยละ ๑๓ = ๕,๒๐๐ ป.

เหลือ = ๔๒,๔๘๗.๐๙ ป.

เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน ๕๐,๐๐๐ ป.

แต่ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ ป. = ๔๒,๔๘๗.๐๙ ป. ภาษีร้อยละ ๑๖=๖,๗๙๗.๙๓ ป.

รวมภาษีทั้งสิ้น ๑๒,๙๙๗.๙๓ ป.

ตัวอย่างที่ ๒ สมมุติว่า "มีเงินได้สุทธิ" ๒๗๒,๔๘๗.๐๙ ป.

เงินได้สุทธิ =๒๗๒,๔๘๗.๐๙ ป.

เงินได้สุทธิไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ ป. = ๑๐,๐๐๐.๐๐ ป. ภาษีร้อยละ ๑๐= ๑,๐๐๐ ป.

เหลือ =๒๖๒,๔๘๗.๐๙ ป.

เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน ๑๐,๐๐๐ ป.

แต่ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ ป. =๔๐,๐๐๐.๐๐ ป. ภาษีร้อยละ ๑๓= ๕,๒๐๐ ป.

เหลือ =๒๒๒,๔๘๗.๐๙ ป.

เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน ๕๐,๐๐๐ ป.

แต่ไม่เกิน ๑๐๐,๐๐๐ ป. = ๕๐,๐๐๐.๐๐ ป. ภาษีร้อยละ ๑๖= ๘,๐๐๐ ป.

เหลือ = ๑๗๒,๔๘๗.๐๙ ป.

เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน ๑๐๐,๐๐c ป.

แต่ไม่เกิน ๑๕๐,๐๐๐ บ. = ๕๐,๐๐๐.๐๐ บ. ภาษีร้อยละ ๒๐= ๑๐,๐๐๐ บ.

เหลือ = ๑๒๒,๔๘๗.๐๙ บ.

เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท

แต่ไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บ. = ๕๐,๐๐๐.๐๐ บ. ภาษีร้อยละ ๒๕= ๑๒,๕๐๐ บ.

เหลือ = ๗๒,๔๘๗.๐๙ บ.

เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บ.

แต่ไม่เกิน ๒๕๐,๐๐๐ บ. = ๕๐,๐๐๐.๐๐ บ. ภาษีร้อยละ ๓๐ = ๑๕,๐๐๐ บ.

เหลือ = ๒๒.๔๘๗.๐๙ บ.

เงินได้สุทธิส่วนที่เกิน ๒๕๐,๐๐๐ บ.

แต่ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บ. = ๒๒,๔๘๗.๐๙ บ. ภาษีร้อยละ ๓๕ = ๗,๘๗๐.๔๘ บ.

รวมเป็นภาษีทั้งสิ้น ๕๙,๕๗๐.๔๘ บ.

ข้อสังเกต สำหรับเงินได้สุทธิที่จะต้องคำนวณภาษีในอัตราร้อยละ ๔๐-๔๕-๕๐ก็ใช้วิธีคำนวณทำนองเดียวกันกับตัวอย่างนี้ สุดแต่จะมีเงินได้สุทธิเท่าไร

ข้อ ๑๘. ผู้ที่มีเงินได้พึงประเมินตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป เมื่อหักค่าใช้จ่ายตามข้อ ๑๔. และหักลดหย่อนตามข้อ ๑๕. แล้ว

ก. ในกรณี "ไม่มีเงินได้สุทธิ"

ให้คำนวณภาษีในอัตราร้อยละ ๐.๕ ของยอดเงินได้พึงประเมิน (หรือนัยหนึ่งเงินได้ก่อนหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน ๑๐๐ บาทต่อ ๕๐ สตางค์ เศษของ ๑๐๐ บาท คิดตามส่วน)

ข. ในกรณี "มีเงินได้สุทธิ"

ให้คำนวณเสียภาษีเทียบกันระหว่าง ก. กับ ข.

(๑) คำนวณจากเงินได้สุทธิตามบัญชีอัตราภาษีเงินได้ในข้อ ๑๗.

(๒) คำนวณจากยอดเงินได้พึงประเมิน (เงินได้ก่อนหักรายจ่าย) ในอัตราร้อยละ ๐.๕

จำนวนภาษีระหว่าง(๑)กับ(๒)จำนวน ใดภาษีสูงกว่าให้เสียตามจำนวนนั้น

ในกรณีมีเงินได้พึงประเมินไม่ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท ถ้าคำนวณแล้วมีภาษีต่ำกว่า ๕ บาทให้เป็นอันไม่ต้องเสียภาษี

โปรดอ่านตัวอย่าง

ถ้าท่านมีเงินได้พึงประเมินตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป

ต้องคำนวณภาษีตามตัวอย่างนี้

ตัวอย่างที่ ๑ ใช้ประกอบคำแนะนำ ข้อ ๑๘. ก.

ในกรณี "ไม่มีเงินได้สุทธิ" ก็ต้องคำนวณภาษีในฐานะที่ "มีเงินได้พึงประเมิน" สมมุติว่า มีเงินได้พึงประเมิน = ๑๐,๐๐๑.๕๙ บาท

ต้องคำนวณภาษีในอัตราร้อยละ ๐.๕ $= \frac{๐.๕ \times ๑๐,๐๐๑.๕๙}{๑๐๐}$

(หรือ ๑๐๐ บาท ต่อ ๕๐ สตางค์)

เป็นเงินภาษีที่จะต้องเสีย = ๕๐.๐๑ บาท

ตัวอย่างที่ ๒ ใช้ประกอบคำแนะนำ ข้อ ๑๘. ข.

ในกรณีมี "เงินได้สุทธิ"

ตาม (๒) ให้เทียบกันระหว่าง "เงินได้สุทธิ" กับ "เงินได้พึงประเมิน" ว่าอย่างไหนจะเสียภาษีมากกว่า ก็ให้เสียตามจำนวนที่มากกว่า ดังตัวอย่างข้างล่าง

สมมุติว่า "มีเงินได้พึงประเมิน" = ๑๐๐,๐๐๑.๕๙ บาท

ต้องคำนวณภาษีในอัตราร้อยละ ๐.๕๐ $= \frac{๐.๕ \times ๑๐๐,๐๐๑.๕๙}{๑๐๐}$ บาท

(หรือ ๑๐๐ บาท ต่อ ๕๐ สตางค์)

เป็นเงินภาษีที่จะต้องเสีย = ๕๐๐.๐๑ บาท

สมมุติว่า "มีเงินได้สุทธิ" = ๔,๙๙๙.๐๙ บาท

ต้องคำนวณภาษีในอัตราร้อยละ ๑๐

(ดูบัญชีอัตราภาษีเงินได้)

เป็นเงินภาษีที่จะต้องเสีย ๔๙๙.๙๑ บาท

เมื่อเทียบกันแล้วจะต้องเสียภาษี ๕๐๐.๐๑ บาท เพราะเป็นจำนวนที่มากกว่า

* **ข้อ ๑๙.** เงินได้พึงประเมินทุกชนิด จะต้องเสียภาษีทั้งสิ้น เว้นแต่เงินได้พึงประเมินประเภทดังต่อไปนี้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษี คือ

(๑) ค่าเบี้ยเลี้ยง หรือค่าพาหนะ ซึ่งลูกจ้างหรือผู้รับหน้าที่ หรือตำแหน่งงานหรือผู้รับทำงานให้ ได้จ่ายไปโดยสุจริตตามความจำเป็นเฉพาะในการที่ต้องปฏิบัติการตามหน้าที่ของตน และได้จ่ายไปทั้งหมดในการนั้น

(๒) ค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทางตามอัตราที่รัฐบาลกำหนดไว้ โดยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยอัตราค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทาง

(๓) เงินค่าเดินทางซึ่งนายจ้างจ่ายให้ลูกจ้าง เฉพาะส่วนที่ลูกจ้างได้จ่ายทั้งหมดโดยจำเป็นเพื่อการเดินทางจากต่างถิ่นในการเข้ารับงานเป็นครั้งแรก หรือในการกลับถิ่นเดิมเมื่อการจ้างได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่ข้อยกเว้นนี้มิให้รวมถึงเงินค่าเดินทางที่ลูกจ้างได้รับในการกลับถิ่นเดิมและในการเข้ารับงานของนายจ้างเดิมภายในสามร้อยหกสิบห้าวัน นับแต่วันที่การจ้างครั้งก่อนได้สิ้นสุดลง

(๔) ในกรณีที่นายจ้างและลูกจ้างได้ทำสัญญากันโดยสุจริต ก่อนใช้พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ พุทธศักราช ๒๔๗๕ มีข้อกำหนดว่านายจ้างจะชำระเงินบำเหน็จ เงินค่าธรรมเนียม เงินค่านายหน้า หรือเงินโบนัส ให้แก่ลูกจ้างเป็นจำนวนเดียวเมื่อ

* [15] เงินได้พึงประเมินที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี

การงานที่จ้างได้สิ้นสุดลงแล้ว แม้เงินเต็มจำนวนนั้นจะได้ชำระภายหลังที่ใช้บทบัญญัติในส่วนนี้ก็ดี เงินบำเหน็จ เงินค่าธรรมเนียม เงินค่านายหน้า หรือเงินโบนัส ส่วนที่เป็นค่าจ้างแรงงานอันได้ทำในเวลาก่อนใช้พระราชบัญญัติภาษีเงินได้พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้น ไม่ต้องรวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้

(๕) เงินเพิ่มพิเศษประจำตำแหน่ง และเงินค่าเช่าบ้าน หรือบ้านที่ให้อยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า สำหรับข้าราชการสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ

(๖) เงินได้จากการขาย หรือเงินส่วนลดจากการซื้ออากรแสตมป์ หรือแสตมป์ไปรษณียากรของรัฐบาล

(๗) เบี้ยประชุมกรรมาธิการหรือกรรมการ หรือค่าสอน ค่าสอบ ที่ทางราชการหรือสถานศึกษาของทางราชการจ่ายให้

(๘) ดอกเบี้ยพันธบัตรของรัฐบาล ดอกเบี้ยเงินสะสมที่รัฐบาลจ่าย หรือดอกเบี้ยเงินฝากจากธนาคารในราชอาณาจักร

(๙) การขายทรัพย์สินอันเป็นมรดก หรือการขายทรัพย์สินซึ่งทรัพย์สินนั้นได้มาโดยมิได้มุ่งในทางการค้าหรือหากำไร ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี

(๑๐) เงินได้ที่ได้รับจากการอุปการะโดยหน้าที่ธรรมจรรยา เงินได้ที่ได้รับจากการรับมรดก หรือจากการให้โดยเสน่หาเนื่องในพิธีหรือตามโอกาสแห่งขนบธรรมเนียมประเพณี

(๑๑) รางวัลเพื่อการศึกษาหรือค้นคว้าในวิทยาการ รางวัลสลากกินแบ่งหรือสลากออมสินของรัฐบาล รางวัลที่ทางราชการจ่ายให้ในการประกวดหรือแข่งขันซึ่งผู้รับมิได้มีอาชีพในการประกวดหรือแข่งขัน หรือสินบลรางวัลที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามการกระทำความผิด

(๑๒) บำนาญพิเศษ บำเหน็จพิเศษ บำนาญตกทอด หรือบำเหน็จตกทอด

(๑๓) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด เงินที่ได้จากการประกันภัยหรือการฌาปนกิจสงเคราะห์

(๑๔) เงินส่วนแบ่งกำไรจากห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มิใช่นิติบุคคล และเงินได้พึงประเมินตามความในมาตรา ๔๐ (๔) (ข) (ง) (จ) หรือ (ฉ) ซึ่งได้จากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่มีหน้าที่เสียภาษีอย่างบุคคลธรรมดา

(๑๕) เงินได้ของชาวนาที่ได้จากการขายข้าว อันเกิดจากการกสิกรรมที่ตนและหรือครอบครัวได้ทำเอง

(๑๖) เงินได้ที่ได้รับจากกองมรดก ซึ่งต้องเสียภาษีตามความในมาตรา ๕๗ ทวิ

(๑๗) เงินได้ตามที่จะได้กำหนดยกเว้นโดยกฎกระทรวงซึ่งกำหนดไว้ดังนี้

(๑) เงินได้จากกิจการโรงเรียนราษฎร์

(๒) เงินได้จากการจำหน่ายหรือส่วน ลด จากการจำหน่ายสลากกินแบ่งของรัฐบาล

(๓) เงินได้ ส่วน ที่ เป็นค่าจ้างการทำงานในระหว่างเวลาปิดภาคการศึกษาของคนต่างด้าวซึ่งเป็นนักเรียน นักศึกษาหรือนิสิต ที่เข้ามาศึกษา ณ สถานศึกษาในประเทศไทย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน

(๔) เงินได้เฉพาะส่วนที่เป็นค่ารักษาพยาบาล ซึ่งนายจ้างจ่ายให้หรือจ่ายแทนลูกจ้างเป็นค่ารักษาพยาบาลลูกจ้าง สามีภริยา บุพการีหรือผู้สืบสันดานซึ่งอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของลูกจ้าง และเงินจำนวนนี้ได้จ่ายไปทั้งหมดในการนั้น

*ข้อ ๒๐. ผู้ฝ่าฝืนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามประมวลรัษฎากร เฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กฎหมายกำหนดโทษไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๓๗ ผู้ใด

---

*[๑๖] บทกำหนดโทษทางอาญา

(๑) โดยรู้อยู่แล้วหรือโดยจงใจ แจ้งข้อความเท็จ หรือให้ถ้อยคำเท็จหรือตอบคำถามด้วยถ้อยคำอันเป็นเท็จ หรือนำพยานหลักฐานเท็จมาแสดง เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรตามลักษณะนี้ หรือ

(๒) โดยความเท็จ โดยฉ้อโกงหรืออุบาย หรือโดยวิธีการอื่นใดทำนองเดียวกัน หลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรตามลักษณะนี้

ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองแสนบาท

มาตรา ๓๗ ทวิ ผู้ใดโดยเจตนาละเลยไม่ยื่นรายการที่ต้องยื่นตามลักษณะนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากร ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาทหรือจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

*ข้อ ๒๑. เงินได้พึงประเมินประเภทที่ ๕ เฉพาะการให้เช่าทรัพย์สินประเภทที่ ๖ ประเภทที่ ๗ และประเภทที่ ๘ ที่ผู้มีเงินได้ไม่ประสงค์จะขอหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา แต่ประสงค์จะขอหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควร ซึ่งกฎหมายวางหลักเกณฑ์ค่าใช้จ่ายที่ยอมให้หักไว้ในมาตรา ๖๕ ทวิ และมาตรา ๖๕ ตรี และให้อนุโลมนำมาใช้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๖๕ ทวิ การคำนวณกำไรสุทธิและขาดทุนสุทธิในส่วนนี้ให้เป็นไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

(๑) รายการที่ระบุไว้ในมาตรา ๖๕ ตรี ไม่ให้ถือเป็นรายจ่าย

(๒) ค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคา ให้หักได้ไม่เกินกว่าอัตราที่

---

*[๑๗] หลักเกณฑ์ที่ยอมให้หักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควร ในกรณีผู้มีเงินได้ไม่ประสงค์จะขอหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา

กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ให้คำนวณหักตามส่วนเฉลี่ยแห่งระยะเวลาที่ได้ทรัพย์สินนั้นมา

(๓) ราคาทรัพย์สินอื่นนอกจาก (๖) ให้ถือตามราคาที่พึงซื้อทรัพย์สินนั้นได้ตามปกติและห้ามมิให้ตีราคาเพิ่มขึ้น เว้นแต่ในกรณีที่แม้จะมิได้มีการตีราคาเพิ่มขึ้นก็ยังมีกำไรสุทธิอยู่

(๔) ในกรณีโอนทรัพย์สินใด ๆ ซึ่งไม่มีค่าตอบแทน หรือมีค่าตอบแทนต่ำกว่าราคาตลาดโดยไม่มีเหตุผลสมควร เจ้าพนักงานประเมินอาจประเมินราคาทรัพย์สินนั้น ตามราคาตลาดในวันที่มีการโอนได้

(๕) เงินตรา ทรัพย์สิน หรือหนี้สินซึ่งมีค่าหรือราคาเป็นเงินตราต่างประเทศเหลืออยู่ในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี ให้คำนวณค่าหรือราคาเป็นเงินตราไทยตามอัตราถัวเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์รับซื้อ ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยได้คำนวณไว้หรือคำนวณตามราคาทุนแล้วแต่อย่างใดจะน้อยกว่า

เงินตราทรัพย์สินหรือหนี้สินซึ่งมีค่าหรือราคาเป็นเงินตราต่างประเทศที่รับมาหรือจ่ายไปในระหว่างรอบระยะเวลาบัญชี ให้คำนวณค่าหรือราคาเป็นเงินตราไทยตามราคาตลาดในวันที่รับมาหรือจ่ายไปนั้น

(๖) ราคาสินค้าคงเหลือในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี ให้คำนวณตามราคาทุนหรือราคาตลาดแล้วแต่อย่างใดจะน้อยกว่าและให้ถือราคานี้เป็นราคาสินค้าคงเหลือยกมาสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีใหม่ด้วย

การคำนวณราคาทุนตามวรรคก่อน เมื่อได้คำนวณตามหลักเกณฑ์ใดตามวิชาการบัญชีให้ใช้หลักเกณฑ์นั้นตลอดไป เว้นแต่จะได้รับอนุมัติจากอธิบดีจึงจะเปลี่ยนหลักเกณฑ์ได้

(๗) การคำนวณราคาทุนของสินค้าที่ส่งเข้ามาจากต่างประเทศนั้น เจ้าพนัก

งานประเมินมีอำนาจประเมินโดยเทียบเคียงกับราคาทุนของสินค้าประเภทและชนิดเดียวกับที่ส่งเข้าในประเทศอื่นได้

(๘) ถ้าราคาทุนของสินค้าเป็นเงินตราต่างประเทศ ให้คำนวณเป็นเงินตราไทยตามอัตราแลกเปลี่ยนในท้องตลาดของวันที่ได้สินค้านั้นมา เว้นแต่เงินตราต่างประเทศนั้นจะแลกได้ในอัตราทางราชการ ก็ให้คำนวณเป็นเงินตราไทยตามอัตราทางราชการนั้น

(๙) การจำหน่ายหนี้สูญจากบัญชีลูกหนี้ จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้ปฏิบัติการโดยสมควรเพื่อให้ได้รับชำระหนี้แล้ว เว้นแต่ตามพฤติการณ์ไม่อาจปฏิบัติการเช่นว่านั้นได้โดยสมควร แต่ถ้าได้รับชำระหนี้ในรอบระยะเวลาบัญชีใดให้นำมาคำนวณเป็นรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีนั้น

หนี้สูญรายใดได้นำมาคำนวณเป็นรายได้แล้ว หากได้รับชำระในภายหลังก็มิให้นำมาคำนวณเป็นรายได้อีก

มาตรา ๖๕ ตรี รายการต่อไปนี้ไม่ให้ถือเป็นรายจ่ายในการคำนวณกำไรสุทธิ

(๑) เงินสำรองต่าง ๆ นอกจาก

(ก) เงินสำรองจากเบี้ยประกันภัยเพื่อสมทบทุนประกันชีวิตที่กันไว้ก่อนคำนวณกำไรเฉพาะส่วนที่ไม่เกินร้อยละ ๖๕ ของจำนวนเบี้ยประกันภัยที่ได้รับในรอบระยะเวลาบัญชีหลังจากหักเบี้ยประกันภัยซึ่งเอาประกันต่อออกแล้ว

ในกรณีต้องใช้เงินตามจำนวน ซึ่งเอาประกันภัยสำหรับกรมธรรม์ประกันชีวิตรายใดไม่ว่าเต็มจำนวนหรือบางส่วน เงินที่ใช้ไปเฉพาะส่วนที่ไม่เกินเงินสำรองตามวรรคก่อนสำหรับกรมธรรม์ประกันชีวิตรายนั้น จะถือเป็นรายจ่ายไม่ได้

ในกรณีเลิกสัญญาตามกรมธรรม์ประกันชีวิตรายใด ให้นำเงินสำรองตามวรรคแรก จำนวนที่มีอยู่สำหรับกรมธรรม์ประกันชีวิตรายนั้นกลับมารวมคำนวณเป็นรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีที่เลิกสัญญา

(ข) เงินสำรองจากเบี้ยประกันภัยเพื่อสมทบทุนประกันภัยอื่นที่กันไว้ก่อนคำนวณกำไรเฉพาะส่วนที่ไม่เกินร้อยละ ๔๐ ของจำนวนเบี้ยประกันภัยที่ได้รับในรอบระยะเวลาบัญชีหลังจากหักเบี้ยประกันภัยซึ่งเอาประกันต่อออกแล้ว และเงินสำรองที่กันไว้นี้จะต้องถือเป็นรายได้ในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีในรอบระยะเวลาบัญชีปีถัดไป

(๒) เงินกองทุน เว้นแต่กองทุนสำรองเลี้ยงชีพซึ่งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่กระทำกิจการในประเทศไทยได้จ่ายสมทบและจัดสรรไว้เพื่อประโยชน์แก่ลูกจ้างโดยเฉพาะเงินกองทุนสำรองเลี้ยงชีพนี้ ให้หักเป็นค่าใช้จ่ายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีที่จ่ายแก่ลูกจ้างโดยเด็ดขาดในจำนวนที่ไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของเงินเดือนทั้งหมดของผู้รับ ซึ่งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นถือเป็นหลักคำนวณเงินสมทบกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

(๓) รายจ่ายอันมีลักษณะเป็นการส่วนตัว การให้โดยเสน่หา หรือการกุศล เว้นแต่การกุศลสาธารณะในส่วนที่ไม่เกินร้อยละ ๑ ของกำไรสุทธิ

(๔) ค่ารับรองหรือค่าบริการในส่วนที่เกินสมควร

(๕) รายจ่ายอันมีลักษณะเป็นการลงทุน หรือรายจ่ายในการต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลง ขยายออก หรือทำให้ดีซึ่งทรัพย์สิน แต่ไม่ใช่เป็นการซ่อมแซมให้คงสภาพเดิม

(๖) ภาษีเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

(๗) การถอนเงินโดยปราศจากค่าตอบแทนของผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

(๘) เงินเดือนของผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วนเฉพาะส่วนที่จ่ายเกินสมควร

(๙) รายจ่ายซึ่งกำหนดขึ้นเองโดยไม่มีการจ่ายจริง หรือรายจ่ายซึ่งควรจะได้จ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีอื่น เว้นแต่ในกรณีที่ไม่สามารถจะลงจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีใด ก็อาจลงจ่ายในรอบระยะเวลาบัญชีที่ถัดไปได้

(๑๐) ค่าตอบแทนแก่ทรัพย์สินซึ่งบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลเป็นเจ้าของเองและใช้เอง

(๑๑) ดอกเบี้ยที่คิดให้สำหรับเงินทุน เงินสำรองต่าง ๆ หรือเงินกองทุนของตนเอง

(๑๒) ผลเสียหายอันอาจได้กลับคืนเนื่องจากการประกัน หรือสัญญาคุ้มกันใด ๆ หรือผลขาดทุนสุทธิในรอบระยะเวลาบัญชีก่อน ๆ เว้นแต่ผลขาดทุนสุทธิยกมาไม่เกินห้าปีก่อนรอบระยะเวลาบัญชีปัจจุบัน

(๑๓) รายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายเพื่อหากำไรหรือเพื่อกิจการโดยเฉพาะ

(๑๔) รายจ่ายซึ่งมิใช่รายจ่ายเพื่อกิจการในประเทศไทยโดยเฉพาะ

(๑๕) ค่าซื้อทรัพย์สิน และรายจ่าย เกี่ยวกับการซื้อ หรือขายทรัพย์สินในส่วนที่เกินปกติโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

(๑๖) ค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่สูญหรือสิ้นไปเนื่องจากกิจการที่ทำ

(๑๗) ค่าของทรัพย์สินนอกจากสินค้าที่ตีราคาต่ำลง ทั้งนี้ภายใต้บังคับมาตรา ๖๕ ทวิ

(๑๘) รายจ่ายซึ่งผู้จ่ายพิสูจน์ไม่ได้ว่าใครเป็นผู้รับ

(๑๙) รายจ่ายใด ๆ ที่กำหนดจ่ายจากผลกำไร ที่ได้เมื่อสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชีแล้ว

(๒๐) รายจ่ายที่มีลักษณะทำนองเดียวกับที่ระบุไว้ใน (๑) ถึง (๑๙) ตามที่จะได้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

*ข้อ ๒๒. เพื่อประโยชน์ในการคำนวณภาษี เกี่ยวกับการขอหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินในกรณีที่ผู้มีเงินได้ขอหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็น และสมควร กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ ไว้ในพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินดังต่อไปนี้ :—

*[18] หลักเกณฑ์การหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สิน

พระราชกฤษฎีกา

ออกตามความในประมวลรัษฎากร
ว่าด้วยการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สิน
(ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ. ๒๕๐๙

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๐๙
เป็นปีที่ ๒๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดอัตราการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๕ ทวิ (๒) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๐๒ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาขึ้นไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกฤษฎีกานี้เรียกว่า "พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สิน (ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ. ๒๕๐๙"

มาตรา ๒ พระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับ ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยภาษีเงินได้ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๔

มาตรา ๔ การหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินตามพระราชกฤษฎีกานี้ให้ใช้บังคับ ในการคำนวณ ภาษีเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ซึ่งรอบระยะเวลาบัญชีสิ้นสุดลงในหรือหลังวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๙ เป็นต้นไป

มาตรา ๕ การหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินตามมาตรา ๖๕ ทวิ (๒) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๐๒ ให้หักได้ตามอัตราร้อยละของมูลค่าต้นทุนตามประเภทของทรัพย์สินดังต่อไปนี้ แต่ถ้าตามวิธีการทางบัญชี ซึ่งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลใช้อยู่ หักต่ำกว่าอัตราดังกล่าว ก็ให้หักเพียงเท่าอัตราตามวิธีการทางบัญชี ซึ่งบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลใช้อยู่นั้น

(๑) **อาคาร**	
อาคารถาวร	ร้อยละ ๕
อาคารชั่วคราว	ร้อยละ ๑๐๐
(๒) **เครื่องบินและอุปกรณ์เครื่องบิน**	ร้อยละ ๓๓ ๑/๓
(๓) **ต้นทุนเพื่อการได้มาซึ่งแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สูญสิ้นไปได้**	ร้อยละ ๕
(๔) **ต้นทุนเพื่อการได้มาซึ่งสิทธิการเช่า**	
กรณีไม่มีหนังสือสัญญาเช่า หรือมีหนังสือสัญญาเช่าที่มีข้อกำหนดให้ต่ออายุการเช่าได้โดยเงื่อนไขในการต่ออายุนั้นเปิดโอกาสให้ต่ออายุการเช่ากันได้ต่อ ๆ ไป	ร้อยละ ๑๐

กรณีมีหนังสือสัญญาเช่าที่ไม่มีข้อกำหนดให้ต่ออายุการเช่าได้หรือมีข้อกำหนดให้ต่ออายุการเช่าได้เพียงระยะเวลาอันจำกัดแน่นอน	ร้อยละ ๑๐๐ หารด้วยจำนวนปีอายุการเช่า และอายุที่ต่อได้รวมกัน
(๕) <u>ต้นทุนเพื่อการได้มาซึ่งสิทธิในกรรมวิธี สูตร กู๊ดวิล เครื่องหมายการค้า สิทธิประกอบกิจการตามใบอนุญาต สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์หรือสิทธิอย่างอื่น</u>	
กรณีไม่จำกัดอายุการใช้	ร้อยละ ๑๐
กรณีจำกัดอายุการใช้	ร้อยละ ๑๐๐ หารด้วยจำนวนปีอายุการใช้
(๖) <u>ทรัพย์สินอย่างอื่นนอกจากที่กล่าวข้างต้น และนอกจากที่ดินและสินค้า</u>	ร้อยละ ๒๐

ในกรณีบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาโดยใช้วิธีการทางบัญชี ซึ่งมีอัตราการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาไม่เท่ากันในแต่ละปีระหว่างอายุการใช้ทรัพย์สิน บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นจะหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาตามวิธีนั้นในบางปีเกินกว่าอัตราที่กำหนดไว้ข้างต้นก็ได้ แต่จำนวนปีอายุการใช้ของทรัพย์สินเพื่อการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาต้องไม่น้อยกว่า ๑๐๐ หารด้วยจำนวนร้อยละที่กำหนดข้างต้น

มาตรา ๖ พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยภาษีเงินได้ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๔ ให้ยังคงใช้บังคับในการคำนวณภาษีเงินได้

ของบริษัท หรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีซึ่งสิ้นสุดลงก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๙

ในกรณีทรัพย์สินที่มีอยู่แล้วในรอบระยะเวลาบัญชีซึ่งสิ้นสุดลงก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๙ มูลค่าต้นทุนที่จะนำมาคำนวณหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาตามพระราชกฤษฎีกานี้ให้ถือราคาครั้งสุดท้ายตามพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยภาษีเงินได้ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๔

มาตรา ๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังรักษาการตามพระราชกฤษฎีกานี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ:— เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ เพื่อให้การคำนวณกำไรสุทธิเป็นไปโดยเหมาะสมตามสถานการณ์ปัจจุบัน ถูกต้องตามความเป็นจริงและสะดวกในการปฏิบัติจัดเก็บภาษี สมควรกำหนดอัตราการหักค่าสึกหรอและค่าเสื่อมราคาของทรัพย์สินให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

(ร.จ. เล่ม ๘๓ ตอนที่ ๓๔ วันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๐๙)

เรื่องของอาหารการกิน

การกินอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย นอกจากจะทำให้ร่างกายมีสุขภาพดีแข็งแรงและปราศจากโรคแล้ว ยังจะทำให้อายุยืนอีกด้วย เรื่องอาหารนี้เราได้รู้กันมานานแล้ว แต่ไม่ค่อยจะมีใครสนใจที่จะปฏิบัติตามกันนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยุ่งยากในการจำ จึงใคร่ขอแนะนำเพื่อให้จำได้ง่าย ๆ หลักในการรับประทานอาหาร ในวันหนึ่งควรจะมีอาหารดังนี้ ข้าว เนื้อสัตว์ ผักใบเขียว ผลไม้ ไขมัน น้ำ ทั้งนี้เป็นส่วนย่อ ถ้าจะให้ละเอียดแล้ว ควรจะติดตามต่อไป สำหรับวิชาอาหารนี้ ปัจจุบันเราวิวัฒนาการกันมาก แต่จะกล่าวในที่นี้เพียงเพื่อเข้าใจโดยอาศัยค้นคว้าจากหนังสือของกรมอนามัย ดังนี้

อาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เราแบ่งออกเป็น

๑. อาหารโปรตีน

๒. อาหารคาร์โบไฮเดรต

๓. ไขมัน

๔. เกลือแร่

๕. วิตามิน

๖. น้ำ

๑. **อาหารโปรตีน** ประโยชน์ของอาหารชนิดนี้ ให้พลังงานแก่ร่างกาย สร้างความเจริญเติบโต สร้างกล้ามเนื้อ ซ่อมแซมร่างกาย

ถ้าขาดอาหารประเภทนี้ จะเป็นโรคชนิดหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า โรคขาดโปรตีน ซึ่งมีอาการดังนี้ บวม น้ำหนักลด ผอม เบื่ออาหาร อาจท้องเสีย จิตใจไม่สบาย ฯลฯ อาจถึงตายได้

ถ้าไม่ต้องการเป็นโรคนี้ จะต้องกินอาหารจำพวกนี้คือ เนื้อสัตว์ทุกชนิด เช่น เนื้อวัว ควาย หมู เป็ด ไก่ กุ้ง หอย ปู ปลาเป็นต้น หากไม่กินเนื้อสัตว์จะเปลี่ยนเป็นถั่วได้ทุกชนิดได้ เช่น ถั่วดำ ถั่วเขียว ถั่วลิสง ถั่วลันเตา ฯลฯ และอาหารจำพวก ไข่ นม.

๒. **อาหารคาร์โบไฮเดรต** ประโยชน์ของอาหารชนิดนี้ก่อให้เกิดกำลังงานในร่างกาย สามารถเคลื่อนไหว วิ่ง เดินได้ เป็นอย่างดี

โรคขาดอาหารชนิดนี้ เราไม่พบในเมืองไทย

อาหารชนิดนี้ ได้แก่ข้าวทุกชนิด รวมทั้งอาหารและขนมที่ทำจากแป้งทุกชนิด

๓. **ไขมัน** ประโยชน์ ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ให้พลังงาน

ถ้าขาดอาหารประเภทนี้ ร่างกายจะทนต่อความร้อนหนาวของอากาศไม่ได้ ร่างกายจะอ่อนเพลียลง การทำงานของร่างกายทั้งภายในและภายนอกก็จะเสื่อมลง

อาหารจำพวกนี้ได้แก่อาหารจำพวกไขมัน ที่มาจากสัตว์ทุกชนิดและน้ำมันที่ได้มาจากพืชทุกชนิด

๔. **เกลือแร่** ที่สำคัญต่อร่างกาย มีอยู่ ๔ ชนิด

ก. **แคลเซี่ยม** ประโยชน์ สร้าง บำรุงกระดูกและฟัน ป้องกันโรคฟันผุ โรคกระดูกอ่อน

อาหารประเภทนี้ ได้แก่อาหาร นม ไข่ หอย ปู กุ้ง ปลา ปลาไส้ตัน ปลาเล็กปลาน้อย ที่กินทั้งกระดูก ปลาทะเล ปลาร้า ปลากระป๋อง กะปิ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ผลไม้สด ผักใบเขียว เช่น ผักสะเดา มะรุม คื่นช่าย ใบสระแหน่ ใบคะน้า ผักกาดขาว ยอดฟักทอง

ข. ฟอสฟอรัส ประโยชน์ บำรุงสมอง ประสาท

อาหารประเภทนี้มีมากในผักใบเขียวทุกชนิด และอาหารใดที่มีแคลเซี่ยม มักมีฟอสฟอรัสผสมอยู่ด้วยเสมอ

ค. เหล็ก ประโยชน์ สร้างเม็ดโลหิตแดง ป้องกันโรคโลหิตจาง

อาหารประเภทนี้มีมากใน อาหารตับ เครื่องในสัตว์ ไข่แดง ผักใบเขียว เช่น ผักคะน้า ใบคื่นช่าย ผักโขมสวน ผักกาดขาว ผักบุ้ง และมีใน เลือดหมู กุ้ง ปู ปลาร้า กุ้งแห้ง หอย กะปิ น้ำตาลปึก ข้าวโพด ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถ้าใช้ภาชนะที่ทำด้วยเหล็ก ประกอบอาหาร จะได้ธาตุเหล็กอีกด้วย

ง. ไอโอดิน ประโยชน์ บำรุงต่อมไทรอยด์ (เป็นต่อมอยู่ที่คอ ทำหน้าที่ควบคุมการเผาผลาญและการเจริญเติบโตของร่างกาย) ถ้าขาดไอโอดิน ต่อมไทรอยด์จะโต เกิดเป็นโรคคอพอกขึ้น

อาหารประเภทนี้ มีมากในอาหารทะเลทุกชนิด เช่น ปลาทะเล กุ้ง หอย ปู ฯลฯ

๕. วิตามิน ที่สำคัญต่อร่างกาย มีอยู่ ๔ ชนิด

ก. วิตามินเอ ประโยชน์ ช่วยรักษาสุขภาพของเยื่อนัยตาปรับนัยตาให้เข้ากับความมืดหรือแสงสว่าง ช่วยรักษาผิวหนัง และเยื่อบุอวัยวะต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพปกติ ถ้าขาดจะเป็นโรคตาฟาง โรคผิวหนังบางชนิด

อาหารประเภทนี้ มีมากใน อาหารจำพวกตับ น้ำมันสกัดจากตับ ไข่แดง เนย ครีม นมผง นมข้นจืด พริกสด ข้าวโพด มะละกอสุก ฟักทอง มะม่วงสุก ดอกโสน ดอกขจร ใบมันสำปะหลัง ใบตำลึง ผักบุ้ง ผักคะน้า มันเทศ ต้นหอม กล้วยหอม มะเขือเทศสุก

ข. วิตามินบี ๑ ประโยชน์ ช่วยให้ร่างกายเติบโต ช่วยบำรุงประสาท หัวใจ ช่วยเพิ่มความอยากอาหาร ป้องกันไม่ให้ท้องผูก ป้องกันโรคเหน็บชา โรคลำไส้ และโรคประสาทได้

อาหารประเภทนี้ มีมากใน ข้าวซ้อมมือ เนื้อหมู ตับ หัวใจ ไข่แดง ถั่ว ข้าวแดง ข้าวกระยาทิพย์ ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วดำ กล้วย ใบมันสำปะหลัง มะขามอ่อน พริก หน่อไม้ ไข่เป็ด มะรุม

วิตามินบี ๒ ประโยชน์ ช่วยให้ร่างกายแข็งแรง ช่วยรักษาสุขภาพของผิวหนัง ลิ้น ริมฝีปาก นัยตา ช่วยให้ระบบประสาททำงานตามปกติ ช่วยป้องกันโรคปากนกกระจอก (มุมปากแตกเป็นแผลทั้ง ๒ ข้าง)

อาหารที่มีวิตามินบี ๒ มีมากใน นมสด ไข่ ตับ ผักใบเขียว ข้าวซ้อมมือ ข้าวแดง ข้าวกระยาทิพย์ เป็ด ปู ไข่เต่า ใบตำลึง ใบโหระพา ใบทองหลาง ผักชี พริกชี้ฟ้า ใบมันสำปะหลัง ใบกะถิน ผักคะน้า ใบมันเทศ ดอกขจร ผักบุ้ง ใบผักที่กำลังแตกยอด ถั่วดำ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วงอก

ค. **วิตามินซี**ประโยชน์ช่วยบำรุงให้ความแข็งแรงแก่หลอดโลหิตป้องกันโรคเลือดออกตามไรฟัน เหงือกบวม และช่วยให้ร่างกายเกิดความต้านทานโรคได้ดีขึ้น

อาหารที่มีวิตามินซีนี้ มีมากในผลไม้ที่มีรสเปรี้ยวทุกชนิด เช่น ส้ม มะขาม ฝรั่ง มะขามป้อม มะเขือเทศ มะม่วง ถั่วงอก ใบแค ใบมันสำปะหลัง ถั่วลันเตา ผักชี ผักโขม ใบตำลึง ผักกาดขาว ถั่วฝักยาว ยอดกะถิน คะน้า พริกหยวก มะละกอสุก น้อยหน่า มะเฟือง มะเขือเทศสุก

ง. **วิตามินดี** ประโยชน์ ช่วยให้การดูดซึมของแคลเซี่ยมและฟอสฟอรัส เพื่อให้แร่ทั้งสองได้ทำหน้าที่สร้างและบำรุงกระดูก

อาหารประเภทนี้ มีมากในแสงแดด น้ำมันตับปลา ไข่แดง

๖. **น้ำ** ประโยชน์ ช่วยย่อยอาหาร นำอาหารไปเลี้ยงร่างกาย ขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายควบคุมอุณหภูมิของร่างกายให้ปกติ ร่างกายมีน้ำเป็นส่วนประกอบอยู่ถึง ๒ ใน ๓ ส่วน ของ น้ำหนักของร่างกาย ถ้าร่างกายขาดน้ำแม้เพียงระยะเวลาสั้น อาจตายได้ ควรดื่มน้ำ วันละ ๖–๘ แก้ว

สรุป—ควรเลือกกินอาหารที่มีโปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน เกลือแร่ วิตามิน และน้ำให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้านทานต้องการของร่างกาย อาหารจำพวก เนื้อสัตว์ ไข่ ผัก ผลไม้ เป็นอาหารดี ผู้ที่เคยกินน้อย ควรกินให้มากขึ้น ปลาตัวเล็กทอดกรอบ ควรกินบ่อย ๆ ถั่วต่าง ๆ ควรกินเสมอ อาหารทะเลควรกินอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง อาหารเผ็ดจัด ไม่ควรกิน ควรกินผลไม้เป็นของหวาน ควรเลือกซื้ออาหารตามฤดูกาลจะได้ราคาที่ถูก ควรจะกำหนดรายการของอาหารได้ ดังตัวอย่างที่จะขอยกให้ดูดังนี้

๑. แกงเลียง ผัดเผ็ดตับ กล้วยน้ำว้า

แกงเลียง เครื่องปรุง	ผักตำลึง	มี	วิตามิน เอ ซี
	ใบแมงลัก	,,	,, เอ ซี บี ๒
	กุ้งแห้ง	,,	โปรตีน แคลเซี่ยม เหล็ก
	กะปิ	,,	,, ,, ,,
	น้ำปลา	,,	,, เกลือ
	หัวหอม กระชาย พริกไทย	}	เป็นส่วนน้อย

ผัดเผ็ดตับ เครื่องปรุง	ตับหมู	มี	โปรตีน เหล็ก วิตามินเอ. บี ๒
	พริกสด	,,	วิตามินเอ วิตามินซี
	ใบกะเพรา	,,	เหล็ก
	น้ำมันหมู	,,	ไขมัน
	น้ำตาล	,,	เหล็ก
	น้ำปลา	,,	โปรตีน เกลือ

กล้วยน้ำว้า มีวิตามินซี. และวิตามินเอ.

๒. แกงส้ม ผัดเต้าหู้ขาว สัปปะรด

๓. ผัดเผ็ดหอยแมงภู่ ไข่พะโล้กับเต้าหู้ มะละกอสุก

๔. แกงเผ็ดเนื้อ ผัดผักบุ้ง ปลาไส้ตันทอด มันเทศต้มน้ำตาล

๕. พะแนงเนื้อ ผัดคะน้ากับหมู กล้วยหอม

๖. แกงกะหรี่ไก่ ยำหมูทอด ส้มเขียวหวาน

เทคนิค ในการทำอาหารให้คงคุณค่า

เนื้อสัตว์ อย่ากินดิบ ๆ ต้องทำให้สุกเสียก่อน ความร้อนจะช่วยฆ่าพยาธิและเชื้อโรคได้ เนื้อควรล้างทั้งก้อนใหญ่ ๆ ก่อนหั่น อย่าแช่น้ำ จะทำให้เสียคุณค่าและรสชาติ อย่าใช้ไฟแรงเป็นเวลานานเกินไป เพราะจะทำให้เนื้อเหนียวมากขึ้น ใช้ไฟแรงเฉพาะตอนแรกเท่านั้น พอน้ำเดือดก็ลดไฟลง ใช้ไฟอ่อน ๆ เคี่ยวไปจนเปื่อย

ไข่ อย่ากินไข่ดิบ เพราะย่อยยาก และอาจมีเชื้อโรค ไข่สุกจะย่อยง่าย การต้มไข่ ต้มน้ำให้เดือดก่อนจึงใส่ไข่แล้วลดไฟลง การใช้ไฟแรงจะทำให้ไข่ขาวแข็งกระด้าง ไข่ที่ต้มแล้วควรแช่น้ำเย็นทันที เพื่อให้แกะเปลือกง่าย และไม่มีวงแหวนสีเขียวขึ้นรอบไข่แดง การทอดไข่ ใส่ไข่ลงในน้ำมันที่ร้อน ในระยะเวลาสั้น ใช้ไฟแรงพอสมควร

ผัก ถ้าจะกินผักดิบ ต้องล้างให้สะอาด โดยแช่น้ำด่างทับทิม ประมาณ ๓๐ นาที หรือใช้น้ำเกลือ (เกลือ ๑ ช้อนโต๊ะ ต่อน้ำ หนึ่งอ่างขนาดกลาง) แช่ผักสักครู่หนึ่ง

ถ้าเป็นผักดิบก็ควรจะให้สุก เพื่อแน่ใจว่าปราศจากเชื้อโรค ควรใช้ไฟแรงในระยะเวลาสั้นจะเสียคุณค่าน้อยลง อย่าต้มจนเปื่อย และถ้าจะให้ผักต้มคงวิตามินซีควรต้มในน้ำที่มีรสเปรี้ยว ผักอ่อนที่สดมีคุณค่าทางอาหารสูงกว่าผักแก่ หรือผักที่เจริญเต็มที่

ผลไม้ ควรล้างให้สะอาด แช่น้ำด่างทับทิมทั้งเปลือก ถ้ากินทั้งเปลือกได้ไม่ควรปอกทิ้ง ถ้าปอกแล้วไม่ควรจะล้างเพราะจะเสียคุณค่าไปกับน้ำ กินผลไม้สดมีประโยชน์มากกว่าผลไม้ตากแห้ง กวน หรือ เชื่อม

คำชี้แจงในการเข้าใจอันผิด ๆ เรื่องอาหาร

๑. ผู้ใหญ่ มักห้ามกิน ข้าวเหนียว เวลาเป็น แผล กลัวว่ากินเข้าไปแล้วแผลจะเป็นหนอง นั้น ไม่จริง

ข้าวเหนียวไม่ได้ทำให้แผลเป็นหนอง ข้าวเหนียวเป็นอาหารที่ให้คาร์โบไฮ-เดรต เมื่อกินเข้าไปจะทำให้เกิดพลังงาน การที่แผลเป็นหนองเกิดจากแผลไม่สะอาด มีเชื้อโรคเข้าไป

๒. กินเผือกทำให้เป็นโรคเรื้อน นั้น ไม่จริง

โรคเรื้อน เกิด จาก เชื้อโรคชนิดหนึ่ง และเป็นโรคติดต่อทางผิวหนัง โดยการสัมผัส เผือกไม่มีเชื้อโรคชนิดนี้อยู่ จึงไม่ใช่สาเหตุที่จะทำให้เกิดโรคเรื้อน

๓. การกินอาหารที่รสหวานมาก ทำให้เป็นเบาหวาน นั้น ไม่จริง

ผู้ที่กินอาหารมีรสหวานมาก ไม่เป็นเบาหวานเสมอไป แต่ในรายที่เป็นเนื่องจากตับอ่อน ซึ่งกลั่นอินซูลิน (ฮอร์โมนชนิดหนึ่ง) ออกมาควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดนี้ทำงานไม่ได้เต็มที่ ทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติ เช่นนี้เป็นอาการอย่างหนึ่งของโรคเบาหวาน

คนกินหวาน จัดทำให้ อ้วนได้ คนอ้วนมักมีระดับน้ำตาลในเลือดสูง ตับอ่อนไม่สามารถทำงานเพิ่มขึ้นเพื่อควบคุมน้ำตาลในเลือดได้ ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าความอ้วนทำให้เกิดโรคเบาหวาน

๔. กินเมล็ดมะเขือ เมล็ดฝรั่ง แล้วเป็นไส้ตันนั้นไม่จริง

ไส้ตันหรือไส้ติ่งอักเสบ เกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องมีเมล็ดมะเขือ หรือเมล็ดฝรั่งหลุดเข้าไปในไส้ติ่ง การอักเสบของไส้ติ่งเกิดขึ้นเนื่องจากมีเศษของอุจจาระเข้าไปมักหลังจากท้องผูกอยู่เป็นประจำ

ครอบครัวจะเป็นสุขได้ก็เพราะสมาชิกของครอบครัวทุกคน มีสุขภาพอนามัยดีปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และทั้งนี้จะสำเร็จได้ก็โดยการที่ทุกคนมีความเอาใจใส่ในเรื่องอาหารการกินที่ดี

น้ำพริกขนมจีน

ส่วนประกอบ.- ขนมจีน (ขนมจีนแป้งสดอย่างขาวหัวเล็ก) กุ้งสด กุ้งแห้ง ปลาสลาดย่าง ไข่ มะพร้าว แป้งข้าวเจ้า ถั่วเขียวหรือถั่วเหลือง ถั่วพู ผักบุ้ง ใบผักกาด มะละกอ แตงกวา หัวปลี ยอดผักกะถินอ่อน หรือผักกะเฉด ตามแต่ต้องการ น้ำมันหมู พริกแห้ง กะปิ หอม กระเทียม รากผักชี ส้มมะขามเปียก มะกรูด มะนาว ระกำ น้ำตาลปึก น้ำปลา

วิธีปรุง.- เคี่ยวกะทิแตกมันพักไว้ แล้วคั่วถั่วกะเทาะเปลือกแช่น้ำไว้แล้วเอามาต้มกับกุ้ง เมื่อสุกดีแล้วเอาขึ้นมาโขลก ปลาสลาดย่างปิ้งไฟพอกรอบ หอม แกะเอาแต่เนื้อลงโขลกด้วยกับผักชีที่หั่นซอย เอาพริกแห้ง หอม กระเทียม ปอกลงโขลกไปด้วยกันแล้วละลายในน้ำต้มกุ้งนั้น ปรุงด้วย น้ำส้มมะขาม มะกรูด มะนาว น้ำปลา น้ำตาลและกะทิที่เคี่ยวแตกมันนั้นผสมลงไปด้วย ตั้งกะทิใส่น้ำมันหมู หั่นกระเทียมซอยหรือสับเอาลงเจียวให้เหลืองสำหรับโรยหน้า ยกลงจากไฟใส่พริกป่น หั่นผัก โรยลงไป มะกรูดปอกผิวล้างให้หายขมแล้วใส่ลอยไว้ในน้ำพริก อย่าเอาขึ้นตั้งไฟอี เพราะใช้ได้แล้ว

ส่วนผักต่าง ๆ ถ้าเป็นพวกผักรับประทานสดก็ควรล้างน้ำให้สะอาด ผสมด่างทับทิมได้ยิ่งดี หรือจะล้างน้ำส้มก็ได้ ผักต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่าเหมือด ถั่วพู ผักบุ้งทอดน้ำมันหมู ใบผักเป็ดชุบแป้งทอด ผักกะเฉดลวกหรือผัดน้ำมันหมู มะละกอ แตงกวา หัวปลี จะใส่หรือซอยก็ได้ตามแต่สะดวก ไข่เป็ดหรือไข่ไก่ต้มปอกเปลือกหั่นตามยาวของลูก ใช้เลี้ยงแขกได้เช่นเดียวกับน้ำยา.

๖
น้ำยาแกงขม

ส่วนประกอบ.– ปลาสลาดหรือปลาเนื้ออ่อน หัวหอม กระเทียม ขนมจีน กะปิ เกลือ ข่า ผิวมะกรูด พริกแห้ง มะพร้าว มะระ ผักบุ้ง

วิธีปรุง.– เอาพริกแห้งผ่าเม็ดทิ้งล้างน้ำใส่ครก หอม กระเทียม เกลือ กะปิ ข่า ผิวมะกรูด โขลกให้ละเอียด คั้นกะทิใส่หม้อเคี่ยวให้แตกมัน เมื่อแตกมันดีแล้วยกลงพักไว้ก่อน หั่นมะระและผักบุ้งลงต้มในหางกะทิให้สุก แล้วแกะปลาสลาดใสโขลกลงในน้ำพริกอีก เมื่อน้ำพริกแห้งเอากะทิใส่ลงเล็กน้อยตำจนละเอียด เอาลงผัดกับหัวกะทิที่แตกมันนั้น แล้วเคี่ยวจนได้ที่ปรุงด้วยน้ำปลาชิมดูยกลงรับประทานกับขนมจีน มะระ ผักบุ้งต้มเป็นผัก

สอดไส้มันฝรั่ง

ส่วนประกอบ.– มันฝรั่ง แป้งมัน ขนมปังป่น แป้งอะซุยี นมข้น น้ำตาล น้ำมันหมู เนย ไข่ไก่ เนื้อไก่หรือเนื้อหมู กระเทียม พริกไทย รากผักชี

วิธีปรุง.– ปอกเปลือกมันฝรั่งล้างน้ำให้สะอาดแล้วผ่าออกเป็นสองซีก ทอดในน้ำมันหมูให้สุกจนหมดแล้วใส่ครกโขลกให้ละเอียด ใช้มันหัวเล็ก ๓๐ หัว ต้องใช้ส่วนประกอบเช่น นมข้น ๑ ช้อนกาแฟ เนย ๑ ช้อนกาแฟ เกลือ ๑ ช้อนกาแฟ

ผสมลงนวดเคล้า ในระหว่างเคล้าใช้แป้งโรยไปพลางเพื่อเป็นนวล เมื่อนวดเข้ากันดีแล้วปั้นเป็นแผ่นๆ ไว้ แล้วเอาเนื้อไก่หรือเนื้อหมูสับให้ละเอียดซอยหัวหอมให้ละเอียด รากผักชี พริกไทย เกลือ กระเทียม ใส่ครกโขลก แล้วเจียวให้หอมเอาเนื้อหมูหรือไก่ใส่ลงผัด หัวหอมใส่ ปรุงด้วยน้ำตาล ให้มีรสกลมกล่อม ต่อยไข่ไก่เอาแต่ไข่แดงใส่ลงคนให้ทั่วไม่ต้องให้สุกก็ได้ ตักใส่จานเอายัดไส้มันที่ปั้นเป็นแผ่น ๆ ไว้นั้น แล้วประกบบีด จะทำเป็นเกลียวรูปกลมหรือจะทำเป็นรูป ๔ เหลี่ยมก็ได้ เมื่อปั้นเสร็จแล้วจึงเอาไข่ขาวที่ไม่ได้ใช้นั้นทาให้ทั่วตัว ขนมปังป่นคลุกเคล้าให้ทั่วแล้วทอดในน้ำมันหมูให้เหลืองตักใส่จานไปรับประทานได้.

หมายเหตุ อาหารชนิดนี้สำหรับน้ำชา

กะหรี่ไก่

ส่วนประกอบ— ไก่ตอนตัวใหญ่ ผงกะหรี่ พริกแห้ง ข่า ตะไคร้ ลูกผักชี ยี่หร่า พริกไทย ผิวมะกรูด เกลือ กะปิ มะพร้าว น้ำปลา มันฝรั่ง

วิธีปรุง—ทำไก่แล่เอาแต่เนื้อ ๆ แต่หั่นให้เป็นชิ้นโต ๆ คั้นกะทิตั้งไฟเคี่ยวกับเนื้อไก่รวมกันลงไปทั้งหัวทั้งหางให้แตกมันจนเนื้อไก่เปื่อยยุ่ย แล้วจึงเอาเครื่องแกงใส่รวมกันลงตำให้ละเอียด เมื่อละเอียดแล้วใส่ผงกะหรี่ลงไป อย่าให้มากนักจะเหลืองน่าเกลียด ตำให้เข้ากันดีแล้วจึงตักเอาลงผัดในหัวกะทิแตกมันช้อนเอาแต่ตรงที่มีมันลอยหน้า ผัดจนเห็นว่าหอมดีแล้วจึงตักเนื้อไก่ในหม้อใส่ผัดกับพริกให้เข้ากัน ค่อย ๆ เติมน้ำกะทิลงไปทีละเล็กละน้อยจนพอแก่ความต้องการอย่าให้ใสนัก ยกขึ้นตั้งไฟ ปอกมันฝรั่งล้างน้ำแล้วฝาน ๔–๕ ชิ้น พอแกงเดือดเอามันใส่น้ำปลาใส่จนสุกยกลงรับประทานได้

ไข่ตุ๋น

ส่วนประกอบ ไข่เป็ดหรือไข่ไก่ น้ำมันหมู เนื้อหมู หอมหัวเล็ก พริกชี้ฟ้าสัก ๑ เม็ดใช้แดง ๆ กระเทียม.

วิธีปรุง—ต่อยไข่ใส่ในภาชนะคุ่ม ๆ ซอยหอมใส่ สับเนื้อหมูให้ละเอียด พริกชี้ฟ้าซอยฝอยใส่รวมกันลงไปตีให้เข้ากันหรือจนฟู ใส่รังถึงนึ่งจนสุกยกลง เจียวกระเทียมในน้ำมันหมูพอเหลืองลาดลงไปบนหน้าไข่ให้ทั่ว

ยำทวาย

ส่วนประกอบ—มะเขือขาว ถั่วฝักยาว หน่อไม้ หัวปลี ผักบุ้ง พริกหยวก แตงกวา ถั่วลิสงคั่ว งาคั่ว มะนาว มะขามเปียก น้ำปลา น้ำตาล พริกแห้ง ข่า ตะไคร้ หัวหอม กระเทียม มะพร้าว

วิธีปรุง—คั้นกะทิใส่หม้อตั้งไฟเคี่ยวไปให้แตกมัน เอาข่า ตะไคร้ หัวหอม กระเทียม พริกแห้ง ถั่วลิสงโขลกให้ละเอียด เมื่อกะทิแตกมันดีแล้วจึงตักช้อนแต่ข้างหน้าขึ้นใส่กะทะ ตักน้ำพริกที่โขลกละเอียดแล้วผัดให้หอม เมื่อหอมดีจึงค่อย ๆ เติมน้ำกะทิลงไปให้หมดที่เคี่ยวไว้ แต่อย่าใส่จนใส ประเดี๋ยวเวลาเคล้าผักจะไม่ติดไม่น่ารับประทาน แล้วจึงเอา ผักบุ้ง แตงกวา หัวปลี หน่อไม้ ถั่วฝักยาว พริกหยวก เด็ดและหั่นล้างน้ำต้มให้สุก ตักขึ้นผึ่งไว้ให้สะเด็ดน้ำก่อนจึงเอาลง น้ำตาล น้ำปลา น้ำมะขาม น้ำมะนาว ใส่เคล้าลงไปในพริกที่ผัดกับหัวกะทิไว้ แล้วชิมดูรสตามชอบ จัดผักใส่จานหรือจะเคล้าผักทุก ๆ อย่างรวมกันได้แล้วตักน้ำพริกราดลงบนผัก (ควรเอาหัวกะทิแท้ ๆ ตั้งไฟพอเดือดราดโรยหน้าสักหน่อยยิ่งดี) งาคั่วโรยทับอีกครั้งเป็นเสร็จรับประทานได้.

พล่าเห็ด

ส่วนประกอบ.– เห็ดโคน สระแหน่ ตะไคร้ ใบมะกรูด ผักชี พริกขี้หนู มะพร้าว น้ำปลา

วิธีปรุง.– ขูดเห็ดโคนแล้วล้างน้ำให้สะอาด คั้นกะทิค่น ๆ ตั้งไฟพอเดือด เอาเห็ดใส่พอเห็ดสุกตักใส่ชามโขลกพริกขี้หนูสัก ๒ - ๓ เมล็ด ตามแต่จะชอบเผ็ดหรือไม่ เอาเห็ดที่ต้มแล้วลงคลุกกับพริก แล้วเด็ดใบสระแหน่ ซอยใบมะกรูด หั่นตะไคร้ ใบผักชี บีบมะนาว น้ำปลาเคล้าให้เข้ากันแล้วชิมดูรสตามชอบ จัดใส่จาน.

กะบี่คั่ว

ส่วนประกอบ.– กะบี่ มะพร้าว พริกอ่อน น้ำตาล เกลือ หอม กระเทียม พริกแห้ง กะชาย ตะไคร้

วิธีปรุง.– คั้นกะทิใส่หม้อตั้งไฟเคี่ยวให้แตกมันแล้วเอาหัวหอม กระเทียม กะชาย ตะไคร้ กะบี่ พริกแห้งสัก ๑ เมล็ด เพื่อให้มีสีเหลืองหรือแดงเรื่อ ๆ โขลกให้ละเอียดทุกอย่าง แล้วเอาลงในหม้อเมื่อกะทิแตกมัน ปรุงด้วยน้ำตาล เกลือ เคี่ยวไปอีกสักเล็กน้อยเพื่อให้ค่น เด็ดพริกอ่อน ใส่บี่ดฝา พอพริกสุกยกลงรับประทานได้.

เต้าหู้เหลืองหลน

ส่วนประกอบ.– เต้าหู้เหลือง หัวหอม น้ำปลา น้ำตาล มะขามเบียก พริกอ่อน มะพร้าว

วิธีปรุง.– คั้นกะทิก่อนแล้วตั้งไฟ โขลกเต้าหู้ให้ละเอียด พอกะทิแตกมันตักเต้าหู้ลงใส่ละลายลงไป น้ำส้มมะขามคั้นใส่ น้ำตาล น้ำปลา ใส่ชิมดูรสตามความพอใจ ซอยหัวหอม เด็ดพริกอ่อนใส่ด้วย พอสุกยกลงรับประทานกับมะเขือหรือแตงกวา.

เต้าเจี้ยวหลน

ส่วนประกอบ.– เต้าเจี้ยว กุ้งสด เนื้อหมู หัวหอม พริกสด น้ำตาลมะพร้าว ส้มมะขาม เกลือ.

วิธีปรุง.– ขูดมะพร้าวคั้นกะทิตั้งไฟ แล้วโขลกเต้าเจี้ยวให้ละเอียด สับกุ้งสดและเนื้อหมูเอาใส่ลงไปในเต้าเจี้ยวด้วย โขลกเคล้าให้เข้ากัน พอกะทิแตกมันตักละลายลงไป ซอยหัวหอมใส่ น้ำตาลใส่ มะขามเปียกคั้นใส่ ชิมดูรสตามชอบ รับประทานกับผัก เช่น มะเขือ แตงกวา.

ไตปลาเห็ด

ส่วนประกอบ.– เห็ดโคน ตะไคร้ ใบมะกรูด ขิง ส้มมะขาม น้ำตาล น้ำปลา หอม พริกสด น้ำส้ม มะกรูด.

วิธีปรุง.– ซอยขิง ตะไคร้ หัวหอม พริกสด ให้เป็นฝอย แล้วเอาเห็ดปิ้งไฟพอเห็ดเหี่ยวเล็กน้อย เคล้ากับของที่ซอยไว้ น้ำมะกรูด น้ำตาล น้ำปลาใส่ น้ำมะขามเคล้าให้ทั่ว ชิมดูรสตามชอบ รับประทานกับผักสด มะเขือ แตงกวา.

แกงฉู่ฉี่ถั่วแขก

ส่วนประกอบ.– พริกแห้ง หัวหอม กระเทียม ถั่วแขก มะพร้าว ข่า ตะไคร้ ผิวมะกรูด น้ำตาล เกลือ น้ำปลา

วิธีปรุง.– คั้นกะทิแบ่งหัวกะทิขึ้นตั้งไฟ เอาหางกะทิไว้ต่างหาก แล้วเอาพริกแห้ง หัวหอม กะเทียม ข่า ตะไคร้ ผิวมะกรูด เกลือ ใส่ครกโขลกให้ละเอียด หั่นถั่วแขกให้เป็นชิ้นเฉลียง ๆ พอกะทิแตกมันตักน้ำพริกลงผัดให้หอมเติมหางกะทิลงไปเล็กน้อยเอาถั่วแขกใส่ปรุงด้วยน้ำปลา น้ำตาล ชิมรส พอถั่วสุกยกลงใช้ได้.

ยำดอกโสก

ส่วนประกอบ.— ดอกโสก กุ้งสด เนื้อหมู มะพร้าว หอม กระเทียม ถั่วลิสง น้ำตาล น้ำปลา มะนาว น้ำมันหมู พริกชี้ฟ้า.

วิธีปรุง.— เด็ดดอกโสกฉีกออกจากกิ่งเล็กของมัน ให้เป็นดอก ๆ ล้างน้ำให้สะอาด คั้นกะทิเอาแต่หัว ๆ ตั้งไฟพอเดือด แล้วเอามะพร้าวแบ่งคั่วบ้าง ถั่วลิสงใส่ครกบุบพอแตกอย่าให้ถึงกับละเอียด กุ้งสด เนื้อหมู สับรวมกันไป ใส่น้ำปลาบ้างเล็กน้อย ซอยหอม กระเทียมเจียวพอเหลือง เมื่อเตรียมสิ่งเหล่านี้แล้ว เอาใส่รวมกันแล้วปรุงด้วยน้ำปลา น้ำตาล มะนาว คลุกเคล้าให้เข้ากันแล้ว ชิมดูรส เปรี้ยว เค็ม หวานกลมกล่อมใช้ได้.

แกงจืดลูกลอก

ส่วนประกอบ.— ไข่ไก่หรือไข่เป็ด หอมหัวใหญ่ ไส้หมู พริกไทย กระเทียม รากผักชี ผงอายิโน๊ะโม๊ะโต๊ะ เครื่องในไก่และเนื้อหมู น้ำปลา.

วิธีปรุง.— ล้างไส้หมูให้สะอาดด้วยน้ำเกลือ แล้วต่อยไข่แยกไข่ขาวแดงไว้ต่างหาก ตีให้แตกกรอกลงไปในไส้หมูที่ล้างไว้ให้เต็ม เอาน้ำใส่หม้อต้มให้เดือด ใส่ไส้หมูลงต้มพอสุกตัดออกเป็นชิ้น ๆ ยาวประมาณครึ่งองคุลี โขลกพริกไทย กระเทียม รากผักชี แล้วละลายลงในหม้อแกง จักเครื่องในไก่ให้สวยต้มลงไปพร้อมกับไส้หมูที่หั่นแล้วลงหม้อที่น้ำเดือด หั่นหอมฝรั่งใส่ลงไป ปรุงด้วยน้ำตาล น้ำปลา (กรอกไข่ลงในไส้หมูต้องผูกกันเสียก่อน แล้วกรอกไข่ขาวสายหนึ่ง ไข่แดงสายหนึ่งอย่าปนกัน.)

ไข่นอนรัง

ส่วนประกอบ.— เนื้อหมู มันหมู ปูทะเล ไข่ไก่ หรือไข่เป็ด มะพร้าว กระเทียม รากผักชี หัวหอม พริกแห้ง ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด น้ำปลา น้ำตาล ขนมปัง.

วิธีปรุง.— ล้างไข่ให้สะอาดแล้วต่อยข้างแหลมออกพอเป็นช่องให้ไข่ลอดออกมาได้ พริกแห้งสัก ๑–๒ เม็ดแต่ต้องเอาเม็ดออกอย่าให้เผ็ดเพราะต้องการจะให้มีสีแดง ใส่ครกโขลกกับหอม กระเทียม ข่า ตะไคร้ รากผักชีให้ละเอียด สับเนื้อหมู ปูทะเล เคล้าให้ทั่ว ปรุงด้วยน้ำปลา ซอยใบมะกรูดลงไปด้วยตักใส่ใบตองปิ้งไฟชิมดูรสถ้าพอดีแล้วหยดลงในเปลือกไข่ ที่ต่อยเอาไข่ออก ใส่ถึงนึ่งพอสุกแกะเปลือกออกแล้วชุบไข่คลุกกับขนมปังเอาลงทอดในกะทะพอเหลืองตักขึ้นได้ จึงต่อยไข่ตีเพียงเบาใส่แป้งข้าวเจ้าที่นวดแล้ว โรยในกะทะน้ำมันหมูให้เป็นฝอยเพื่อทำสงไว้วางไข่พอเส้นเหลืองตักขึ้นวางบนตะแกรงลวดหรือกระดาษฟางเพื่อให้น้ำมันแห้ง จัดลงจานวางไข่เรียงไว้ข้างบนรับประทานกับซ๊อสพริก.

ผัดไก่กับซ๊อสมะเขือเทศ

เครื่องปรุง– ไก่ ๑ ตัวล้างให้สะอาด เลาะเอาเนื้อหั่นเป็นชิ้นขนาดพอคำก้นไก่อย่าทิ้งรีดเอาตรงถุงน้ำมันให้สะอาดล้างหลาย ๆ ครั้งใช้ได้ ไม่มีกลิ่นเหมือนเป็ด

วิธีทำ– กระเทียม ๑๕ กลีบทุบพอแตก เมล็ดถั่วลันเตาได้สดๆ ยิ่งดีกระเทียมเจียวกับน้ำมันหมูพอหอม จึงผสมเม็ดถั่วกับไก่ผัดไปด้วยกันจนไก่สุกผสมกับซีอิ๊วขาวและซ๊อสมะเขือเทศผัดให้เข้ากัน ชิมดูรสดีแล้วตักลงจาน

น้ำพริกเสวย (เป็นน้ำพริกผักจิ้ม)

เครื่องปรุง– กุ้งชีแห ๑ ขีด กะปิ ๑/๒ ช้อนโต๊ะ กระเทียมแห้ง ๕ หัว ระกำ ๑ ลูก มะดันลูกใหญ่ ๑ ลูก มะอึกลูกใหญ่ ๆ ๓ ลูก มะเขือเหลืองหรือมะเขือเปราะแก่ๆ๑ลูก มะนาวใหญ่๓ลูก ถ้าเล็ก๕ลูก น้ำปลา น้ำตาล น้ำมันหมู พริกขี้หนู

วิธีทำ— กุ้งล้างน้ำหักหัวปอกเปลือก ใส่ครกตำให้กุ้งละเอียด กระเทียมปอกเปลือก กะปิตำให้พอละเอียด เอาพริกขี้หนูใส่บุบเบาๆ พอแตก ใส่น้ำตาล ละลายให้เค็มหวาน ตักน้ำมันหมูใส่กะทะนิดหน่อยตั้งไฟให้ร้อน เอาน้ำพริกที่ละลายไว้ใส่คนให้ทั่วพอเดือดเทใส่ชามหรือหม้อไว้ ยกลงให้เย็น เอามะอึกขูดขนให้หมดผ่า ๒ หั่นตามลูกให้บาง ๆ มะเขือเหลืองผ่า ๔ หั่นให้ละเอียดบาง ๆ ระกำปอกเปลือกฝานเนื้อให้เล็ก ๆ ละเอียด มะดันซอยให้ละเอียด มะนาวผ่า ๒ คั้นน้ำ ของที่ทำนี้ใส่ในน้ำพริกที่ทำไว้คนให้ทั่วนานๆให้รสเปรี้ยวออกเข้ากับเค็มหวาน ชิมรสตามใจชอบ.

ผักที่จิ้ม—ผักสดหรือผักต้มกะทิก็ได้ ปลาที่แกล้มจะใช้ปลาดุกย่างแกะ ๒ ซีก เอาก้างกลางออกเอาซ่อมข่วนให้ฟูทอดกรอบหรือใช้ปลาทูนึ่งทอดแกะ ๒ ซีก เอาก้างกลางออกทอดให้กรอบก็ได้ ผักหรือปลาทั้ง ๒ อย่าง ใช้จิ้มน้ำพริกเสวย

ปลาร้าสำเร็จ

เครื่องปรุง—ปลาร้า ๑ บาท ปลาดุกตัวใหญ่ๆ ๑ ตัว มะพร้าว ๑/๒ กก. รากกระชาย๗ ราก หอมหัวใหญ่ ๗ หัว กระเทียมแห้ง ๕ หัว ตะไคร้ต้นใหญ่ ๑ ต้น ข่าอ่อน๑ ท่อน ประมาณ ๑ นิ้วฟุต ใบมะกรูด ๓ ใบ เกลือนิดหน่อย มะกรูดลูกใหญ่ ๆ ๑ ลูกปอกเปลือกออก พริกชี้ฟ้า ๗ เม็ด

ผักที่ใช้—ผักบุ้ง ๒ กำ ถั่วผักยาว ๕ ฝัก หน่อไม้ลวกหรือหน่อไม้ป่า ๕ หน่อ มะเขือเปราะ ๖ ลูก มะเขือยาว ๒ ลูก ชะอม ๓ กำ

วิธีทำ –เอาปลาร้าใส่หม้อใส่น้ำพอควร ตั้งไฟให้เปื่อย รินกรองเอาก้างออกให้หมดปลาดุกขูดเมือกให้หมดตัดหัวออก แล่เอาแต่เนื้อหั่นชิ้นบาง ๆ (แต่อย่าให้บางมากนักเวลาแกงจะหักหมด) มะพร้าวคั้นข้น ๆ หอมกระเทียมปลอกเปลือกซอยยาวตามกลีบข่าหั่นแว่นบาง ๆ ตะไคร้หั่นขวางต้นเป็นแว่นบาง ๆ กระชายล้างน้ำให้สะอาดผ่า ๒ซีกหั่นเฉียงรากสั้น ๆ พริกชี้ฟ้าหั่นเฉียงเม็ด ใบมะกรูดฉีกให้เล็ก ๆ

ผักบุ้งเด็ดใบทิ้งล้างน้ำตัดเป็นท่อนสั้น ๆ ถั่วฝักยาวตัดเป็นท่อนสั้น ๆ หน่อไม้ตัดเป็นท่อน ๆ แล้วฉีกเป็นแผ่น ๆ บาง ๆ มะเขือเปราะตัดขั้วผ่า ๔ ซีก มะเขือยาวตัดท่อนแล้วผ่า ๓ หรือ ๔ แล้วแต่ลูกเล็กหรือใหญ่ ชะอมรูดเอาแต่ใบ ลูกมะกรูดปอกเปลือกแล้วผ่า ๒ ซีกคั้นเอาแต่น้ำ

เอาน้ำกะทิตั้งไฟพอเดือดแล้วยกลง ช้อนเอาหัวกะทิไว้ แล้วเอากะทิที่เหลือตั้งไว้ใหม่ เอาปลาร้าที่กรองแล้วใส่เกลือ หอม กระเทียม ข่า ตะไคร้ กระชาย ที่หั่นไว้ใส่พอเดือดใส่ผักบุ้ง ถั่ว หน่อไม้ เมื่อผักทั้งสามเกือบจะสุกใส่ปลาดุก มะเขือ ชะอม พริกที่หั่น ใบมะกรูด และน้ำมะกรูดที่คั้นไว้ พอเดือด ชิมให้มีรสเค็ม เปรี้ยว หวานอ่อน ๆ แล้วจึงใส่หัวกะทิที่ช้อนไว้ พอเดือดท้วยกลงได้ รับประทานกับข้าวเหมือนแกงธรรมดา ไม่ต้องใส่ผักจิ้ม

แกงบวน

เครื่องปรุง—เครื่องในหมู กะเพาะปลา ไส้อ่อน คือฮุ้น ตับ ปอด เนื้อหมูสามชั้น ปลากุเลา ปลาสลาดย่าง หอม กระเทียม พริกไทย ข่า ตะไคร้ ผักชี พริกชี้ฟ้าเหลืองแดง ใบมะกรูด ใบมะตูม ใบตะไคร้ น้ำปลา น้ำตาล เกลือเม็ด ปูนแดง

วิธีทำ—ล้างกระเพาะหมู ผ่าเอาเกลือและปูนขยำกับใบตะไคร้สัก ๕ นาที แล้วล้างให้สะอาดให้หมดกลิ่น เหม็นเอาล้างอีกหนึ่งหน (เวลาล้างใช้ช้อนเคลือบขูดเมือกออก) ต้มน้ำให้เดือดคะเนดูพอให้ท่วมหมู ล้างหมูสามชั้นต้มไปพร้อมกับกระเพาะพอสุกตักขึ้น เอาเครื่องในต้มให้เปื่อยตักขึ้น น้ำต้มหมูนี้เก็บไว้ทำน้ำแกง

หอม ๑๐ หัว กระเทียมเผา ๑๐ กลีบ ปลาสลาดย่างไฟเสียให้หายสาบแกะให้ได้ครึ่งถ้วย โขลกปลาให้ละเอียด รากผักชี ๑ ช้อนโต๊ะ พริกไทย ๙ เม็ด ปลากุเลา ๑ ชิ้น ปิ้งให้สุกรวมเครื่องทั้งหมดโขลกให้ละเอียดดีแล้วตักขึ้นใส่ชามไว้ ล้างครกให้สะอาด หั่นตะไคร้ ๑ ถ้วย ใบมะตูม ๑ ถ้วย โขลกให้ละเอียดคั้นน้ำให้หมด

รวมเทลงในน้ำต้มหมู หมูสามชั้นหั่นชิ้นบางประมาณ ๑ นิ้ว ทุก ๆ อย่างหั่นเหมือนกันหมด คือฮุ้นหั่นเป็นท่อน ๆ ละ ประมาณ ๑ นิ้ว ตักน้ำมันหมูใส่กะทะตั้งไฟ เอาเครื่องที่โขลกไว้ลงผัดให้หอม ใส่น้ำปลาน้ำตาลลงผัดให้เข้ากัน เอาเครื่องในหมูที่หั่นไว้ลงผัดให้หอมดีแล้ว ตักใส่หม้อยกขึ้นตั้งไฟให้เดือด เคี่ยวไปจนหายเหม็นเขียว ฉีกใบมะกรูดใส่ หั่นตะไคร้เป็นฝอย ๑/๒ ถ้วย ใส่ลงในหม้อ ชิมดูให้มีรสเค็มหวานพอดีแล้วยกลง ตักใส่ชาม โรยผักชี พริกแดงหั่นโรย

แกงจืดฟักตุ๋นสอดไส้

เครื่องปรุง—วิธีทำ แฟงผลงาม ๑/๒ ผล ฝานท้ายให้ตั้งได้ ปอกผิวบาง ๆ แล้วจักให้เป็นปากกระจับจะสลักลวดลายบ้างก็ได้ จัดลงจานวางลงในรังถึงปิดฝานึ่ง ไข่เป็ดสองฟองตีให้ขึ้นผสมกับน้ำเชื้อ ๑ ช้อนโต๊ะ ตีต่อไปผสมน้ำปลาดี ๑ ช้อนโต๊ะ ผงชูรส ๑/๔ ช้อนชา เนื้อหมูหั่นแล้วสับให้ได้ ๑ ช้อนโต๊ะ ผสมรากผักชีกระเทียม พริกไทยโขลกให้ละเอียดเคล้าให้เข้ากันพรมน้ำปลาดีเล็กน้อย กุ้งสด ๒ ตัว ปอกแล้วหั่นชิ้นเล็ก ๆ ใช้ทั้งเนื้อและมัน ผสมกับไข่ตีให้เข้ากัน เครื่องทั้งหมดนี้รวมกันแล้วผสมลงในแฟงที่นึ่งไว้ ปูทะเลล้างให้สะอาดแล้วต้มสับเป็นชิ้น ๆ แกะเอาแต่เนื้อโรยลงด้วย โรยผักชี พริกไทย กระเทียมเจียว ใส่น้ำซุปลงในจานที่นึ่งฟักทำเป็นน้ำแกงจืด

แกงจืดมะระต้มหมู

เครื่องปรุง—มะระใบโตอวบ ๆ ๕ ลูก ซี่โครงหมู ๑ ก.ก. น้ำซุป ๕ -๖ ถ้วย เต้าเจี้ยวดำอย่างดี ๑ ช้อนโต๊ะ ซีอิ๊วขาว กระเทียมทุบ ๓ กลีบ สับละเอียด พริกไทยทุบแตก ๑๐ เม็ด

วิธีทำ—มะระล้างให้สะอาดตัดเป็นท่อน ๆ ยาวประมาณ ๑ ๑/๒ นิ้ว ผ่า ๔ ซีก กระดูกหมูล้างน้ำพอสะอาดสับเป็นท่อน ๆ ยาว ๑ นิ้ว ตั้งกะทะใส่น้ำมันหมู ๒ ช้อนโต๊ะ ใส่กะเทียมเจียวพอเป็นสีนวลใส่เต้าเจี้ยวลงผัดให้หอม ยีให้แตกเม็ด ๆ คนกับกระเทียมแล้วใส่น้ำซุป ตั้งน้ำซุปไฟค่อนข้างแรงพอน้ำเดือดพล่านใส่กระดูกหมู พริกไทย ซีอิ๊วขาว พอหมูสุกช้อนฟองออกใส่มะระเคี่ยวไฟรุม ๆ ประมาณ ๑ ๑/๒ ช.ม. กระดูกหมูและมะระจะเปื่อย ชิมดูรสดีใช้ได้

หมายเหตุ—ถ้าใช้มะระสอดไส้ก็ใช้มะระหั่นเป็นท่อน ๆ โตประมาณ ๑ ๑/๒ นิ้ว ตั้งน้ำให้เดือดเอามะระใส่ลงในน้ำพอเดือดยกลง ตักเอามะระขึ้นแล้วจึงไปยัดไส้

ไส้หมู—มีพริกไทย กระเทียม รากผักชี ตำปนในหมูสับ ตังฉ่ายนิดหน่อย น้ำปลา ผงชูรสนิดหน่อย

แกงจืดเต้าเจี้ยว

เครื่องปรุง—ไก่ ๑ ตัว เต้าเจี้ยวอย่างดี ๔ ช้อนคาว น้ำตาลทราย ใบโหระพา พริกชี้ฟ้าเขียว-เหลือง-แดง ๑๐ เม็ด มะนาว

วิธีทำ—ล้างไก่ผ่าอก ๒ ซีก หั่นทั้งกระดูกเป็นชั้นสี่เหลี่ยม ชิ้นโตพอสมควร ใส่หม้อเคลือบ ใส่น้ำ น้ำพอท่วมยกขึ้นตั้งไฟ ต้มเคี่ยว พอไก่เปื่อยแล้วจึงใส่เต้าเจี้ยว น้ำตาลทรายเล็กน้อย หั่นพริกชี้ฟ้าใส่หม้อ สักครู่ปลงลงจากเตา ใบโหระพาล้างให้สะอาดเด็ดเป็นใบ ๆ ใส่ลงในโถแกง หั่นพริกชี้ฟ้า ๒-๓ เม็ดโรยหน้า บีบมะนาวลง ชิมดูตามชอบ.

แกงเนื้ออร่อย

เครื่องปรุง—เนื้อ ๑/๒ ก.ก. มะพร้าว ๑/๒ ก.ก. โหระพาครึ่งกำ พริกชี้ฟ้า ๕ เม็ด มันฝรั่งหัวเล็ก ๆ ๑๐ หัว ถั่วลิสงป่นละเอียด ๓ ช้อนคาว ส้มมะขามเปียก น้ำปลา น้ำตาล ใบมะกรูด ผักชี

เครื่องแกง—ลูกผักชีที่คั่วแล้ว ๒ ช.ช. ยี่หร่าคั่ว ๒ ช.ช. ดอกจันทน์ครึ่งดอก ลูกจันทน์ ชิ้นเล็กๆ ๑ ชิ้น ลูกกระวาน ๕ ลูก อบเชยเผาไฟป่น ๑/๒ ช.ช. พริกไทยเม็ด ๗ เม็ด เปราะชิ้นใหญ่ ๑ ชิ้น เครื่องเทศเหล่านี้ตำให้ละเอียด แล้วเอาข่า ๕ แว่น ขิง ๕ แว่น ผิวมะกรูด หั่นฝอย ๑/๒ ช.ช. ตะไคร้ต้นเล็กๆ ๑ ต้น พริกแห้ง ๗ เม็ด แกะเม็ดออกล้างน้ำคั้นให้แห้งใส่ตำให้ละเอียด ใส่กะปิ ๑ ช.ช. ตำจนเข้ากันดี

วิธีทำ—ล้างเนื้อที่หั่นสี่เหลี่ยมบางๆ ใหญ่ๆ เหมือนแพนงใส่กะทะรวนใส่เกลือนิดหน่อย รวนเนื้อให้แห้งแล้วตักไว้ คั้นกะทิให้ข้นๆ ใส่หม้อตั้งไฟพอเดือด ตักหัวกะทิไว้นิดหน่อยเอาเนื้อที่รวนไว้ใส่ลงไปเคี่ยว ปอกมันฝรั่งแช่ปูนที่กินกับหมากไว้ ๑๕ นาฑีพอเนื้อเปื่อย ช้อนหัวกะทิที่เคี่ยวเนื้อใส่ในกะทะเคี่ยวให้เป็นมัน ตักน้ำพริกที่ทำไว้ใส่ลงผัดพอหอมตักใส่หม้อเนื้อแล้วเอามันฝรั่งที่แช่ไว้ล้างน้ำใส่ในหม้อเคี่ยวไฟพอสุกใส่ปลา น้ำตาล ส้มมะขามคั้นเอาแต่น้ำชิมรสให้หวานเค็มเปรี้ยว ๓ รสจัดๆ ใส่ถั่วลิสงป่น พริกชี้ฟ้าหั่นเฉียงๆ แล้วเอาหัวกะทิที่ตักไว้ใส่ลงไปพอเดือดทั่วยกลง

วิธีจัด—โหระพาล้างน้ำสบัดให้แห้งเด็ดเป็นใบๆ เรียงให้รอบๆ จานตรงกลางบ้าง ตักแกงใส่โรยด้วยใบมะกรูดหั่นฝอยและผักชีเด็ดเป็นใบๆ ด้วย

น้ำยาขนมจีน

ส่วนประกอบ.— ขนมจีน ปลาช่อนตัวใหญ่ๆ ปลาร้า หัวปลากุเลา ถั่วงอก มะระ ใบแมงลัก ผักบุ้ง น้ำมันหมู พริกแห้ง พริกป่น พริกสด หอม กระเทียม ข่า ตะไคร้ กระชาย กะปิ เกลือ น้ำปลาดี

วิธีปรุง.— เอาปลาช่อนขอดเกล็ดตัดเป็นท่อนๆ ตัวหนึ่งสัก ๔ – ๕ ท่อน ในขนาดของปลาตัวโต ล้างน้ำให้สะอาดแล้วใส่หม้อต้มให้สุก ล้างปลาร้าหลายๆให้ละลายให้หมด หั่นหรือตัดหัวปลากุเลาใส่ลงไปต้มกับปลาช่อนด้วย ระวังต้องให้น้ำเดือด

เสียก่อนจึงใส่ปลาลงไปต้มมิฉะนั้นจะทำให้ปลาเหม็นคาว หั่นเครื่องน้ำพริกทั้งหมด มีข่า ตะไคร้ หอม กระเทียม กระชาย กะปิ เกลือ พริกแห้ง ใส่ลงครกโขลกให้ละเอียด แล้วตักปลาช่อน - ปลากุเลา แกะเอาแต่เนื้อใส่โขลกต่อไป คั้นกะทิเคี่ยวพอแตกมัน ช้อนขึ้นมาผัดน้ำพริกที่ตำไว้ พอมีกลิ่นหอมตักใส่ในหม้อแกง ปลาร้าที่หลนไว้กรอง เอาแต่น้ำใส่ลงไปเคี่ยวให้เข้ากันดีจนงวดพอประมาณ ก่อนเคี่ยวต้องใส่น้ำปลาชิมรส เสียก่อน.

ส่วนมะระต้มแล้วหั่นชิ้นเล็ก ๆ ถั่วงอกล้างให้สะอาดแล้วต้ม ถ้าจะให้เหลือง น่าดูต้องย้อมขมิ้นเล็กน้อย ใบแมงลักเด็ดเป็นช่อ ๆ พริกแห้งป่นและพริกสดหั่นฝาน อย่างใส่แกง ของเหล่านี้จัดใส่จานหรือชามเอาไว้ เมื่อเวลาจะรับประทานจึงใส่เอาตาม ชอบใจ ขนมจีนน้ำยานี้เหมาะแก่การเลี้ยงแขกในงานต่างๆ เวลากลางวันหรือเวลา บ่ายได้ยิ่งดี.

แกงฉู่ฉี่ไข่แมงดาแปลง

ส่วนประกอบ.– ไข่เป็ด มะพร้าว ใบมะกรูด ผักชี ลูกผักชี หอม กระเทียม พริกแห้ง ข่า ตะไคร้ พริกไทย รากผักชี เกลือ ผิวมะกรูด.

วิธีปรุง.– คั้นกะทิเคี่ยวให้แตกมัน ปรุงน้ำพริกลูกผักชีคั่วใส่ครกโขลก พริกแห้งเอาเม็ดออก พริกไทย รากผักชี ข่า ตะไคร้ หอม ผิวมะกรูด เกลือ กะเทียม รวมลงโขลกให้ละเอียด ต่อยไข่ แยกไข่ขาวออกจากกันใช้ไข่แดงรวมลงใน ผ้ากรอง รีดออกเพื่อไข่จะได้เข้ากัน แล้วเอาหม้อใส่น้ำตั้งไฟพอเดือดเอาไข่เทใส่ใน กรวยรูคะเนให้เท่าไข่แมงดา ค่อย ๆ หยดลงในน้ำเดือนนั้นเป็นเม็ดๆ พอสุกตักขึ้น ใส่ลงไปในหม้อน้ำกะทิจนพอแก่ความต้องการ แล้วจึงตักหัวกะทิผัดกับน้ำพริกที่โขลก ละเอียดแล้วนั้นจนหอมจึงตักใส่หม้อกะทิที่ใส่ไข่ไว้ ปรุงด้วยน้ำปลาชิมดูรสดียกลง.

ซอยหัวหอมเจียวพอเหลือง เอาใบมะกรูด ผักชีทอดพอเป็นสีเขียวสด เมื่อ ตักแกงใส่ชามจึงโรยด้วยใบมะกรูด ผักชี หอมที่เจียวไว้ให้ดูงาม.

แกงพม่า

หั่นไก่เป็นชิ้นพอควร หญ้าฝรั่นนิดหน่อย น้ำซีอิ๊ว ผงกะหรี่คลุกกับเนื้อไก่ พริกแห้ง ๓ เม็ด กระเทียม ๓ กลีบ หัวหอมไทย ๓ หัว ตำให้ละเอียด ผัดด้วยน้ำมันถั่วจนหอม แล้วใส่ไก่ลงผัดแบบผัดแกงไทย หั่นใบผักชีหยาบ ๆ ใบกระวาน ๒ ใบ อบเชยเล็กน้อย ใส่ในหม้อรวมกับเนื้อไก่ที่ผัดไว้ เติมน้ำ แล้วเคี่ยว ด้วย ไฟอ่อน ๆ จนเปื่อยชิมดูรสตามชอบ

โม่งฮงยา (น้ำยาพม่า)

ปลาช่อนต้มสุก แกะเอาแต่เนื้อปลา เคี่ยวกะทิแตกมัน แล้วเอาขมิ้นผงลงผัดพอหอมเอาปลาที่แกะไว้ใส่ลงผัด ตะไคร้หั่นสักสองช้อนชา หัวหอมไทย ๔ หัว กะเทียม ๔ กลีบ กะปิพอควร ขิงสดครึ่งช้อนชา ตำให้ละเอียดละลายลงในน้ำกะทิ เอาปลาที่ผัดไว้มาโขลกให้ละเอียด แล้วผสมละลายลงในน้ำกะทิ ยกตั้งไฟเคี่ยวอ่อน ๆ ประมาณพอน้ำค่นเล็กน้อย ยกลง รับประทานกับก๋วยเตี๋ยว มักกะโรนี หรือขนมจีน

ปลาทูอบ

เครื่องปรุง– ปลาทูสด เกลือ น้ำปูนใส เปลือกอ้อย

วิธีทำ– ปลาทูแกะไส้ออกล้างให้สะอาด ผสมเกลือกับน้ำสุกชิมดู อย่าให้มีรสเค็มนักเอาปลาทูที่ล้างไว้แช่น้ำเกลือประมาณ ๕ นาที ยกขึ้น และแช่ลงในน้ำปูนใสอีกประมาณ๕ นาที ยกขึ้นผึ่งไว้ให้น้ำตก เอาลวดผูกหางปลาทูแต่ละตัวเพื่อเตรียมแขวน เอาปี๊ปเปล่าเจาะข้างเพื่อนำเหล็กหรือลวดทำเป็นคาน เพื่อแขวนปลาทูได้ประมาณ ๑๐ ตัว การเจาะควรเจาะให้มาทางก้นปี๊ป สุมไฟด้วยเปลือกอ้อย พอควันขึ้นและลุกแดงให้นำปี๊ปที่ห้อยปลาทูไว้คว่ำครอบลงบนกองอ้อยที่สุมไว้ ทิ้งไว้ประมาณ ๒๐ นาที พอปลาทูสุกเหลือง ให้นำออกใส่จาน รับประทานกับซ๊อส หรือซ๊อสศรีราชา จะอร่อยมาก

โรคมะเร็งของหลอดอาหาร

โดย

นายแพทย์ กวี ทังสุบุตร พ.บ., D. M. R. T., R. C. S. (England),

R.C.P. (London) F.F.R.

ท่านผู้อ่านที่เคารพ โรคมะเร็งของหลอดอาหาร ได้คร่าชีวิตมนุษย์ไปปีละมากมายหลายท่าน จึงเห็นสมควรที่จะได้บรรยายถึงอาการเริ่มต้นของมะเร็งของหลอดอาหารเพื่อประดับความรู้และเพื่อประโยชน์ของท่าน ถ้ารู้สึกสงสัยว่า ท่านจะมีอาการคล้ายคลึงกับที่บรรยายไว้นี้ จะได้รีบไปหาแพทย์ เพื่อทำการตรวจโดยเอ็กซเรย์เสียแต่เนิ่น ๆ เพราะถ้าได้รักษาเสียตั้งแต่เมื่อเป็นใหม่ ๆ ท่านก็จะมีโอกาสรักษาให้หายได้และอยู่ในโลกนี้ต่อไปอีกได้นาน อาการเริ่มแรกของโรคมะเร็งหลอดอาหารก็คือ ผู้ป่วยจะรู้สึกว่าเวลารับประทานอาหารแห้ง ๆ หรือข้าวสวย เวลากลืนจะรู้สึกลำบาก ต้องใช้น้ำรับประทาน หรือน้ำแกงตามลงไป จึงจะกลืนลงต่อไปได้ หรือจะรู้สึกว่าเวลารับประทานอาหารเร็ว ๆ จะมีความรู้สึกคล้ายมีลมดันขึ้น ทำให้ต้องเรอออกมา หรืออาเจียรออกมาจึงจะกลืนต่อไปได้ การรับประทานอาหารต้องเคี้ยวช้า ๆ ให้ละเอียดแล้วค่อย ๆ กลืนลงไป จึงจะกลืนลงและไม่อาเจียร ระยะนี้จะไม่มีอาการเจ็บปวดอะไรนอกจากรับประทานข้าวต้องกลืนช้า ๆ กินคำเล็ก ๆ หรือต้องใช้น้ำแกงช่วยผู้ป่วยมักจะยังไม่ค่อยเดือดร้อน และไม่ไปหาหมอ เนื่องจากมะเร็งของหลอดอาหารนี้มักจะเป็นกับคนที่มีอายุมาก เมื่อมีอาการดังกล่าวแล้วมักจะไปโทษว่า เป็นเพราะว่าฟันไม่ค่อยดีละมังจึงทำให้เคี้ยวอาหารไม่ได้ละเอียด ทำให้กินข้าวไม่ค่อยลง หาได้เฉลียวใจว่าอาจ

เป็นมะเร็งของหลอดอาหารได้ การตรวจในระยะนี้ที่สามารถจะกระทำได้ง่ายและสามารถจะตรวจพบมะเร็งได้แน่นอนที่สุดก็คือ การตรวจผู้ป่วยด้วยเอ็กซเรย์ในห้องมืด โดยให้ผู้ป่วยกลืนแป้งแบเรี่ยม และถ่ายภาพเอ็กซเรย์ออกมาตรวจดู ถ้าพบว่าภาพเอ็กซเรย์ของหลอดอาหารที่เราตรวจพบในห้องมืดมีลักษณะขรุขระ ซึ่งคงที่อยู่ทุก ๆ ภาพที่เราถ่ายออกมา หรือตรวจในห้องมืด เราจะเห็นว่าแป้งแบเรี่ยมจะไปสดุดอยู่ตรงบริเวณที่เป็นมะเร็งนั้น ก็น่าสงสัยว่าจะต้องมีสิ่งผิดปกติอยู่ในบริเวณนั้น มะเร็งหลอดอาหารในระยะแรกเริ่มนี้ ไม่สามารถจะตรวจได้โดยการใช้เครื่องฟังตรวจอย่างเดียว ถ้าท่านไปหาแพทย์คนใดตรวจด้วยเครื่องฟังแต่อย่างเดียว โดยไม่ได้ฉายเอ็กซเรย์ดูแล้วบอกว่าท่านไม่ได้เป็นมะเร็งของหลอดอาหารละก็ กรุณาแจ้งความจำนงว่าเราอยากได้รับการตรวจที่ละเอียดกว่านี้ โดยการฉายเอ็กซเรย์ บางครั้งแพทย์อาจมีผู้ป่วยมากก็อาจมีการเผลอเรอหรือหลงลืมไปได้ เพราะถึงจะมีความระมัดระวังเพียงใดก็ยังเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา ๆ เรานี่เอง ย่อมมีการหลงลืมหรือเผลอเรอได้หรืออาจเป็นเพราะเกรงใจกลัวผู้ป่วยจะต้องเสียสตางค์มากถ้าจะต้องตรวจด้วยเอ็กซเรย์ ถ้าท่านผู้ป่วยจะได้กรุณาเตือน หรือแสดงความจำนงว่าต้องการตรวจด้วยเอ็กซเรย์ ด้วยความเต็มใจก็จะทำให้แพทย์รู้สึกสบายใจที่จะส่งท่านไปตรวจด้วยเอ็กซเรย์ ด้วยรังสีแพทย์ที่มีความชำนาญการตรวจพอสมควรก็จะสามารถตรวจพบมะเร็ง ของหลอดอาหารในระยะเริ่มแรกได้ เมื่อแพทย์พบว่ามีสิ่งผิดปกติในภาพรังสีของหลอดอาหาร แพทย์ก็จะส่งท่านไปยังศัลยแพทย์ผู้ชำนาญในการส่องกล้องเข้าไปดูในหลอดอาหารของท่าน และเมื่อพบตำแหน่งที่ผิดปกติ ก็จะตัดเนื้อชิ้นเล็ก ๆ มาตรวจดู โดยพยาธิแพทย์ทำการตรวจเนื้อด้วยกล้องจุลทรรศน์ก็จะสามารถบอกได้แน่นอนว่า ท่านเป็นมะเร็งของหลอดอาหารหรือเปล่า

การที่จะรักษามะเร็งให้หายขาดหรือไม่นั้น ก็ขึ้นอยู่กับว่าในขณะที่ตรวจพบว่าเป็นมะเร็งนั้นอยู่ในระยะไหน ถ้าเป็นในระยะแรกก็จะรักษาได้ โอกาสที่จะหายขาด

ก็มีมาก ถ้าอยู่ในระยะปานกลาง ก็ยังอาจรักษาให้หายขาดได้แต่โอกาสที่จะหายขาดนั้นมีน้อย ถ้ามะเร็งที่ตรวจพบเป็นในระยะที่เป็นมากแล้ว ก็จะรักษาได้เพียงพอประทังชีวิตต่อไปได้โดยปราศจากการทรมานเท่านั้น อย่าว่าแต่โรคมะเร็งเลย โรคอื่น ๆ ซึ่งรักษาง่ายกว่าโรคมะเร็ง ถ้าปล่อยไว้ให้เป็นมากแล้วก็จะรักษาให้หายขาดไม่ได้เช่นเดียวกัน

การที่ผู้ป่วยจะรักษาให้หายขาดได้หรือไม่ได้นั้น ก็ขึ้นอยู่กับขนาดของมะเร็งที่เห็นได้ในภาพเอ็กซเรย์ ถ้าภาพที่เห็นในเอ็กซเรย์ มะเร็งยังมีขนาดยาวต่ำกว่า ๕ เซ็นติเมตร ก็จะมีโอกาสรักษาให้หายขาดได้ แต่ถ้าภาพเอ็กซเรย์แสดงว่ามะเร็งนั้นมีขนาดยาวกว่า ๕ เซ็นติเมตรแล้ว โอกาสที่จะหายขาดก็มีหวังน้อยเต็มที ถ้าขนาดยาวมากเท่าไรโอกาสที่จะหายขาดก็จะน้อยลงไปเท่านั้น ผู้ป่วยส่วนมากเมื่อแพทย์ตรวจพบแล้วแทนที่จะรีบไปรับการรักษาทันที กลับกลัวการรักษา โดยบางรายก็กลัวการผ่าตัดบางรายก็กลัวการฉายแสง ทั้งนี้ก็เพราะเคยได้ยินได้ฟัง "เขาเล่าว่า" เช่นข้างบ้านเขาบอกว่า ฉายแสงแล้วแพ้แสงมาก แล้วก็ตาย บางรายพูดเกินเลยไปว่า อย่าไปฉายแสงเลยยิ่งจะเร่งให้ตายเร็วเข้า การพูดนั้นพูดง่าย เมื่อไม่โดนกับตัวเอง ผมเคยพบคนที่เคยพูดว่าฉายแสงทำให้ตายเร็วขึ้นนั้นเผอิญเขาเป็นมะเร็ง กลับวิ่งแจ้นมาขอให้ฉายแสงให้ก่อนคนอื่นเสียอีก

เป็นที่น่าประหลาดเหลือเกิน ที่คนไม่มีความรู้ทางแพทย์ กลับเป็นผู้เที่ยวพูดแสดงตัวว่ารู้ และผู้ป่วยกลับเชื่อพวกคนที่ไม่มีความรู้ทางแพทย์เหล่านี้มากกว่าแพทย์ผู้ซึ่งได้เล่าเรียนวิชาแพทย์จนมีความรู้ความชำนาญ จนเคยช่วยชีวิตผู้ป่วยมามากต่อมากเสียอีก เมื่อพูดถึงตอนนี้กระผมขอไคร่เรียนเตือนท่านผู้ป่วยทั้งหลายได้กรุณานึกถึงพระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า ก่อนจะเชื่อสิ่งใดให้ใช้วิจารณญาณของตนเองให้ถ่องแท้เสียก่อนแล้วจึงจะเชื่อ กรุณาคิดดูว่าใครควรเชื่อใครไม่ควรเชื่อ แล้วท่านจะไม่หลงผิด ในตอนนี้ แน่ละในเรื่องของการเจ็บป่วย

แพทย์ย่อมมีความรู้มากกว่าชาวบ้านธรรมดาอย่างแน่นอน ยกตัวอย่างง่าย ๆ ในการรบกัน จะต้องเชื่อเสนาธิการที่ได้เคยเล่าเรียนยุทธวิธี และมีความชำนาญในการรบและกลศึก ถ้าขืนไปเชื่อพวกทหารที่ไม่เคยเรียนยุทธวิธีหรือชำนาญการรบ ก็จะต้องพ่ายแพ้แก่ข้าศึกอย่างไม่ต้องสงสัย ในทำนองเดียวกัน เมื่อท่านเจ็บป่วยท่านไม่เชื่อแพทย์ กลับไปเชื่อหลวงพ่อหรือหมอเถื่อน ผลที่สุดท่านก็จะได้รับบทเรียนที่มีราคาแพงที่สุด คือ ชีวิตของท่านนั่นเอง

เมื่อผู้ป่วยมีความกลัวในการรักษา ผู้ป่วยก็จะเปรียบเหมือนคนกำลังจะจมน้ำ แม้แต่ฟางลอยมาก็จะต้องยึดเอาไว้ก่อน ระยะนี้เองที่ผู้ป่วยจะเริ่มไปหาหมอเถื่อน คือหลวงพ่อตามวัดต่าง ๆ หรือเซียนอะไรต่อมิอะไร ยาต้ม, ยาหม้อ, ยาจีน, หรือยาฮ่องกง ถึงแม้ราคาแพง หม้อละพัน ๒ พัน ผู้ป่วยจะมิปริปากพูด ขอให้ได้มารับประทานก็รู้สึกสบายใจ หรือเป็นพระคุณอย่างสูงแก่ผู้ที่หามาให้ หาได้นึกเลยว่าท่านกำลังดื่มยาพิษเข้าไปเพราะขณะที่มัวรักษายาจีนหรือยาหม้อ หรือน้ำมนต์อยู่นี้ มะเร็งโรคร้ายที่ไม่ยอมให้อภัยในความผิดพลาดของผู้ใด ก็จะลุกลามใหญ่โตแผ่กระจายออกไปในอวัยวะใกล้เคียง และเซลล์มะเร็งบางตัวก็จะกระจายไปตามกระแสโลหิตเข้าสู่ตับ ระยะนี้การกลืนอาหารของผู้ป่วยก็จะลำบากขึ้นเป็นลำดับ จากกลืนข้าวสวยไม่ได้จนกลืนข้าวต้มก็ไม่ได้ ในที่สุดแม้แต่โอวัลตินหรือน้ำก็กลืนลำบาก พอถึงระยะนี้พอผู้ป่วยเดินเข้ามาหาท่าน โดยที่ยังไม่ต้องตรวจ เห็นผู้ป่วยเดินมาแต่ไกลก็พอจะทำนายโรคได้ถูกต้องแล้ว ผู้ป่วยเหล่านี้จะมีอาการซูบผอม หนังเหี่ยวย่นเพราะขาดน้ำ และที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้ป่วยจะถือกระโถนใบเล็ก ๆ มาด้วย เพราะจะต้องบ้วนน้ำลายลงกระโถนทุก ๆ ๕-๑๐ นาที ในระยะนี้ผู้ป่วยก็จะไม่สามารถแม้แต่จะกลืนน้ำลายของตนเอง ต้องมีกระโถนคอยบ้วนน้ำลายอยู่เสมอ มิฉะนั้นก็จะพูดไม่ได้ เพราะน้ำลายเต็มปาก

โดยมากเมื่อถึงระยะนี้แหละ ที่ผู้ป่วยหรือญาติจะกระตือรือร้น พากันมาหาแพทย์ พร้อมทั้งยกมือไหว้ท่วมหัวว่า "ผมกราบละครับคุณหมอจะดุด่าผมอย่างไรก็ไม่ว่า ขอให้รักษาให้หายเถอะครับ" นี่แหละเป็นสิ่งที่แพทย์หนักใจที่สุด เพราะแพทย์เราไม่เห็นจะต้องการดุหรือด่าหรือต้องการให้ผู้ป่วยมากราบไหว้อะไรเลย ตรงกันข้ามในระยะนี้ต่อให้กราบจนมือหักก็ไม่มีแพทย์คนใดจะสามารถรักษาให้หายได้ และแพทย์กลับจะรู้สึกละอายใจและลำบากใจเป็นอย่างมากในการรักษาคนไข้จำพวกนี้ เพราะเราไม่สามารถจะรักษาเขาให้หายได้ทั้ง ๆ ที่เขามากราบอยู่ประหลก ๆ แพทย์นั้นต่อให้มีความรู้ความชำนาญมากเพียงใด เก่งฉกาจเพียงไร ถ้าไม่มีอิทธิฤทธิพิเศษของเทวดาแล้ว ก็ไม่สามารถรักษามะเร็งในระยะนี้ได้สำเร็จ เช่นเดียวกับชามแตก แล้วมากราบไหว้ให้ช่วยประสานรอยร้าวต่อให้ประสานให้ดีอย่างไรก็เป็นชามที่แตกอยู่นั่นเอง ผู้ป่วยมักจะมาขอโทษขอโพยกับแพทย์ให้ยกโทษให้ ซึ่งไม่มีความจำเป็น เลยเพราะแพทย์ย่อมให้อภัยเสมอ แต่ผู้ที่ไม่ยอมให้อภัยคือโรคมะเร็งซึ่งโตวันโตคืนต่างหากที่ไม่ยอมให้อภัยหรือไม่ยอมรับรู้ ในการกราบไหว้ขอผู้ป่วยอย่างไร นอกจากนี้สิ่งที่น่ารำคาญที่สุดก็คือเมื่อได้รักษาโดยวิธีฉายแสง ทั้ง ๆ ที่ได้บอกให้ผู้ป่วยและญาติทราบตั้งแต่เริ่มรักษาแล้วว่า การรักษาจะต้องกินเวลานานราว ๖ ถึง ๘ อาทิตย์ ก็จะมีญาติผู้ป่วยหรือตัวผู้ป่วยเองมาเร่งรัดอยู่ทุกวันให้รักษาให้หาย หลังจากฉายแสงไปได้เพียง ๒-๓ ครั้งเป็นต้น

การรักษามะเร็งของหลอดอาหารนั้น เราได้แบ่งออกเป็น ๒ วิธีด้วยกันคือรักษาหวังผลให้หายขาดและรักษาพอประทังชีวิตให้ยืนยาวโดยปราศจากการทรมาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะของโรคตามที่ได้กล่าวแล้ว ถ้ามะเร็งมีขนาดสั้นกว่า ๕ เซ็นติเมตร เราก็รักษาอย่างหวังผลให้หายขาด ถ้ามีขนาดยาวกว่า ๕ เซ็นติเมตร เราก็รักษาเพื่อประทังชีวิตไม่ให้ตายอย่างทรมาน การรักษาหวังผลให้หายขาดนี้เราแบ่งหลอดอาหารออกเป็น ๓ ส่วนด้วยกัน คือส่วนบน, ส่วนกลาง และส่วนล่าง ถ้ามะเร็งเป็นที่ส่วน

บนและส่วนกลาง การรักษาที่ได้ผลดีและสะดวกที่สุดก็คือ การฉายแสงโคบอลท์ถ้าเป็นที่ส่วนล่างก็ใช้การผ่าตัดดีกว่า แต่ถ้าผู้ป่วยไม่ยอมผ่าตัดการฉายแสงก็เป็นการรักษาที่มีผลรองลงมา และถ้าผู้ป่วยไม่ยอมผ่าตัดก็ไม่ควรละทิ้งผู้ป่วย ควรแนะนำให้ใช้วิธีที่ได้ผลรองลงมาคือการฉายแสง ดีกว่าจะปล่อยทิ้งไว้เฉยๆ จนมะเร็งลุกลามไปจนรักษาไม่ได้ ผลดีและผลเสียของการฉายแสงและการผ่าตัดนั้นก็จะไม่พูดในที่นี้ เพราะเป็นเรื่องของแพทย์ที่จะตัดสินใจแนะนำการรักษาที่ดีที่สุดให้แก่ผู้ป่วยอยู่เสมอ

มีหลายคนมักจะถามว่า เมื่อมะเร็งเป็นมากจนไม่สามารถจะรักษาให้หายได้จะต้องไปรักษาเขาทำไมกัน เพราะอย่างไร ๆ ก็รักษาไม่หาย ผู้ป่วยในที่สุดก็ต้องตาย วันนี้ขอกราบเรียนอธิบายไว้ดังนี้ คือ ขณะนี้ผู้ป่วยกินอาหารไม่ได้ ระยะที่กินได้แต่น้ำ ผู้ป่วยจะได้รับการทรมานอย่างที่สุด เพราะผู้ป่วยจะหิวเหมือนคนธรรมดาอยากกินอาหารแต่กินไม่ได้ นอกจากนี้ก็คือว่า ระยะที่กลืนได้แต่น้ำและโอวัลตินนี้ถ้าไม่รักษาผู้ป่วยก็ยังสามารถเลี้ยงชีวิตด้วยโอวัลติน ไข่ไก่อยู่ได้อีกเป็นเวลาหลายเดือนและต้องได้รับทุกข์ทรมาน จากการหิวอาหาร อยากกินอาหารแต่กินไม่ได้นี้เป็นเวลาหลายเดือน ผมเห็นด้วย ถ้าเมื่อกินอาหารไม่ลง แล้วตายไปภายใน ๒ วัน ก็ไม่ควรจะรักษา เพราะจะได้ไม่ทรมาน แต่นี่จะต้องทรมานกันตั้ง ๗–๘ เดือนอย่างนี้ถ้าคนยังเป็นมนุษยธรรมอยู่ก็ต้องรักษา แน่ละ ใครจะยอมปล่อยให้พ่อหรือแม่กินแต่โอวัลตินกับไข่ไก่อยู่ตั้งเป็นเวลาหลายเดือน การรักษาในระยะนี้ที่ได้ผลดีและควรทำก็คือการฉายแสง เพราะเมื่อทำการรักษาด้วยแสง ผู้ป่วยจะเริ่มกินข้าวต้มได้ภายในระยะเวลาประมาณ ๓ อาทิตย์ และจะเริ่มรับประทานข้าวสวยได้ ภายในระยะเวลา ๔—๕ อาทิตย์ จะรับประทานอาหารได้อย่างคนธรรมดาไปได้อีกอย่างน้อยที่สุด ๑ ปี ขณะนี้ก็มีผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยแสงใน ระยะที่สามารถรักษาให้หายขาดได้แล้วยังมีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบันนี้เป็นเวลา ๑ ปีครึ่งแล้ว และยังคงจะรับประทานต่อไปได้

อีกนาน การที่ผู้ป่วยจะคงอยู่ต่อไปได้นานหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับการเอาใจใส่ของญาติหรือของผู้ป่วย ที่จะรีบมาหาแพทย์ เมื่อมีอาการผิดปกติ

การเจาะท้องเอาอาหารใส่ทางสายยางเข้าไปในกะเพาะ นั้นจะกระทำกันฉะเพาะในโรงพยาบาลต่างจังหวัด หรือในโรงพยาบาลที่ไม่มีรังสีแพทย์ ที่ได้เรียนมาทางนี้โดยฉะเพาะ หรือมีรังสีแพทย์แต่ไม่มีโคบอลล์จะฉาย เพราะการเอาอาหารใส่ทางสายยางเข้าไปในกะเพาะนั้น ไม่ใช่เป็นการแก้ปัญหาทางจิตใจที่ผู้ป่วยทรมานอยู่ เพราะผู้ป่วยจะต้องต่อสู้กับความอยากอาหาร และจะต้องต่อสู้กับความรำคาญที่ต้องคอยบ้วนน้ำลายอยู่ทุก ๕—๑๐ นาทีอยู่เช่นเดิม ผมเคยถามผู้ป่วยที่ถูกเจาะกะเพาะและเอาสายยางใส่เข้าไปในกะเพาะเพื่อป้อนอาหารทางสายยาง ผู้ป่วยได้ตอบว่ามีความรู้สึกคล้ายเอาหินเข้าไปใส่ในกะเพาะ ไม่มีความรู้สึกในรสอาหารสมใจอยากเลย บางรายที่เจาะกะเพาะและมีอาหารรั่วได้ทางข้าง ๆ สายยาง ก็จะเป็นการเพิ่มทุกขเวทนาให้แก่ผู้ป่วยอีกโรคหนึ่งด้วย

มะเร็งของหลอดอาหารนี้ ในระยะสุดท้ายนี้จะแผ่กระจายไปที่ปอดและตับและถึงแก่กรรมในที่สุด ฉะนั้นจึงจะเห็นว่า การกระตือรือร้นของผู้ป่วยที่จะไปหาแพทย์ และการกระตือรือร้นของแพทย์ที่จะตรวจผู้ป่วยให้ละเอียด เมื่อผู้ป่วยมาหาตลอดจนการร่วมมือของแพทย์ผู้รักษา ทั้งศัลย์แพทย์, รังสีแพทย์และพยาธิแพทย์ที่จะให้บริการแก่ผู้ป่วยโดยรวดเร็วและสะดวก จึงทำให้การรักษาผู้ป่วยที่น่าสงสารเหล่านี้เป็นผลสำเร็จ

แพทย์อาวุโสท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า ไม่มีการรักษาเพื่อประทังชีวิตอันใดที่จะได้บุญเท่ากับการรักษามะเร็งของหลอดอาหาร เพราะจะไม่มีความสุขอันใดจะมาทดแทนความสุขที่ได้จากการได้ลิ้มรสอาหารเป็นอันขาด.

สวัสดี.

ศาสนพิธีสังเขป

การทำกิจการงานทุกอย่าง ถ้าทำเป็นระเบียบ ย่อมเป็นที่น่าดูและเป็นเครื่องปลุกใจให้ได้รับความชื่นบาน หมู่ชนที่เจริญแล้วจึงมีความนิยมในเรื่องระเบียบ ระเบียบที่นิยมทำกันจนเป็นธรรมเนียมจึงเรียกว่าพิธี ทุก ๆ ศาสนาต่างมีระเบียบที่จะพึงปฏิบัติอันเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลในศาสนาที่ตนนับถือ เพราะฉะนั้นระเบียบการบำเพ็ญกุศลในด้านศาสนาจึงเรียกว่า ศาสนพิธี และพิธีต่าง ๆ ที่ได้ประกอบขึ้นก็เป็นไปต่าง ๆ กัน เพราะเป็นไปตามความเชื่อถือในด้านพระพุทธศาสนาของเรา เช่น นิมนต์พระบ้าง เชิญแขกผู้มีเกียรติมาประชุม แล้วบำเพ็ญทาน เมื่อปรารภเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น ก็จัดประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลขึ้น การบำเพ็ญกุศลในด้านพระพุทธศาสนาจึงมีมากอย่าง โดยฉะเพาะ ณ ที่นี้ได้รวบรวมศาสนพิธีสังเขปไว้ดังต่อไปนี้

การจัดเครื่องบูชาและตั้งพระพุทธรูป

เครื่องบูชาตามที่นิยมใช้กันอยู่นั้น มีหลายอย่างต่าง ๆ กันเช่น ม้าหมู่ โต๊ะชั้น โต๊ะเดี่ยว จัดเครื่องสักการะมากบ้างน้อยบ้างเป็นไปตามเหมาะสม เป็นไปตามฐานะและพิธีใหญ่หรือเล็กหรือตามความสามารถที่จะจัดได้ เครื่องสักการะที่เป็นหลักมี ๓ อย่างคือ ดอกไม้ ธูป เทียน ที่ตั้งบูชาอย่างน้อย ๕ ที่ คือดอกไม้ ๒ ที่ เทียน ๒ ที่ ธูป ๑ ที่ ธูปปักเพียง ๓ เล่มเท่านั้นสำหรับจุดบูชา

เครื่องบูชาควรตั้งไว้ด้านขวาของพระสงฆ์ แต่ถ้าสถานที่ไม่อำนวย ตั้งไว้ด้านซ้ายก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมของสถานที่อย่าให้ชิดกับทางที่จะต้องเดินผ่านไปมา ควรตั้งผันพระพักตร์ไปตามแถวพระสงฆ์นั่ง บางแห่งผันพระพักตร์ไปตามพระสงฆ์

ก็สะดวกในการจุดเทียน ธูป และกราบไหว้เหมือนกัน ทั้งนี้แล้วแต่สถานที่ ข้อสำคัญคืออย่าให้ผู้บูชากราบพระพุทธรูปต้องหันหลังให้พระสงฆ์ ตรงที่กราบควรมีผ้าปูพิเศษไว้สำหรับกราบพระด้วยอย่าได้ขาด.

พระพุทธรูปที่นำมาประดิษฐานบนที่บูชา ในงานพิธีทั่วไปมักนิยมใช้พระพุทธรูปปางสมาธิหรือสดุ้งมาร ไม่นิยมพระยืน ถ้าเป็นงานทำบุญวันเกิดหรือทำบุญอายุมักนิยมใช้พระประจำวันเกิดของเจ้าของงาน

การทำบุญอายุ

การกำหนดวันควรกำหนดดังนี้ ถ้าเกิดวันไหนให้เจริญพระพุทธมนต์ในวันนั้น เช่นเกิดวันที่ ๔ ก็เจริญพระพุทธมนต์ในวันที่ ๔ เลี้ยงพระในวันที่ ๖ ถ้าทำวันเดียวก็เลี้ยงพระในวันนั้น วันเจริญพระพุทธมนต์ถือเป็นวันสำคัญ

การทำบุญอายุมักนิยมมีพิธีทักขิณานุปทานหรือเปตพลีเสียก่อน คือทำก่อนจากเจริญพระพุทธมนต์ จะเป็นวันเดียวกันก็ได้ เพียงแต่ก่อนเวลากันเป็นพิธีบำเพ็ญกุศลอุทิศให้บุรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว มีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลแล้วกรวดน้ำอุทิศผล

การบูชาข้าวพระพุทธ

บูชาข้าวพระพุทธ ที่พระพุทธซึ่งเรียกว่าข้าวพระ (ถ้ามี) ให้จัดเตรียมมาตั้งไว้ที่หน้าเครื่องบูชาหรือเอกเทศส่วนหนึ่งในบริเวณนั้น ควรจะมีโต๊ะสำหรับตั้ง ถ้าไม่มีโต๊ะพึงใช้ผ้าขาวปูเสียก่อนแล้วจึงตั้งหรือวาง อย่าไปตั้งหรือวางไว้กับพื้น เพราะเป็นพุทธบูชา จักเป็นการไม่เคารพคารวะ เมื่อตั้งเสร็จแล้วเจ้าของพึงทำการบูชาด้วยตั้งใจนึกดังนี้

ในเรื่องบูชาข้าวพระนี้ ยังมีผู้นิยมทำอยู่ แม้ในพระราชพิธีก็ยังมีอยู่บ้าง นับว่าเป็นประเพณีเก่า จึงนำมากล่าวไว้ตามที่ได้พบเห็นได้ยินได้ฟัง

ถ้าเป็นงานเกี่ยวด้วยศพ คือมีศพตั้งอยู่มักจัดเครื่องเซ่นไปตั้งไว้ที่หน้าศพ หรือที่บริเวณที่ตั้งศพนั้นด้วย

เมื่อเวลาพระฉัน ควรจัดให้มีผู้ปฏิบัติพระประจำอยู่ในที่นั้นด้วย แต่อย่าให้ผู้ที่กำลังเมาสุราเข้าไปปฏิบัติ จักทำให้เป็นที่รำคาญของพระ

อนึ่ง เมื่อเวลายกอาหารหรือประเคนพระ อย่าคาบบุหรี่หรือทัดหู ถือกันว่าเสียจรรยาดูไม่งาม ทั้งป้องกันขี้บุหรี่ตกลงในอาหารหรือในภาชนะนั้นด้วย

การกรวดน้ำ

กรวดน้ำ การกรวดน้ำเป็นการอุทิศแผ่ส่วนบุญกุศลที่ตนได้บำเพ็ญไปให้แก่บุรพชนตลอดจนสรรพสัตว์ บ้างเป็นการอธิษฐานในใจประสงค์สิ่งใดให้สำเร็จตามความปรารถนาบ้าง เป็นต้น

การกรวดน้ำได้นิยมทำเมื่อ ถวายทานเสร็จแล้วพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนา เครื่องสำหรับกรวดน้ำต้องจัดหาเตรียมไว้ก่อนตามที่นิยมใช้กัน เช่น เต้า ขวด จอก ถ้วยแก้ว หรือถ้วย มีที่สำหรับรองรับน้ำกรวด น้ำกรวดหาน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์บรรจุไว้ตั้งเตรียมไว้ที่ตรงหน้าของตน เมื่อพระเริ่มกล่าวอนุโมทนาขึ้นว่า ยถาฯ พึงหยิบน้ำที่เตรียมไว้นั้นเทลงในที่รองพร้อมด้วยตั้งใจนึก

การเทน้ำเมื่อเวลากรวดน้ำ ห้ามเอามือรอน้ำ เพราะไม่ต้องการให้มีอะไรมากีดขวาง ให้เทลงไปตรงๆ เมื่อพระนำว่า ยถาฯ พึงลงมือเทน้ำ พระสงฆ์รับ

สพฺพี ฯ พึงเทน้ำให้หมดอย่าเหลือไว้ในภาชนะที่กรวดแล้วพึงวางขวด นั่งประณมมือรับพรที่พระสวดจนกว่าจะจบ เมื่อจบแล้วพึงกราบลง ส่วนน้ำที่กรวดแล้วนั้นให้นำไปเทในที่แจ้ง อย่าเทในที่ไม่สมควร เช่น ในกระโถน หรือ ใต้ถุนบ้าน เพราะถือว่าเป็นน้ำอุทิศผลและบริสุทธิ์เป็นของสูง

ถ้างานมงคลสมรส ต้องให้คู่บ่าวสาวร่วมกันจับภาชนะเดียวกันเทน้ำกรวด เพราะทำบุญร่วมกันปรารถนาความสุขความเจริญร่วมกัน

กรวดน้ำเป็นหน้าที่ของเจ้าของ คนอื่นกรวดแทนไม่ได้ เพราะเจ้าของเป็นเจ้าของบุญกุศลโดยตรง เมื่อจะให้แก่ใครเจ้าของต้องให้เอง

คำไหว้พระรัตนตรัย

ผู้ไหว้พระนั่งท่าพรหมประณมมือหรือนั่งยอง ๆ ประณมมือก็ได้ แล้วแต่นิยม ข้อสำคัญท่านโบราณาจารย์สอนไว้ว่า ให้ตั้งตัวให้ตรง ดำรงสติสัมปชัญญะไว้ให้มั่นคงแน่วแน่ แล้วกล่าวคำไหว้พระว่าดังนี้

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา,

พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ.

(กราบลงหนหนึ่ง)

สฺวากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม, ธัมมัง นะมัสสามิ.

(กราบลงหนหนึ่ง)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, สังฆัง นะมามิ.

(กราบลงหนหนึ่ง)

คำถวายดอกไม้ธูปเทียนบูชาพระ

เมื่อไหว้พระครบ ๓ ครั้งแล้ว ก็กล่าวคำถวายดอกไม้ธูปเทียนบูชาพระต่อไป ถ้าคนเดียวว่าดังนี้

อิมานิ อะหัง ภันเต ทีปะธูปะปุปผะ วะรานิ ระตะนัตตะยัสเสวะ อะภิปูเชมิ. มัยหัง ระตะนัตตะยัสสะ ปูชา ทีฆะรัตตัง หิตะสุขาวะหาโหตุ อาสะวักขะยะปัตติยา.

แปลว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าบูชาเทียนธูปและดอกไม้อันประเสริฐเหล่านี้ ฉะเพาะพระรัตนตรัยเท่านั้น การบูชาพระรัตนตรัยของข้าพเจ้าขอจงนำซึ่งประโยชน์และความสุขเพื่อบรรลุความสิ้นไปแห่ง อาสะวะ (คำว่า "อาสะวะ" หมายถึงกิเลศ คือ โลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น) ตลอดกาลนานเทอญ.

ถ้าบูชากันหลายคนว่าดังนี้

โย โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ, สวากขาโต เยนะ ภะคะวะตา ธัมโม, สุปะฏิปันโน ยัสสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ, ตัมมะยัง ภะคะวันตัง สะธัมมัง สะสังฆัง อิเมหิ .สักกาเรหิ ยะถาระหัง อาโรปิเตหิ อะภิปูชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภะคะวา สุจิระปะรินิพพุโตปิ ปัจฉิมาชะนะตานุกัมปะมานะสาอิเม สักกาเร ทุคคะตะปัณณาการะภูเต ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใดพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ผู้ตรัสรู้โดยชอบเองแล้ว, พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใดตรัสดีแล้ว, พระสงฆ์ผู้เป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใดปฏิบัติดีแล้ว, ข้าพเจ้าทั้งหลายบูชาฉะเพาะพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น กับพระธรรมพระสงฆ์ ด้วยเครื่องสักการะ

เหล่านี้ที่ข้าพเจ้ายกขึ้นแล้วตามสมควร ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เจริญแม้เสด็จปรินิพพานนานแล้ว จงทรงรับเครื่องสักการะเหล่านี้อันเป็นบรรณาการของคนยากของข้าพเจ้าทั้งหลาย ด้วยพระทัยอนุเคราะห์แก่คนผู้เกิดมาในภายหลัง เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ.

คำอาราธนาศีล ๕ ศีล ๘

เมื่อบูชาพระดังกล่าวข้างต้นเสร็จแล้ว (ผู้เป็นหัวหน้าประชุมนั่งท่าพรหมประณมมือหรือนั่งยอง ๆ ประณมมือแล้วแต่นิยม) กล่าวคำขอศีลถ้าขอศีล ๕ ว่า ปัญจะ ถ้าขอศีล ๘ ว่า อัฏฐะ และคำขอศีลหรืออาราธนาศีลว่าดังนี้

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ

สะหะ { ปัญจะ / อัฏฐะ } สีลานิ ยาจามะ.

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ

สะหะ { ปัญจะ / อัฏฐะ } สีลานิ ยาจามะ.

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ

สะหะ { ปัญจะ / อัฏฐะ } สีลานิ ยาจามะ

แปลว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอศีล ๕ ศีล ๘ พร้อมกับพระไตรสรณะ (คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์) เพื่อต้องการจะรักษาไว้คนละส่วน ๆ.

คำอาราธนาศีลอุโบสถ

ตามที่ปฏิบัติกันมาโดยมากใช้กล่าวคำอาราธนาพร้อมกันทั้งหมด ว่าดังนี้

มะยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐังคะสะมันนาคะตัง พุทธะปัญญัตตัง อุโปสะถัง ยาจามะ.

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ฯลฯ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ฯลฯ

แปลว่า ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขออุโบสถศีลประกอบด้วยองค์ ๘ ประการอันเป็นพระพุทธบัญญัติ พร้อมกับพระไตรสรณะ (คือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์) เพื่อต้องการจะรักษาไว้คนละส่วน ๆ.

คำเชิญชุมนุมเทวดา

สัคเค กาเม จะ รูเป คิริสิขะระตะเฏ จันตะลิกเข วิมาเน ทีเป รัฏเฐ จะ คาเม ตะรุวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต ภุมมา จายันตุ เทวา ชะละถะละวิสเม ยักขะคันธัพพะนาคา ติฏฐันตา สันติเก ยัง มุนิวะระวะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ. ธัมมะสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา. ธัมมะสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา. ธัมมะสะวะนะกาโล อะยัมภะทันตา.

แปลว่า ขอเชิญเทพเจ้าทั้งหลาย ซึ่งสถิตอยู่ในสวรรค์ชั้นกามภพก็ดี รูปภพก็ดี และภูมเทวดาซึ่งสถิตอยู่ในวิมานเหนือยอดเขาและเขาขาดก็ดี ในอากาศก็ดี ในเกาะก็ดี ในแว่นแคว้นก็ดี ในบ้านก็ดี ในต้นพฤกษาและป่าชัฏก็ดี ในที่เรือนก็ดี ในที่ไร่นาก็ดี และยักษ์ และคนธรรพ์ และนาค ซึ่งสถิตอยู่ในน้ำและบนบกและที่อันไม่ราบรื่นก็ดี อันอยู่ในที่ใกล้เคียง จงมาประชุมพร้อมกันในที่นี้ คำใดเป็นคำของพระมุนีผู้ประเสริฐ ท่านสัตบุรุษทั้งหลายจงสดับคำนั้นของข้าพเจ้า.

ข้าแต่ท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลควรฟังธรรม. ข้าแต่ท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลควรฟังธรรม. ข้าแต่ท่านผู้เจริญทั้งหลาย กาลนี้เป็นกาลควรฟังธรรม.

คาถาอาราธนาธรรม

พรหมา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ,
กัตอัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะถะ.
สันตีธะ สัตตาปปะระชักขะชาติกา,
เทเสตุ ธัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง.

แปลว่า ท้าวสหัมบดีพรหมผู้เป็นใหญ่ยิ่งในโลก กระทำอัญชลี (คือไหว้) แล้ว ได้ขอพรอันยิ่ง. สัตว์ทั้งหลายผู้เกิดมามีธุลีในจักษุน้อยยังมีอยู่ในโลกนี้, ขอพระผู้มีพระภาคเจ้าจงทรงแสดงธรรมอนุเคราะห์ประชาชนเถิด.

พระพุทธคุณแปล

อิติปิ แม้เพราะเหตุนี้ ๆ
โส ภะคะวา พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
อะระหัง เป็นผู้ไกลกิเลศ เป็นผู้ควรไหว้ ควรบูชา
สัมมาสัมพุทโธ เป็นผู้รู้เองโดยชอบ
วิชชาจะระณะสัมปันโน เป็นผู้บริบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ
สุคะโต เป็นผู้ไปดีแล้ว
โลกะวิทู เป็นผู้รู้แจ้งโลก

อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ	เป็นผู้ฝึกคนที่ควรฝึกไม่มีผู้อื่นจะยิ่งไปกว่า
สัตถา เทวะมะนุสสานัง .	เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
พุทโธ	เป็นผู้ตื่นแล้ว
ภะคะวาติ	เป็นผู้จำแนกแจกธรรม ดังนี้.

พระธรรมคุณแปล

ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม	พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว
สันทิฏฐิโก	เป็นของอันบุคคลจะพึงเห็นเอง
อะกาลิโก	เป็นของไม่มีกาลเวลา (คือให้ผลดีทุกเมื่อไม่มีเวลา)
เอหิปัสสิโก	เป็นของที่จะร้องเรียกผู้อื่นให้มาดูได้
โอปะนะยิโก	เป็นของอันบุคคลพึงน้อมเข้ามาใส่ใจ
ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ	เป็นของอันวิญญูชนทั้งหลายจะพึงรู้แจ้งฉะเพาะตัว.

พระสังฆคุณแปล

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว.
อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว
ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ	พระสงฆ์สาวกของพระ ผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อธรรมที่พระอริยะเจ้าได้บรรลุ
สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติชอบแล้ว

ยะทิทัง	อย่างไรนี้ (นี่คืออะไร)
จัตตาริ ปุริสะยุคานิ	นับคู่เป็น ๔ [๑]
อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา	เรียงตัวเป็น ๘ [๒]
เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ	นี่พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า
อาหุเนยโย	เป็นผู้ควรซึ่งสักการะที่เขานำมาบูชา
ปาหุเนยโย	เป็นผู้ควรต้อนรับ
ทักขิเณยโย	เป็นผู้ควรทักษิณาทาน
อัญชะลีกะระณีโย	เป็นผู้ควรอัญชลีกรรม (คือการกราบไหว้)
อะนุตตะรัง ปุญญัก— เขตตัง โลกัสสาติ	เป็นนาบุญของโลกไม่มีนาอื่นจะยิ่งไปกว่า ดังนี้.

การตักบาตร

ก่อนจะใส่บาตรเราทำพิธียกขันข้าวขึ้นจบก็ดี หรือเมื่อหยิบสตางค์ออกมาจะให้ทานเรากำสตางค์ประณมมือจบเสียก่อนก็ดี รวมความว่า ก่อนที่เราจะเสียสละข้าวของเงินทองของเราออกไป เพื่อบูชาหรืออุดหนุนพระพุทธศาสนา หรือให้แก่คนยากจนและสัตว์ทั้งหลายโดยไม่หวังสิ่งของตอบแทนใด ๆ ก็ดี แต่โบราณมาท่านสอนให้ว่าในใจหรือต้องการจะว่าออกเสียงดังก็ได้ ว่าดังนี้

---

๑. คือ พระโสดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์

๒. คือ พระโสดาปัตติมรรค พระโสดาปัตติผล พระสกิทาคามิมรรค พระสกิทาคามิผล พระอนาคามิมรรค พระอนาคามิผล พระอรหัตตมรรค พระอรหัตตผล.

สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขะยาวะหัง โหตุ. ทุติยัมปิ สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขะยาวะหัง โหตุ. ตะติยัมปิ สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขะยาวะหัง โหตุ. (บางอาจารย์ใช้คำว่า "นิพพานะปัจจะโย โยตุ" แทนคำว่า "อาสะวักขะยาวะหัง โหตุ." ก็มี).

แปลว่า ทานอันข้าพเจ้าให้แล้วด้วยดีหนอ ขอจงนำมาซึ่งความสิ้นไปแห่งอาสะวะทั้งหลาย (คำว่า "อาสะวะ" นี้หมายถึงกิเลศ คือ โลภะ โทษะ โมหะ เป็นต้น).

คำถวายข้าวพระพุทธ

อิมัง ภัตตัง สะสูปะพะยัญชะนัง สุปะฏิยัตตัง, พุทธัสสะ ปูเชมิ. อะยัง เม พุทธะปูชา อาสะวักขะยาวหะ โหตุ.

แปลว่า ข้าวพร้อมด้วยกับข้าวคาวหวานนี้ อันข้าพเจ้าตกแต่งดีแล้ว ข้าพเจ้าขอบูชาแด่พระพุทธเจ้า. การบูชาพระพุทธเจ้าของข้าพเจ้านี้ ขอจงนำมาซึ่งความสิ้นไปแห่งอาสวะ (คือกิเลสที่แนบแน่นอยู่ในสันดานมีโลภ โกรธ หลง เป็นต้น) เทอญ.

คำถวายผ้ากฐิน

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ.
ทุติยัมปิ อิมัง ฯลฯ
ตะติยัมปิ อิมัง ฯลฯ

แปลว่า ผ้าจีวรเพื่อกฐินพร้อมด้วยบริวาร[๑]นี้ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายแด่พระสงฆ์.

---

๑. คือ บาตร ๑ มีด ๑ เครื่องพันกาย (รัดประคตเอว) ๑ เข็ม ๑ เครื่องกรองน้ำ (ธมกะรก) ๑ ซึ่งบัดนี้ผู้ทอดกฐินได้จัดของถวายพระเพิ่มขึ้นอีก เช่น ดอกไม้ ธูป เทียน ไม้ขีดไฟ ผ้าเช็ดหน้า บุหรี่ เป็นต้น ก็นับว่าเป็นบริวารกฐินเหมือนกัน

ฯลฯ แม้ครั้งที่ ๒

ฯลฯ แม้ครั้งที่ ๓

คำถวายผ้ากฐินอีกอย่างหนึ่ง

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ. สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปฏิคคัณ์หาตุ ปะฏิคคะเหต์วา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัม์หากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายซึ่งผ้ากฐินพร้อมด้วยบริวารนี้แด่พระสงฆ์ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระสงฆ์รับผ้ากฐินพร้อมด้วยบริวารนี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย และครั้นรับแล้วจงกราลกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มะยัง ภันเต จีวะรานิ สะปะริวารานิ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ เอตานิ จีวะรานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณ์หาตุ อัม์หากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายจีวร (หมายถึงผ้าสะบงและผ้าอาบน้ำและจีวรที่ห่มด้วย) เหล่านี้พร้อมด้วยบริวารแด่พระสงฆ์ ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับจีวรเหล่านี้พร้อมด้วยบริวาร เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณ์หาตุ อัม์หากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

แปลว่า ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายข้าวพร้อมด้วยบริวารเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์. ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับข้าวพร้อมด้วยบริวารเหล่านี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แด่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ.

คาถาตรวจน้ำ

ยังกิญจิ กุสะละกัมมัง กัตตัพพัง กิริยัง มะมะ กาเยนะ วาจามะนะสา ติทะเส สุคะตัง กะตัง เย สัตตา สัญญิโน อัตถิ เย จะ สัตตา อะสัญญิโน กะตัง ปุญญะผะลัง มัย์หัง สัพเพ ภาคี ภะวันตุ เต เย ตัง กะตัง สุวิทิตัง ทินนัง ปุญญะผะลัง มะยา เย จะ ตัตถะ นะ ชานันติ เทวา คันต์วา นิเวทะยุง สัพเพ โลกัม์หิ เย สัตตา ชีวันตาหาระเหตุกา มะนุญญัง โภชะนัง สัพเพ ละภันตุ มะมะ เจตะสา.

แปลว่า กุศลกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งควรทำด้วยกาย วาจาใจ เป็นเหตุให้ไปเกิดในไตรทศเทวสถานโดยง่าย ข้าพเจ้าได้ทำแล้วบรรดาสัตว์ทั้งสิ้นที่มีสัญญาก็ดี ที่ไม่มีสัญญาก็ดี สัตว์เหล่านั้นทั้งสิ้นจงเป็นผู้มีส่วนได้เสวยผลบุญที่ข้าพเจ้าทำแล้ว บรรดาสัตว์ที่ไม่รู้ว่าข้าพเจ้าให้ส่วนบุญ ขอทวยเทพจงช่วยไปประกาศให้รู้ บรรดาสัตว์ทั้งหมดในโลกที่เลี้ยงชีวิตด้วยอาหาร ขอจงได้อาหารที่พอใจ ด้วยหัวใจของข้าพเจ้าเถิด.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด
กองสัมมาอาชีวสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ โทร. 49002
นายบุญเหลือ เจริญวงศ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๐

พิมพ์ที่โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด
กองสัมมาอาชีวสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ โทร. 49002
นายบุญเหลือ เจริญวงศ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๐